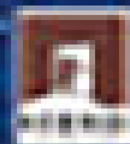
İBADET HAYATIMIZ

Pratik İlmihal

Abdest, Namaz, Oruç, Zekat, Hac ve Kurban

Dr. OSMAN BİLGEN

11

PRATİK İLMİHÂL

Doç. Dr.
Osman Bilgen

PRATİK İLMİHÂL

Editör
Ali BUDAK - Muharrem YILDIZ

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Epub
Ahmet KAHRAMANOĞLU

Dijital ISBN
978-975-278-801-5

Yayın Numarası
607

Basım Yılı
Temmuz 2013

Işık Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.isikyayinlari.com
facebook.com/kitapkaynagi

“Rabbim, nasıl onlar beni
çocukluğumda şefkat ve ihtimamla
büyütüp yetiştirdilerse, Sen de onlara
öyle merhamet buyur!”
(İsrâ Sûresi 17/24)

Babam İbrahim Bey ve
annem Gülzade Hanımefendi’ye...

Önsöz

Her Müslüman'ın dinini yaşayabileceği kadar dinî bilgiye sahip olması farzdır. Bir Müslüman'ın ibadete ait bilmesi gereken bilgilere "İlm-i hâl" bilgileri" bu bilgilerin toplandığı kitaplara da "ilmihâl" denilmiştir.

İlmihâllerin, Müslümanların dinî hayatlarında çok önemli bir yeri vardır. İlmihâller ebat olarak zamana, şartlara ve beklentilere göre uzun ya da kısa olmakla birlikte, genelde Müslümanların günlük hayatlarında dinlerini yaşayabilmeleri için gerekli olan temel bilgileri ihtiva eder.

Elinizdeki bu çalışma, bir Müslüman'ın günlük ibadet hayatında devamlı karşılaştığı ve karşılaşma ihtimali çok yüksek meseleler göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Çalışmada ilmihâl kitaplarında yer alan meselelerin detaylarına inilmeyerek, bir müminin günlük ibadet hayatında kendisine lazım olan en pratik bilgiler ele alınmıştır. Ele alınan meselelerin özellikle hikmet boyutu üzerinde durulmuştur. Eserde yukarıda söz edilen sebeplerden dolayı dipnot verilmemiş, âyet referansları ise metin içerisinde gösterilmiştir.

Ayrıca bölüm sonlarında konuyla alakalı ilk etapta akla gelebilecek bazı önemli soruların cevaplarına da yer verilmiştir.

Kitap hakkında şüphesiz ki en sağlıklı değerlendirmeyi okurlar yapacaktır. Bizler bu mütevazı çalışmanın faydalı olmasını Allah Teâlâ'dan niyaz ederiz…

Doç. Dr. Osman BİLGEN
Haziran 2008/Cağaloğlu-İstanbul
osmanbilgen@yahoo.com

Giriş

İnsan

Yeryüzünde ilk insan Hz. Âdem'dir. Allah Teâlâ Hz. Âdem'i topraktan yaratmış, yaratılışını tamamladıktan sonra da ona kendi ruhundan üflemiştir.

Allah Teâlâ Hz. Âdem'i yarattıktan sonra Hz. Havva'yı yaratmış daha sonraki bütün insanlar da Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın çocuklarından meydana gelmiştir. İlk insan aynı zamanda Allah'ın yeryüzündeki halifesi, peygamberi ve kuludur.

İnsan ve kâinata maddi açıdan bakan bazı kimseler insanın maymundan dönüşmüş bir canlı olabileceğini öne sürmüştür. Evrim teorisi denilen bu teori ilk olarak İngiliz biyoloji bilgini Charles Darwin (1809-1882) tarafından formüle edildiği için bu görüşe "Darwinizm" de denilmiştir. Darwinizm'in amacı, insanın meydana gelmesini başka bir canlıya bağlayıp, onun semavi dinlerle ve Yüce Yaratıcı ile bağını koparmaktır. Ancak varlık âleminde görülen ve akla durgunluk veren düzen ve intizam bu teoriyi yalanlamaktadır. Her şeyin kör tabiat kuvveti ve bir rastlantının sonucu meydana geldiği fikrine ise artık kimse inanmamaktadır…

İlk insan olan Hz. Âdem, bu dünyaya bir takım bilgilerle donatılmış olarak bir kul ve peygamber olarak gönderilmiştir. Hz. Âdem'den sonra gelen nesiller de yalnız bırakılmamışlardır. Gönderilen diğer peygamberlerle desteklenmişler ve çağlarının ihtiyaçlarına göre yeni bilgilerle donatılmışlardır. Diğer yandan insanoğlu kendi deney ve tecrübeleriyle dünya ve çevresi hakkında araştırmalar yaparak bilgilerini sürekli geliştirmiştir. Bunun sonucu olarak insan, tür değiştirmeksizin

toplum olarak gelişme kaydetmiş ve dünya tarihinde yirminin üzerinde medeniyet kurmuştur.

İnsan Niçin Yaratılmıştır?

Yer ve gökleri yoktan var eden Allah, canlı veya cansız hiçbir varlığı boş yere yaratmamıştır. Kâinatta her bir varlığın önemli bir yeri ve değeri vardır. Canlı-cansız, bitki-hayvan bütün varlıkta görülen ve akıllara durgunluk veren düzen, intizam ve yardımlaşma kanunları ile yerde ve gökte bulunan her şeyin insanın hizmetine sunulması insanın yaratılış hikmetini gösteren delillerden bazılarıdır.

Asıl büyük delil ise insanı yoktan var eden, varlığından haberdar eden, onu kendisi için yeryüzünde halife tayin eden, kulluk şerefiyle şereflendiren Allah Teâlâ'nın: Kur'ân-ı Kerîm'in Zâriyât Sûresi 56. âyetinde "… *Ben insanları sırf Beni tanıyıp Bana ibadet etsinler diye yarattım.*" şeklinde ifâde ettiği beyanıdır.

İnsanoğlu yeryüzüne belli bir süre imtihana tâbi tutulmak üzere gönderilmiştir. İmtihanı kazanmanın yolu da. Allah'ın emir ve yasaklarına uyup helal dairede hareket etmektir.

Din

Din, "İnsanları kendi irade ve istemleriyle bizzat hayra sevk eden ilâhî kanunlar toplamıdır." Bu ilâhî kanunlar, Allah tarafından gönderilen fevkalâde donanımlı insanlar olan peygamberler tarafından tebliğ ve temsil edilmiştir.

Dinler, vahiy kaynaklı olanlar ve olmayanlar olmak üzere ikiye ayrılır.

Vahiy kaynaklı dinler, aynı temel esaslar üzerinde durmuş ve aynı hakikatlere vurguda bulunmuşlardır. Allah tarafından gönderilen her peygamber, temel disiplinler açısından –o günün şartlarına ve zamanın ihtiyaçlarına uygunluk çerçevesinde– bir önceki nebinin devamı, tamamlayıcısı gibi davranmış, kendisinden önceki peygamberlerin mesajını t larda bulunmuş, açıklama isteyen hususları açmış, yenilenmesi ge ekrar

etmiş, hâl ve şartlara göre tamamlamareken konularda yenilikte bulunmuşlardır. Tevhid, nübüvvet, âhiret ve ibadet, peygamberlerin hep en birinci meselesi olmuştur.

Allah Teâlâ peygamberlere, gönderildikleri toplumların ilim ve kavrama seviyesine, problemlerinin keyfiyeti ve ihtiyaçlarının türüne göre teferruatta özel direktiflerde bulunmuş, hususî kanunlar ortaya koymuştur.

İşte bu temel disipline bağlı olarak ilk peygamberden son Nebiye kadar bütün enbiya ve mürselînin mesajlarında -tâlî konularla alâkalı- hep bir değişim göze çarpmaktadır; ama bu değişimlerin hiçbiri asıl mesajın ruhuna dokunmamakta ve teferruat çerçevesini de aşmamaktadır.

Bir hadiste de Peygamberimiz Hz. Muhammed *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* tarafından şöyle buyrulmuştur: "*Peygamberler baba bir kardeştirler. Dinleri birdir.*"[1] İslâm, peygamberlere gönderilen dinlerin asıllarına inanmayı imanın temel esaslarından birisi olarak kabul etmiştir. Bu konu üzerinde ileriki bölümlerde genişçe durulacaktır.

Bütün peygamberler hak dini tebliğ etmekle birlikte, onu herkesin önünde en derin şekliyle yaşayarak temsil etmişlerdir. Hz. Musa'nın getirdiği dine sonradan "Yahudilik" ismi verilmiştir. Aynı şekilde "Hristiyanlık" adı da Hz. İsa'nın getirdiği dine daha sonraları verilen bir addır. Ne Hz. Musa ne de Hz. İsa bu isimleri kullanmışlardır.

Kaynağının ilâhi olması ve orijinal şeklinin muhafaza edilmesi sebebiyle İslâm dini son hak dindir. Yahudilik ve Hristiyanlık vahye dayanmakla birlikte zamanla semavî orijinlerini koruyamamışlardır. Bununla birlikte bu dinlerin kitapları ile Kur'ân arasındaki ortak nokta ve paralellikler az değildir.

Yahudi ve Hristiyanlara "ehl-i kitap" da denilmektedir. Bazı âlimler, kitaplarının olup olmadığı şüpheli olan Mecûsîleri de ehli kitap olarak kabul etmişlerdir.

İlâhî vahye dayanmayan dinler bâtıl dinlerdir. Ayrıca meditasyon ve yogizm gibi din görünümlü bazı organizasyonlar da vardır ki bunlar temelde ne bir peygambere ne de bir vahye dayanmaktadırlar.

Kısaca dinlere temas ettikten sonra şimdi İslâm dinine geçiyoruz.

İslâm Dini

İslâm, kelime itibariyle Allah'a teslim olma, O'nun buyruklarına uyma, güvenilir ve emin bir yola girerek esenliğe yürüme, herkese hatta her şeye güven verme, el ve dille kimseyi rahatsız etmeme manalarına gelir.

İslâm; esasları Allah'ın mesajlarına dayanan ve Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* tarafından tebliğ ve temsil edilip yaşanan ve yaşatılan semavî dinin unvanıdır.

İslâm Dini, itikadî (inanç esasları), amelî (namaz gibi ibadetler, alışveriş gibi muamelât ve cezalardan ibaret ukûbat) ve ahlâkî hükümlerden oluşur. İşte din, İslâm'ın bütün hükümleriyle hayata hayat olmasının ilâhî unvanıdır. Bu itibarla dini sadece inançtan ibaret görenler aldanmış sayılırlar.

İslâm'ın temeli; ulûhiyet hakikatine, aksine ihtimal vermeyecek şekilde inanıp gönlünü Hakk'a bağlamaktır. Zirvesi ise, sorumluluklarını, O'nu görüyor ve O'nun tarafından görülüyor gibi hassasiyetle yerine getirmek (ihsan) ve yaptığı/yapacağı her işini rıza eksenli götürmeye çalışmaktır (ihlâs).

Diyanet; dinin hayata hayat olup, temsil edilip yaşanması demektir. Müslim, Müslüman, İslâm'ın mesajına teslim olan, boyun eğen, selâmeti, huzuru temsil eden kimse demektir. Bu ismi (Müslüman) Kur'ân-ı Kerim'de Allah Teâlâ vermiştir: "*Bundan önce de bu Kur'ân'da da size Müslüman adını veren O'dur.*" (Hac, 22/78) Bu itibarla Müslüman'a "İslâmcı" demek doğru değildir.

Mümin; emin, güvenilir ve sağlam, Allah'a inanıp tasdik eden insan demektir. Hususî manasıyla Peygamber Efendimiz'in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*

getirdiği dine inanıp, bu dini tasdik eden kimsedir. Mümin ile Müslim kelimeleri, aralarında nüans olmakla birlikte biri diğerinin yerinde kullanılmaktadır.

Dindar; İslâm dinine inanç, amel ve ahlâk olmak üzere bütün şubeleriyle inanarak yaşayan ve temsil eden kimseye denir. Böyle bir kimse için "dinci" kelimesini kullanmak yanlıştır.

İmansız amel nifak (münafıklık), imana rağmen amelsizlik de bir fısktır (apaçık günahtır). Nifak, gizli bir küfür olması itibarıyla affı mümkün olmamasına karşılık; fısk ya da fücur (günah işlemek); tevbe, istiğfar ve yeniden Hakk'a yönelme ile her zaman mağfirete açıktır. Bu itibarla, herhangi bir kimse, amel etmese de onu (iman) hafife almadığı veya önemsemezlik etmediği takdirde hakkında hep olumlu düşünülmeli ve hemen onun küfrüne hükmedilmemelidir. Aksine, bir kimse, amel etmemenin yanında, Müslüman olmalarından ötürü inananları tahkir ediyorsa, elbette ki onun için aynı şeyleri düşünmek mümkün değildir.

Allah, hem bu dünyada hem de âhirette insanı gerçek ve daimî huzura, elemsiz lezzete götürecek bir yol haritasını Peygamber Efendimiz'in *(aleyhissalatu vesselâm)* bize ulaştırması ve yaşamasıyla insanlığa lütfetmiştir. İslâm, bu eşsiz lütfun, ihsanın adıdır. Bu dinde, selim akıl ve müstakim düşüncelere göre, insanoğlunun arzu, istek ve beklentileri konusunda herhangi bir boşluk ve cevapsızlık bulunmadığı gibi, ilâhî kanunların yorumlanmasında da herhangi bir çelişki söz konusu olmamıştır. Ayrıca, bütün bunların yanında, uhrevî saadet, Hak rızası ve Allah'ı görebileceğimiz vaatleriyle o; mahiyetimiz, kabiliyetlerimiz, emellerimiz ve eğilimlerimize göre plânlanmış müstesna bir ilâhî sistemdir.

İslâm Dini, İlâhi dinlerin sonuncusu ve asıl hüviyetini koruyan yegâne dindir. İslâm'ı tebliğ ve temsil eden Hz. Muhammed Mustafa *(aleyhisselâm)* da peygamberliğin son halkasıdır. Efendimiz *(aleyhissalatu vesselâm)* din adına son sözü söylemiştir. Peygamberliği yalnızca belli bir toplum ve millet için olmayıp, bütün insanlık âlemi içindir. Önceki peygamberler sadece

gönderildikleri topluma hitap ederek: “Ey kavmim, ey kavmim!” demişlerdir. Peygamberimiz Efendimiz ise Kur’ân’da birçok yerde geçtiği üzere “Ey insanlar!” diyerek bütün insanlığa hitap etmiştir.

Peygamberimizin peygamberliğini ve mesajının evrenselliğini bildiren pek çok âyet ve hadis vardır. Meselâ şu âyetlerde Peygamberimizin bütün zaman ve mekânlara gönderildiği net bir şekilde ifade edilmiştir: “*Biz seni âlemlere rahmet vesilesi olarak gönderdik.*” (Enbiya, 21/107) De ki: “*Ey insanlar! Ben sizin hepinize Allah tarafından gönderilen Peygamberim.*” (A’raf, 7/158)

Peygamberimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, Kur’ân’da bildirilen kendisine ait bu hususiyeti hadislerinde ifade etmişlerdir: “*Her peygamber kendi kavmine gönderildi. Ben ise, bütün insanlığa gönderildim* ...” Tebliğ ettiği İslâm Dini’nin hükümleri genel olup, her zaman ve mekânda yaşayacak olan bütün milletlerin, insan topluluklarının ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek enginlik ve zenginliktedir. İslâm Dini, kendisinden önce gönderilmiş olan peygamberlerin tamamını ve onlara vahiy olunmuş bütün mukaddes kitapları kabul eder. Kur’ân-ı Kerîm, kıyamete kadar bütün insanlığın ihtiyaçlarına cevap verecek en son, en mükemmel mesajdır. O, nazil olduğu orijinallikte ve tazelikte yegâne ilâhî kitaptır. Elverir ki Kur’ân’a inananlar onun evrensel özelliklerini göz önüne alarak evrensel buudlar içinde tebliğ ve temsil edebilsinler.

Böyle bir girişten sonra şimdi İslâm dininin temeli olan iman esasları kısmına geçiyoruz.

1 Buhârî, *Enbiya*, 48; Müslim, *Fezâil*, 143.

1. BÖLÜM

İMAN ESASLARI

İman insanı insan eder, belki insanı sultan eder,
öyleyse insanın asıl vazifesi iman ve duâdır...
Said Nursî

İman, Peygamber Efendimiz'in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Allah Teâlâ tarafından getirip tebliğ buyurduğu hususların tamamını kabul ve tasdik etmektir (doğrulamaktır). İman, bu tasdikten ibarettir. Fakat kişinin, hayatında ve ölümünde kendisine Müslüman muâmelesi yapılabilmesi için kelime-i şehâdeti yani "Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlüh" kelimesini dili ile söyleyip kalbi ile tasdik etmesi şarttır.

İman, "İcmali İman ve Tafsili İman" olmak üzere ikiye ayrılır:

1- İcmali İman: Allah'a ve Hz. Muhammed'in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna inanmaktır.

Dinimizde inanılması gereken şeylerin bir özeti olduğu için buna "İcmali İman" yani "Topluca İman" denir.

İman esasları, topluca ve özet olarak hem Kelime-i Tevhid, hem de Kelime-i Şehadette ifade edilmiştir. Bir insan bunlardan birini dili ile söyler, kalbi ile inanırsa İslam Dinine girmiş olur. Ancak, Müslümanın bu kadarıyla yetinmeyip, iman esaslarını ayrıntılarıyla öğrenmesi ve hepsine ayrı ayrı inanması gerekir.

2- Tafsili İman: İman esaslarına ayrı ayrı inanmaya denir.

İman edilmesi gereken hususlar: Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe ve kadere iman olmak üzere altı esastır.

İman kavramıyla alâkalı bu kısa girişten sonra şimdi de bu esasları tek tek ele alalım.

1. Allah’a İman

Ağaçlar; çiçek açıyor, meyve veriyor. Deniz; üstünde gemileri taşıyor, inek süt veriyor, Güneş dünyamızı ısıtıyor… Çevremizde işe yaramayan hiçbir şey yok. En küçük canlıdan, Ay’a, Güneş’e kadar her yaratılanın bildiğimiz ve bilemediğimiz pek çok görevi var. İnsan ise yaratılanların en mükemmeli. Düşünüyor, konuşuyor, üretiyor, üzülüyor seviniyor… Acaba mükemmel varlık olan bu insan niçin yaratıldı? Vazifeleri neler?

***

İnsanın yaratılış sebebini ve gayesini, en iyi onu yaratan bilir. Yaratan, yani yüce Yaratıcımız Allah *(celle celâluhû)*. Öyleyse bizim dünyada bulunma sebebimizi, Kur’ân-ı Kerîm’den öğrenebiliriz.

Kur’ân-ı Kerîm’de Rabbimiz: “… *Ben insanları sırf Beni tanıyıp Bana ibadet etsinler diye yarattım.*” (Zâriyât, 51/56) buyurmaktadır.

Peki O’nu nasıl tanıyacağız? O’nun hakkında nasıl bilgi sahibi olacağız?

Rabbimiz kendisini bize değişik yollardan tanıma fırsatı vermiştir. Bunlar Kur’ân-ı Kerîm, Hz. Muhammed *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* ve Kâinattır. Kur’ân-ı Kerîm’de Rabbimiz kendi vasıfları hakkında bize bilgi vermiştir. Meselâ İhlâs Sûresinden, O’nun bir olduğunu, her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, O’nun hiçbir şeye muhtaç olmadığını, hiçbir şeyin O’na denk olmadığını öğreniyoruz.

Bu şekilde Rabbimizi tanımak için Kur’ân-ı Kerîm’i okumak ve anlamak da ayrıca bir ibadettir. Rabbimizin hem kulu hem de elçisi olan Kâinatın Efendisi Hz. Muhammed *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* de sözleriyle, hâl ve davranışlarıyla bize Rabbimizi tanıtmıştır.

O’nu tanıma yollarından biri de kâinattır. Kâinat âdeta bir kitap gibi bize Rabbimizi anlatır. İçinde yaşadığımız dünya, canlı ve cansız bütün varlıklar, yerde ve gökte olan her şey o kadar mükemmeldir ki, bunları yaratan

kusursuz bir varlığın olması gerektiğini düşünürüz. Bu kusursuz varlık da Rabbimizdir.

Burada aklımıza şöyle bir soru gelebilir: Bütün bu gördüklerimiz kendi kendine meydana gelmiş olamaz mı? Çünkü biz çiçekleri açtıranı, Güneş'i doğduranı, yağmuru yağdıranı göremiyoruz?

Kâinat Tesadüfen mi Meydana Geldi?

Evet, acaba gördüğümüz her şey tesadüfen meydana gelmiş olamaz mı? Bir düşünelim… Beyaz bir sayfa üstünde bir harf görsek, onu bir yazanın olduğunu kabul ederiz. Haydi elimizden yere bir kalem düştü ve deftere bir harf çizildi. Peki ondan sonra gelen harfler de mi böyle yazıldı. Sonra bu harfler nasıl art arda gelip anlamlı bir kelime, bu kelimeler bir cümle, bu cümleler bir kitap meydana getirdiler? Kelimeler cümleleri, cümleler kitabı. Yoksa harflerin aklı mı var da kitabın konusunu, ne anlatılacağını önceden biliyorlar ve ona göre sıralanıyorlar? Bu mümkün mü?

Başka örnekler de verilebilir. Selimiye Camii taşlardan oluşuyor. Bu taşların aklı mı var ki en güzel şekilde dizilmişler de dünyanın en güzel camilerinden birini meydana getirmişler? Bunların hiçbiri mümkün olmadığına göre; kitap varsa, onu yazan bir yazar olmalı... Güzel bir cami varsa mutlaka onu bu şekilde yapan bir mimar olmalı. Bir kitap yazarını işaret ediyorsa, bir cami mimarını anlatıyorsa, bir resim ressamını gösteriyorsa, kâinat ve onun üzerindeki sanat harikaları da onu yaratan, ortaya koyan usta bir gücü, kudreti gösterir. İşte bu güç ve kudretin sahibi Allah'tır.

Bu yaratıcı, aynı zamanda tek olmalı. Niçin mi? Çünkü görüyoruz ki, yaratılanlar arasında mükemmel bir yardımlaşma var. Güneş ışığındaki D vitamini insanın kemiklerine iyi geliyor. Bütün meyvelerin lezzetleri tam bizim hoşumuza gidecek tatta. Güneş, bizim kemiklerimizin ihtiyacını nereden biliyor? Elma ağacı, bizim ağzımızın tadını nereden öğrenmiş ki ağzımıza lâyık meyveler ikram ediyor? Demek ki, ağacı da, Güneş'i de,

insanı da yaratan aynı varlık. Her varlık başka bir yaratıcı tarafından yaratılsaydı, bu şekilde bir uygunluk olabilir miydi?

Kur’ân-ı Kerîm’i okuduğumuz zaman aynı zamanda ibadet ettiğimizi belirtmiştik; kâinat da bir kitapsa, kâinat kitabını okuduğumuz zaman da ibadet etmiş olur muyuz?

Tabi ki! Varlıklar ve olaylar üzerinde düşünerek, onlarda Allah’ın değişik isimlerini ve sıfatlarını görmek, okumak da ibadettir. Buna tefekkür denir. Allah Teâlâ, Kur’ân-ı Kerîm’in birçok âyetinde “düşünmemizi” ister. Peygamber Efendimiz de, “Bir saat tefekkür, bir senelik nafile ibadetten daha hayırlıdır.” buyurarak aynı hususa işaret eder.

İnsanın ilk vazifesi, kendisini yaratan, yaşatan ve bütün nimetleriyle kendisini tanıtan rabbini tanımak, O’na inanmak ve O’na gönülden bağlanmak olmalıdır. Allah’a doğru olarak inanmak ve yüce varlığını tanıyabilmek için O’nun sıfatlarını öğrenmemiz gerekir.

Rabbimizin Sıfatları

Rabbimizin sıfatları zâtî ve subûtî sıfatlar olmak üzere ikiye ayrılır:

a. Zâtî Sıfatları

Sadece O’nun zatına mahsus olup, yarattıklarından herhangi birisine verilmesi caiz ve mümkün olmayan şu altı sıfattır.

1. Vücut: Allah’ın var olmasıdır. O’nun yokluğu düşünülemez.

2. Kıdem: O, sonradan var olmuş değildir. Her şeyden önce O vardı. Ezelidir.

3. Bekâ: Sonu yoktur, O hiçbir zaman yok olmaz. Ebedîdir. Her şey yok olduktan sonra yine Allah’ın varlığı devam edecektir.

4. Muhâlefetün li’l-havâdis: Yarattığı varlıklardan hiçbirine benzemez.

5. Kıyam bi-nefsihi: Varlığı kendindendir. Varlığı başka şartlara bağlı değildir.

6. Vahdâniyet: Birdir, eşi ve benzeri yoktur. Allah'tan başka her şey, Allah'ın yarattığı varlıklardır.

b. Subûtî Sıfatları

Benzerleri sınırlı ve vasıtalı olarak insanlara verilmiş olsa da Allah'ın kendisine has olan bu sıfatları sınırsızdır ve herhangi bir vasıtaya muhtaç değildir. Bunlar sekiz tanedir.

1. Hayat: Allah diridir.
2. İlim: O, her şeyi bilir.
3. İrâde: O, Ne dilerse onu yapar.
4. Kudret: O'nun gücü her şeye yeter.
5. Semi': O, her şeyi işitir.
6. Basar: Her şeyi görür.
7. Kelâm: O, konuşur, konuşmasında ses ve kelimelere ihtiyacı yoktur.
8. Tekvin: O, yaratır, icat eder.

Allah'a İman Eden İnsan...

• Allah'ı sever, Allah'ın da kendisini sevdiğini bilir.

• Allah'ın her şeyi gördüğünü ve her sözü işittiğini bildiği için yalnızken de, başkalarının yanındayken de dürüst ve erdemli davranır, içi dışı bir olur.

• Allah'ın adil olduğunu, adil olanları sevdiğini bilir; kimseye haksızlık etmez ve haksızlığa da boyun eğmez.

• Dünyadaki her şeyin Allah tarafından yaratıldığını bildiğinden dolayı bütün varlıklara sevgi ve merhametle davranır.

• Allah'ın bütün duaları işittiğini bilir; her zaman Allah'a sığınır ve güvenir. Böylece her türlü zorluğun üstesinden gelme gücü kazanır.

• Yaratılış amacını, nereden geldiğini ve nereye gideceğini bilir ve kendisini güvende hisseder.

2. Meleklere İman

Melekler de Rabbimizin yarattığı varlıklardandır. Kur’ân-ı Kerîm’den ve Peygamber Efendimizden öğrendiğimiz kadarıyla melekler, yemezler içmezler, erkek ve dişi türleri yoktur, Allah’ın emir ve yasaklarına itaat ederler, vazifelerini eksiksiz yerine getirirler.

Meleklerin sayılarını ancak Allah bilir. Dört tane büyük melek vardır. Bunlar:

1. Cebrail *(aleyhisselâm)*: Allah’ın emirlerini Peygamberlere bildirir.
2. Mikâil *(aleyhisselâm)*: Rızıkları ve tabiat olaylarını idare eder.
3. İsrafil *(aleyhisselâm)*: Kıyametin kopması ve insanların tekrar diriltilmeleri hususunda vazifelidir.
4. Azrail *(aleyhisselâm)*: İnsanların; ölecekleri zaman, ruhlarını almakla görevlidir.

Bunlardan başka, insanların sağ ve solunda bulunan, sevap ve günahları yazan yazıcı melekler (Kirâmen Kâtibîn) ve kabirde ölenlere ilk sualleri soran sual melekleri, (Münker ve Nekir) de vardır.

Ayrıca meleklerin dışında gözle göremediğimiz maddî olmayan bazı varlıklar daha vardır.

Maddî Olmayan Diğer Varlıklar

Melekler gibi beşere ait zahirî duyu organlarıyla algılanamayan, varlığı gerek Kur’ân’da gerekse hadislerde açık bir biçimde haber verilen iki varlık daha vardır: Cinler ve şeytanlar. Bu itibarla onların varlığını inkâr etmek, anlamları gayet açık olan âyet ve hadisleri inkâr anlamına gelir.

Cin

Madde ve fizik ötesi varlıklardan biri de ‘cin’lerdir. Cin: Muhtelif şekillere girebilen, kendilerinden acip (insanlar açısından olağanüstü bulunan) fiillerin ortaya çıktığı, dumansız akkor ateşten yaratılmış latif varlıklardır. Onların insanlar gibi, hem mümin olanı hem de kâfir olanı vardır.

Cinler, sorumlulukları açısından insanlara benzerler. Ve onlar gibi kulluk için yaratılmışlardır. İnsanlar gibi Allah'a muhatap olan irade sahibi varlıklardır. Onlara da emir ve yasakları ihtiva eden ilâhî mesajlar gelmiştir, dolayısıyla onlar da, bu mesajlarla sorumludurlar.

Cinler gaybı bilemezler

Cinlerle alâkalı vurgulanması gereken önemli bir husus da şudur: Cinler bizim görüş alanımızda bulunan varlıklar değillerdir. Şu hâlde bizim onları asıl mahiyetleriyle görmemiz mümkün değildir. Bizler tarafından görülen, onların temessül etmiş (yani bizim algılayabileceğimiz bir boyuta girmiş) şekilleridir. Cinler, insan suretinde görünebildikleri gibi diğer canlılar şeklinde de temessül etme kabiliyetine sahiptirler. Nitekim Peygamber Efendimizin *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, muhtelif hadislerinde -evlerde görülen yılanlara işaretle- ilk önce "Cin isen dışarı çık!" denilmesini tavsiye etmesi, eğer çıkmazsa, bunun üzerine öldürülmelerini emretmesi bu gerçeğe ışık tutan bir delildir. Sonuç olarak diyebiliri ki, cinlere beden giydirilseydi bizim gibi olurlardı.

Şeytan

Şeytan: Verdiği vesveselerle sürekli olarak insanları saptırmaya çalışan, ateşten yaratılmış, azgın ve kibirli varlıklardır.

Kur'ân'da ilk şeytandan 'İblis' diye söz edilir. Bir zamanlar kendisine melekler arasında yer verilen ilk ve en büyük şeytan olan İblis, sonradan kibrine yenilerek Allah'a muhalefet eden bir isyancı konumuna düşmüştür.

Şeytan, 'mantıksızlık mantığı' diyebileceğimiz bir diyalektik ile Cenab-ı Hakk'ın 'Sana emrettiğim hâlde seni secdeden alıkoyan neydi?' sualini 'Ben ondan daha üstünüm, beni ateşten onu çamurdan yarattın.' (A'raf, 7/12) şeklinde cevaplandırmıştır. Şu hâlde, İblis'in yaratılışı iradesi dışında olmasına karşılık, onun şeytanlaşması kendi irade ve hatasıyla olmuştur.

Şahsına ait yanları itibarıyla hiçbir zatî değer ve kıymeti olmayan bu lânetlenmiş varlığın, birçok hikmete binaen yaratılmış olduğunda şüphe

yoktur. Hiç kuşkusuz bu hikmetlerden biri, belki de en birincisi, onun cin ve insin yükselmeleri ve alçalmaları adına oynadığı roldür.

Yüce Yaratıcı, şeytanı insanın manen yükselip terakki etmesine ve olgun bir kimse olmasına sebepler dünyasında bir vesile kılmıştır. İnsan fıtratındaki birçok duygunun inkişafını, şeytan ile mücadele etmeye bağlamıştır. Şurası bir gerçek ki, mücadelenin olmadığı bir yerde ilerleme de olmaz. Nitekim kendilerine şeytanın musallat kılınmadığı melekler için manevî bir terakki/yükseliş söz konusu değildir.

Serçeye musallat olan atmaca kuşu nasıl serçenin uçma kabiliyetini geliştirmesine ister istemez sebep oluyorsa; şeytanlar da, istemeksizin, insanların manevî yükselişine sebep olmaktadırlar.

İmtihan dünyasında insanın bir kısım istidat ve kabiliyetleri, şeytana karşı verdikleri mücadelelerindeki başarılarıneticesinde ortaya çıkıp Cennet'e layık hâle gelirler, Allah'ın kendilerine verdiği istidadı onun telkin ve istekleri doğrultusunda işletenler ise Cehennem'e müstahak hâle gelirler.

İblis gibi, insanları saptırmaya çalışan diğer inkârcı cinlere de şeytan adı verilir. Hatta Kur'ân-ı Kerim, insanlara inkârı ve inkârın ihtiva ettiği her bir bâtıl düşünceyi telkin etme ortak paydası altında, şeytanları insî ve cinnî olmak üzere iki kısımda mütalâa eder. Şu kadar ki, insanları Allah'tan ve O'nun koymuş olduğu esas ve değerlerden uzaklaştırmaya çalışan insî şeytanlar bunu yüz yüze yaparlarken cinnî şeytanlar bu vesvese ve telkinlerini bizim onları göremeyeceğimiz bir konumdan yaparlar.

İnsan şeytana muhalefet edebildiği oranda Allah katındamakbul ve başarılı sayılır. Ancak bu başarının gerçekleşmesi, onun iradesinin hakkını vermesine ve her şeyi görüp gözeten Allah'a sığınmasına bağlıdır.

Meleklere İman Eden İnsan...

• Hiçbir zaman yalnız olmadığını, koruyucu (Hafaza) melekleri aracılığıyla Allah'ın, kendisini koruyup kolladığını bilir.

• Yazıcı meleklerin (Kirâmen Katibîn), kendisinin yaptığı iyi ve kötü her şeyi kaydettiklerini bilir; davranışlarında daha dikkatli olur.

• Meleklerin kendisi için dua ettiklerini bilir; o da hem kendisi hem de diğer Müslümanlar için dua eder.

3. Kitaplara İman

Allah Teâlâ, peygamberlerden bir kısmı vasıtasıyla insanlara kendi emirlerini, yasaklarını, hikmetlerini bildirmek için Cebrail *(aleyhisselâm)* vasıtasıyla sahifeler ve kitaplar indirmiştir.

Vahiy

Allah tarafından doğrudan doğruya veya elçi vasıtasıyla peygamberlere bildirilen ve kesinlik ifade eden bilgilere “vahiy” denmektedir.

Allah’ın, kullarından seçtiği özel donanımlı kimselere dilediği şeyleri bildirmesi özel yollardan biriyle olur. Allah, çeşitli vahiy yollarıyla dileğini peygamberlerine ulaştırmıştır.

Vahyin Çeşitleri

1- Sâdık Rüya: Allah’ın dilediği bilgileri doğru bir rüya ile peygamberlerine bildirmesidir. Peygamberimiz Hz. Muhammed’e de ilk vahiy böyle gelmeye başlamıştır. Rüyada gördükleri gün gibi çıkmış ve aynen gerçekleşmiştir.

2- İlhâm Yoluyla Vahiy: Allah’ın, dilediği şeyleri vasıtasız olarak peygamberlerin kalbine koymasıdır.

3- Perde Arkasından Kelâm: Arada bir vasıta olmadan ve söyleyeni görmeden Allah kelâmının işitilmesidir.

4- Bir Elçi (Melek) Vasıtasıyla Olan Vahiy: Yüce Allah’ın sözünü bir melek aracılığı ile peygamberlerine bildirmesidir.

Allah’ın sözlerini peygamberlere bildiren melek; bazen kendi suretinde bazen de bir insan suretinde gönderilmiştir. Orada bulunan insanlar

kendisini görüp sesini işitmişlerdir. Bazı zamanlarda da melek gelerek vahyi peygamberlere bildirmiş fakat kendisi görünmemiştir.

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Muhammed'e *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* vahyin bu dördüncü şekli olan bir elçi (melek) vasıtasıyla gönderilmiştir.

Allah tarafından peygamberlere gönderilen kitaplardan bazıları birkaç sayfadan meydana gelen küçük kitaplardır. Bunlara sahifeler anlamına gelen "Suhuf" da denilmektedir.

Sahifeler

10 sahife Âdem aleyhisselâm'a

50 sahife Şit aleyhisselâm'a

30 sahife İdris aleyhisselâm'a

10 sahife İbrahim aleyhisselâm'a gönderilmiştir.

Kitaplar

Tevrat: Musa aleyhisselâm'a

Zebur: Dâvud aleyhisselâm'a

İncil: İsa aleyhisselâm'a

Kur'ân: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* gönderilmiştir.

Bizim kitabımız Kur'ân-ı Kerîm en son kitap, Peygamberimiz de en son Peygamberdir. Kur'ân-ı Kerîm ilk indirildiği şekliyle muhafaza edilen tek kitaptır. Onun bir tek kelimesi ve harfi bile sonsuza kadar değiştirilemeyecektir. Çünkü bunun garantisi Allah'tır. Kur'ân-ı Kerîm'de Yüce Allah, "*O'nu biz indirdik ve onu kıyamete kadar da biz koruyacağız.*" (Hicr, 15/9) buyurmaktadır.

Kitaplara İman Eden İnsan...

• Allah'ın, insanları dünya hayatında rehbersiz bırakmadığını, onlara yol gösterdiğini bilir; Allah'a olan güveni artar.

• Allah'ın mesajını anlamaya ve anladıklarını uygulamaya çalışır.

• Allah’ın kitabını okur; okuduklarının gönüllere huzur ve şifa verdiğini bilir.

• Kur’ân-ı Kerîm’i eline aldığında kendisi gibi milyonlarca Müslümanın da aynı kitabı okuduğunu bilir ve böylece birlik ve beraberlik duygusu gelişir.

4. Peygamberlere İman

Peygamberler, Allah tarafından seçilmiş insanlardır. Allah ile insanlar arasında elçilik yaparlar. İnsanları bu dünyaya getirip bir müddet dünyada misafir eden Yüce Yaratıcının, misafir olarak bizlerden istediği nedir? Misafirliğimiz sona erdikten sonra nereye gideceğiz? Bütün bunlar hakkında Rabbimiz bize Peygamberleri vasıtasıyla mesajlar gönderir.

Peygamberler, özü sözü doğru insanlardır. Allah’tan aldıkları ilâhî bilgileri, emirleri insanlara eksiksiz ve doğru olarak ulaştırırlar.

Onlar da beşer tarafları itibarı ile bizim gibi insandırlar. Yerler, içerler, üzülürler, sevinirler… Bununla birlikte çok yüksek fıtratta yaratılmış ve üstün özelliklerle donatılmışlardır. Peygamberlerin başlıca vasıfları şunlardır:

1. İsmet: Allah onları, büyük küçük her türlü günahtan korumuştur. Hiç günah işlemezler.

2. Emanet: Onlar her bakımdan emin, güvenilir insanlardır.

3. Sıdk: Doğrudurlar; yalandan o kadar uzaktırlar ki, şaka için de olsa yalana benzer bir söz söylemezler. Şakaları dahi öğreticidir.

4. Fetânet: Üstün anlayış, üstün bir akıl, ileri görüş ve zekâ sahibidirler. Akıl ve zekânın en üstün mertebesindedirler

5. Tebliğ: Allah’tan aldıkları ilâhî vahyi, ilâhî emirleri hiç değiştirmeden insanlara bildirirler.

Onların böyle olmaları da şarttır; çünkü yerine getirdikleri görev, onların üstün yaratılışta olmalarını gerektirir.

İslâmiyet son ve mükemmel din, Peygamberimiz Hz. Muhammed *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* de peygamberlerin sonuncusudur. O bütün insanlara örnek olacak bir hayat yaşamış ve kendisine verilen elçilik vazifesini eksiksiz yerine getirmiştir.

Biz Müslümanlar, Peygamberimiz Hz. Muhammed'i *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* çok severiz. Otururken, kalkarken, yerken, içerken, konuşurken, onun gibi davranmaya çalışırız. Çünkü O, İslâmiyet gibi mükemmel bir dinî bize bildirmiştir. Bize, iyiliğin güzelliğin yollarını göstermiştir.

Bu yönüyle Hz. Muhammed'in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* diğer peygamberlerden ayrı beş önemli özelliği daha vardır:

1. Bütün peygamberlerin fazilet yönüyle en üstünüdür.
2. Bütün insanlara ve cinlere gönderilmiştir.
3. Son peygamberdir. Ondan sonra peygamber gelmeyecektir.
4. Bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir.
5. Getirmiş olduğu din (Şeriat), kıyâmete kadar devam edecektir.

Kur'ân'da İsimleri Geçen Peygamberler

Hazret-i Âdem'den *(aleyhisselâm)* Peygamberimize kadar bir rivâyete göre 124 bin, diğer bir rivâyete göre ise 224 bin peygamber gelmiştir. Bunlardan sadece 28 tanesinin isimleri Kur'ân-ı Kerim'de zikredilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de ismi geçen peygamberler şunlardır:

1. Âdem
2. İdris
3. Nuh
4. Hûd
5. Salih
6. İbrahim
7. Lût
8. İsmail

9. İshâk

10. Yâkûb

11. Yûsuf

12. Eyyûb

13. Şuayb

14. Mûsâ

15. Hârûn

16. Dâvûd

17. Süleyman

18. Yûnus

19. İlyas

20. Elyesa

21. Zülkifl

22. Zekeriyya

23. Yahyâ

24. Îsâ

25. Üzeyr

26. Lokman

27. Zülkarneyn

28. Hz. Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem

Allah'ım Peygamberimiz Hz. Muhammed'e *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* ve diğer peygamberlere ve O'nun/onların yakınlarına ve arkadaşlarına rahmet ve selâm eyle! Âmin.

Peygamberlere İman Eden İnsan...

• Her alanda onları kendisine örnek alır.

• Dürüstlük ve doğruluk örneği olan peygamberler gibi dürüst olmaya çalışır.

• Peygamberlerin davranış ve uygulamalarını öğrenir, bunları kendi hayatında uygulamak için çaba gösterir.

• Peygamberlerin herkese adil davrandıklarını bilir, kendisi de onlar gibi adil olmaya çalışır.

5. Ahirete İman

Biz, öldükten sonra yeniden diriltileceğimize inanırız. Bu, bizi yoktan var eden Rabbimiz için hiç de zor değildir. Zaten şu anda bile gözümüzün önünde birçok dirilme meydana gelmiyor mu! Kışın yaprakları dökülen, kupkuru hâle gelen ağaçlar, baharla birlikte yemyeşil olmuyor mu? Ağaçlar bile her bahar yeniden canlanıyorsa, Allah'ın yarattığı en mükemmel varlık olan biz insanlar nasıl diriltilmeyiz? Hem bazı insanlar, hayatları boyunca haksızlık yapıyorlar. Diğer insanlara zarar veriyorlar. Bakıyoruz, o insanların bazılarının başlarına hiçbir şey gelmiyor. Bizi yaratan Allah haksızlıklara göz yummayacağına göre, demek ki, yapılan iyilik ve kötülüklerin karşılıkları başka bir yere bırakılıyor.

Bu yerin adının âhiret olduğunu, hem kitabımız Kur'ân-ı Kerîm hem de Peygamberimiz Hz. Muhammed *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* söylüyor. İyi bir Müslüman, yaptıklarının karşısına çıkacağını düşünerek hareket eder. Kötülüklerden sakınır, iyilik yapar.

Âhirete İman Eden İnsan...

• İyi ya da kötü, yaptığı hiçbir şeyin karşılıksız kalmayacağını bilir.

• Allah'ın cennette kendisi için hazırladığı nimetlere kavuşmak için O'nun buyruklarını yerine getirmeye çalışır.

• Dünya hayatının bir tarla, âhiretin de ürün toplama zamanı gibi olduğunu bilir; dünyadaki hayatını en güzel şekilde değerlendirmeye çalışır.

• Zayıfın güçlüden hakkını alacağı bir günün mutlaka olacağını bilir; kimseye haksızlık yapmaz.

6. Kaza ve Kadere İman

Rabbimizin zatî sıfatlarından birinin Kıdem diğerinin de Bekâ olduğunu söylemiştik. Yani Rabbimiz, sonradan var olmuş değildir. Her şeyden önce O vardı. Ezelîdir. Ayrıca sonu da yoktur, hiçbir zaman yok olmaz. Ebedîdir.

Kader: Rabbimizin bu sıfatları gereği, ezelden ebede kadar olmuş ve olacak, iyi-kötü her şeyin oluş zamanını, yerini ve her türlü özelliklerini bilmesi ve tespit etmesidir.

Kaza: Kaderde yazılı olan şeylerin yeri ve zamanı geldiğinde gerçekleşmesidir.

Biz Müslümanlar kaza ve kadere inanırız. Başımıza gelen şeylere sabreder, bunların Allah'ın takdiri olduğunu kabul ederiz.

Kaza ve Kadere İman Eden İnsan...

• Allah'ın herşeyi bildiğine, O'nun bilgisi olmaksızın bir yaprağın bile kımıldamadığına inanır.

• Allah'ın evrende var ettiği dengeyi korumaya ve bozmamaya dikkat eder.

• Allah'ın herşeyi bir düzen içinde yarattığını bilir ve bu düzenin bir parçası olarak karşılaştığı zorluklarla mücadelede Allah'a güvenir.

İman Esasları ile Alâkalı Bazı Meseleler

Resim, ressama; sanat, sanatkâra; kâinat, Allah'a delildir. Her şeyi o yaratmıştır. O'nu kim yaratmıştır? Her şeyin sebebi O, O'nun sebebi kimdir?

Bu soruya birkaç açıdan cevap verilebilir. Şöyle ki:

1. Mantıken sebeplerin zincirleme sonsuza kadar gitmesi imkânsızdır. Sebepler bir noktada durur. Meselâ, trenin son vagonunu çeken, ondan önceki; onu da çeken, bir önceki... Hepsini çeken lokomotiftir. O bizzat hareketlidir. Çekme işi en son ona dayanır.

2. Kendisi yaratılmış olan, yaratıcı olamaz. Birisinin yaratması ile vücuda gelen, nasıl her şeyi yoktan var edebilir?

3. Zâtî (aslî) kuvvet, ârizî (sonradan meydana gelen) kuvvete benzemez. Meselâ kaleme nispeten insanda bir güç bir kuvvet bulunmaktadır. Bir yerden, başka bir yere kalem nakledilebilir. Fakat bir insan, yerinden kendisi kalkıp başka bir yere geçince: “Seni kim götürdü? Senin kendi kendine gitmen imkânsızdır.” denilemez. Veya “İnsanın başı nerede?” sorusuna, gövdesinin üzerindedir. “Gövdesi nerede?” sorusuna ayaklarının üzerinde.. “Ayakları neyin üzerinde?” sorusuna dünyanın üzerinde diye cevap verilir. “Peki dünya neyin üzerindedir?” diye artık soru sorulamaz. Çünkü dünyayı mutlaka bir yere dayandırmak mecburiyeti yoktur.

Allah’ın varlığı zâtındandır. Bizâtihi kâimdir. O’nu kim yarattı, denilemez.

4. Bu soruyu soran, önce Allah’ın yaratıcı olduğunu kabul ediyor, sonra da “O’nu kim yarattı?” diye soruyor. Böylece aynı cümlede O’nu hem Hâlık (Yaratan), hem mahlûk (yaratılan) yapıyor. Bu ise apaçık bir çelişkidir.

Bu soruda başka bir çelişkili nokta da yarattıklarının bağlı oldukları kanunlara yaratanın boyun eğdiğini tasavvur etmektir. Sebepler içinde hareket etme bizim bağlı olduğumuz bir kanundur. Biz, zaman ve mekân içindeyiz. Hâlbuki Allah, zaman ve mekânın yaratıcısıdır. Zaman ve mekânın üstünde olduğunu kabul etmekte zaruret vardır.

Sebepleri, kanunları yaratan, yarattığı kanuna boyun eğer mi? Meselâ pille hareket eden bir oyuncak bebek, kendisini ölçü alarak, her şeyi kendi durumuna göre kıyas etse de: “Ben kendi âlemimde her şeyi pille hareket ediyor görüyorum, o halde beni yapan sanatkâr da pille hareket eden bir insandır.” dese, hata etmiş olmaz mı?

Cevaplardan anlaşıldığı üzere Allah, her şeyi yaratmıştır. O’nun varlığı zatındandır. O zatında kâimdir. Her şey O’na muhtaç, O ise hiç kimseye muhtaç değildir.

Allah’ı niçin göremiyoruz?

Görme, kavrama ve kuşatma meselesidir. Meselâ, insan vücudunda mikroplar var, hatta bir dişin dibinde belki birkaç milyon bakteri bulunur. Bunlar kendi ellerindeki imkân ve aletlerle, insanın dişini yontmaya, yıpratmaya, aşındırmaya çalışırlar. Hâlbuki insan, ne bunların gürültüsünü duyar, ne de mevcudiyetlerinden haberdardır. Onlar da tamamıyla insanı göremez ve kavrayamazlar. Esasen, insanı görüp tam kavrayabilmeleri için, onun dışında ve tamamen müstakil olmaları ve aynı zamanda onu görebilecekleri teleskop gibi bir göze sahip bulunmaları lâzımdır. Demek ki, kavrayamamaları görmelerine mâni oluyor. Onlar ise, o anda neyin karşısında bulunuyorlarsa ancak onu görüyorlar...

Makro Âlemi Kuşatma, Algılama

Mikro âlemdeki bu misâle benzer bir misâl de, makro âlemden arz edelim; meselâ, büyük bir teleskopun başına oturduğumuzu düşünelim -ki; bu teleskop, ışık yılıyla dört milyar sene ötesini gösteriyor- yine de, bütün kâinat hakkındaki bilgimiz ‘denizde damla’. Belki, sadece o teleskopla gördüğümüz saha hakkında, bulanık teoriler türünden bir kısım bilgilere sahip olabiliyoruz. Bu teoriler ile de yeni teorilere ulaşarak başka bilgiler elde etmeye çalışıyoruz.

Biz burada da, kâinatın idaresini, umumî şeklini, muhtevasını ve mahiyetini göremeyecek ve idrak edemeyeceğiz. Çünkü mikro âlemde olduğu gibi, makro âlemi de tam olarak kavramaya muktedir değiliz.

Hem Mikro Hem de Makro Âlemde Sınırlıyız

Görülüyor ki elimizde mikroskop veya x ışınları, mikro varlıklar karşısında sınırlı olduğumuz gibi, makro âlemde de aynı sınırlılık içinde bulunuyoruz. Şimdi bir de Allah’ı *(celle celâluhû)* düşünelim: Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* buyuruyor ki: “Allah’ın kürsîsine nisbeten, bütün kâinat yani ışık hızıyla trilyon defa trilyon derinlikleri bulunan kevn ü mekânlar, çöle atılmış bir halka gibidir. O’nun arşına nisbeten de kürsî, çöle

atılmış bir halka gibidir.” Kemiyet ve keyfiyet ölçüleri içinde, arş ve kürsî ele alınırken ortaya konan nisbetlerle bu ne müthiş azamet!

Şimdi, kâinatlara nisbeten mikroskobik bir hüviyette olan, bütün kevnü mekânları anlayabilme iddiası, nasıl abes bir iş ise, öyle de bütün mekânlar O’na nisbeten mikroskobik bir varlık hâline gelen; Arş-ı A’zam’ı anlama gayreti de o derece abes bir iştir. Kaldı ki, Arş-ı Âzam da ancak, Allah’ın emirlerinin tenfîz ve icrâ mahâllidir. Böyle olunca, Allah nasıl ihata edilip kavranacak ki?..

Onun için Kur’ân-ı Kerim’de *“O’nu gözler ihata edemez; O ise bütün gözleri ihâta eder.”* buyrulmaktadır. (En’am, 6/103)

Evet, gözler O’nu idrâk ve ihâta edemez. Görmek için kavramak lâzımdır. O, bütün basar ve basiretleri idrâk buyurur, ihâta buyurur da, gözler O’nu kavrayamaz.

Nur Allah’ın Perdesidir

Bir diğer yönüyle; Nur, Allah’ın *(celle celâluhû)* hicâbıdır (perde). Biz, nuru bile kavrayamıyoruz. Efendimiz’e *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Miraç’dan dönüşte, sahâbî sorar: “Rabbini gördün mü?” Bir defa şöyle buyururlar (Ebû Zerr naklediyor): “O bir Nûr; nasıl görürüm O’nu”. Başka bir yerde buyururlar ki: “Ben bir nûr gördüm.” Halbuki nur, mahlûktur. Allah *(celle celâluhû)* ise nûr’a şekil veren, biçim veren, tasvîrini yapandır. Nûr, Allah değildir; O’nun mahlûkudur.

Netice olarak diyebiliriz ki: Allah *(celle celâluhû)* görülmez. Hicâbı, nurdur O’nun.

Her Şey Zıddı İle Bilinir

Evvelâ, Rabbimizin zıddı yoktur. Bu çok mühim bir husustur. Bir şeyin zıddı olacak ki, görülebilsin. Yani ışığı görüyoruz; çünkü onun karşısında karanlık vardır. Aynen bunun gibi, bir kısım uzunluklar hakkında fikrimizi söyleriz. Meselâ, “Bu iki metre diğeri üç metredir.” deriz. Zıddı olduğundan dolayı, bunlar tertibe girebiliyorlar.

Allah'ın ne zıddı, ne de benzeri vardır ki: karanlık ışığı gösterdiği gibi, O da, zıddıyla görünsün.

Bir de bu meseleyi fizik açısından ele alalım. Acaba insan, şu önüne serilen kâinatın kaçta kaçını görüyor. Evet, gördüğünüz şeyler hakkında bir rakam verebilir misiniz? Meselâ, düşünelim ki, görülebilecek şeylerden milyar-kere milyar eşya şu kâinat sergisinde bizim nazarımıza arzedilmiş ve "Buyurun, görün, ibret alın; Yaradanı alkışlayın!" denmiş. Halbuki nazarımıza arz edilen bu şeylerin ancak milyonda beşini görebiliyor, geri kalanları ise tanımıyoruz bile. Evet, sadece belli bir boyda, belli ışık dalgaları içinde olanları görüyoruz. O hâlde dikkat buyurun: "Ben niye Allah'ı görmüyorum?" diyen bir insan, milyonda beş gördüğü daracık kâinatın içine, bütün kainatı elinde tutan Allah'ı da sokmak istiyor!..

Allah kelimesi ile tanrı kelimesi arasında nasıl bir fark vardır?

Bizim atalarımız Müslüman olmadan önce yaratıcı bir zâta inanıyorlardı. Belki kendilerine göre, değişik tanrıları da vardı. Ama onlar daha çok kendi lehçeleri ile "Tengri" dedikleri zaman, Allah'ı kasdediyorlardı. Bu kelime sonra biraz daha incelik kazandı ve tanrı şeklini aldı ki, aslında mabud demektir ve Arapçadaki "İlâh"ın, Fransızcadaki "Diyo"nun, Farsçadaki "Hudâ"nın karşılığı olan bir kelimedir. Ama hiçbir zaman, Cenab-ı Hakk'ın bütün güzel isimlerini (Esmâ-i Hüsnâ) içine alan Allah kelimesinin karşılığı değildir. Allah dendiği an, bütün kâinatta tecelli eden isimleriyle bir Zât akla gelir. Allah kelimesiyle anlaşılan budur. Esmâ-i Hüsnâ'yı kapsayan Allah kelimesinde böyle umumi bir mânâ anlaşılır. Ve, bu itibarla da Allah'ın *(celle celâluhû)* özel ismidir. Allah dendiği an bu gerçek ibadet edilen varlığı kendinden olan zat akla gelir. Ama, tanrı dendiği zaman Yunanlının aklına Zeus gelir. Mısırlının Apis Boğası ve Hintlinin aklına da kendi inekleri... Demek tanrı kelimesiyle yerli-yersiz mabud kelimesinin akla gelmesine karşılık, Lafz-i Celâle olan Allah kelimesi Vâcibü'l-Vücûd'un özel ismi olarak sadece o Esmâ-i Hüsnâ sahibi Allah'ı akla getirir. Onun için bir insan, tanrı demekle Allah yerinde kullanırsa, maksadını anlatamaz

ve hata etmiş olur. Tanrı, ilâh kelimesi yerinde Hudâ, Diyo ve God yerinde kullanılabilir; fakat Allah yerinde değil.. AIlah, Cenâb-ı Hakk'ın Zâtının özel ismidir. Onun için "Lâ iâhe illallah" diyoruz; fakat "Lâ Allah'a illallah" demiyoruz. Evvelâ ilâhlar, tanrılar ne varsa hepsi yasaklanıyor, sonra da ispatta sadece Allah vardır, deniliyor.

Mevlid yazarı Süleyman Çelebi, bu hususu çok güzel ayırarak "Birdir Allah ondan artık tanrı yok." deyip, her iki kelimenin yerini de tayin ve tesbit etmiştir.

Bunlara rağmen bir insanın ağzından tanrı kelimesi çıktığında, hemen reaksiyon göstermemeli, o adamın maksadına bakmalı, Allah yerinde o manayı kullanmışsa tatlıca ikaz etmelidir.

Kendisine Kur'ân ulaşmayan ve peygamber gelmeyen insanlar ne olacak? Bu insanların günahı ne?

Allah, hiçbir kimseyi rahmetinden, vahyinden ve âyetlerinden mahrum etmemiştir: "*Hiçbir ümmet yoktur ki, içlerinde cehennemle korkutan bir peygamber gelip geçmiş olmasın.*" (Fâtır, 35/24) ve "*Celâlim hakkı için biz, her ümmete bir peygamber gönderdik.*" (Nahl, 16/63)

Kur'ân-ı Kerim, peygamberlerin hepsinin kıssasını anlatmamıştır: "*Gerçekten biz, senden önce birçok peygamberler gönderdik; onlardan kimini sana haber verdik, kimini de sana haber verip anlatmadık.*" (Mümin, 40/78)

Allah her şeye, hatta arıya vahyeder: "*Rabbin bal arısına da şöyle vahyetti: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların kuracakları kovanlardan kendine evler edin.*" (Nahl, 16/68)

Bazen vahiy, Cebrail'in indirdiği bir kitap olur. Bazı defa Allah'ın kulunun kalbine attığı bir nur olur... Bazen göğüste bir genişlik ve ferahlık olur. Bazen bir hikmet, bazen bir hakikat, bazen bir anlayış, bazen bir huşu, bir korku ve bir takva olur...

Kalp kapısına vurulmuş, kulağı çınlatılmış hiçbir kimse yoktur ki, Allah tarafından bir iltifat almış olmasın...

Bedevî bir zencinin korku içinde semaya sadece bir bakışı vardır ki, Allah yanında çok makbuldür. Araştırıldığında, onlara da peygamberlerin gelip hakikatleri anlattığı görülebilir.

Meselâ: Afrika'da yaşayan bir kabile bir ilâha inanıyorlar ki; o tektir, doğurmamıştır, doğmamıştır, dengi ve benzeri yoktur. O görülmez, sadece eserleriyle ve fiilleriyle bilinir. O, yaratıcıdır. Rızık verir, duayı işitir, şimşek onun hançeridir, gök gürültüsü onun yürüyüşüdür.

Bu sözler, İhlâs sûresinde anlatılanlara yakın ifadeler değil mi? Tarihlerinde onu getiren bir peygamber ve bir tebliğci olmadan bu bilgi onlara nereden gelmiştir? Tertemiz hakikatler anlatıldıktan sonra, her zaman olageldiği gibi devir değişmiş, neticede hurafeler karışarak bu dinî sâfiyeti bozup karartmıştır.

"*Allah, kimseyi kaldıramayacağı bir mükellefiyetle sorumlu tutmaz.*" (Bakara, 2/286)

İsrâ sûresinin 15. âyetinde buyurduğu gibi, peygamber göndermediklerinden de hesap sormaz. İmkânlara göre mesuliyetler değişiktir. Bir yamyam, bir Eskimo ve bizler arasında fark vardır. Çünkü bize Kur'ân inmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'in 23 senede inmesinin hikmeti nedir?

Kur'ân-ı Kerim 23 yılda inmeseydi de bir anda inseydi, o zaman da "Niçin Kur'ân-ı Kerim birden bire indi de, parça parça inmedi?" diye sorulabilirdi...

Bu gibi meselelerde esas, teslimiyet ve Hakk'ın takdirini yerinde bulma olmalıdır. Yoksa her meselede buna benzer sorular sorulmaya başlanır: "Öğlen namazı niçin on rekâttır? Cuma namazı neden cuma günü; zekât neden kırkta bir de, kırk birde bir değil? ..." soruların arkası kesilmez gider. Onun için bunların bir ubûdiyet/kulluk sırrı olduğunu bilmemiz lâzımdır. Zâtî olarak namazın bir kısım hikmetleri olabilir. Evet, ferdin günde beş defa, Mevlâ'sının huzuruna gelmesinin, elbette birtakım maslahatları ve faydaları vardır. Ama, rekâtların adetlerine gelince, vitir üç rekât, akşamın

farzı üç rekât, ikindinin dört rekâttır. Ve bu sayılar Allah tarafından belirlenmiştir. Eğer bize denilseydi ki: “Günde beş defa ibâdetle mükellefsiniz, fakat ibâdet şekillerini siz tespit ediniz.” Biz rekât sayıları üzerinde çeşitli fikirler yürütebilirdik... Ve tabii günlük işlerimize, yaşayış şartlarımıza göre bir program düşünürdük. Adedi tayin keyfiyetinde aklın yolu başka, vahyin yolu başka... Dolayısıyla burada namazın hikmetleri araştırılır, rekât sayıları değil...

Kur’ân-ı Kerim’in 23 senede inişinde de, bu türlü hikmetleri vardır. Ayrıca Kur’ân-ı Kerim’in nâzil olduğu dönem, beşerin kemâle yüz tuttuğu bir dönemdir. Onun için en kâmil Nebi gelmişti. Evet, yeryüzüne, Kâinatın, yüzü suyu hürmetine yaratıldığı Hz. Muhammed *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* gelmişti. Onun cemaatinin yapacağı şey, o gün için en ileri, en mükemmel olma, tekâmülün merdivenlerini son basamağına kadar kat etme, medenî milletlere muallimlik yapma işi idi. Halbuki o güne kadar onların içinde bulundukları kötü ahlâk ve fena huylar ruh ve damarlarına öylesine işlemişti ki, bunları teker teker söküp atmak; ayrıca yerlerine güzel ahlakı, fıtratlarına güzel huyları yerleştirmek, ayrı ayrı işlerdi. Kur’ân bir anda bütün emirleri ile birden gelip onların karşılarına dikilseydi, altından kalkamazlardı. Aslında, böyle bir durum, insanlığın, mükemmelleşmesinde takip ettiği seyre de aykırı olurdu.

Günümüzden misâl verecek olursak; bir kısım sigara, içki bağımlısı veya sokaklarda gezme hastası yahut kahvede oturma alışkanlığı olan kimseler düşünelim. Bunlara “Arkadaş kahveye gidersen öleceksin.” deseniz, o yine birtakım bahaneler ileri sürerek gidecektir. Eğer bir gün kahveye gitmeyip evde kalsa, evinde bir köşeye oturacak, üf-üf edecek ve fırsat bulunca da kahvenin yolunu tutacaktır. Çünkü alışageldiği hayat şekli değişmiştir. Hâlbuki o, lüzumlu olmayan basit bir âdetini terk etmiştir.

Şimdi bir de, sigara tiryakisini ele alalım; bağımlı olmuş bir adama diyorsunuz ki: “Vücuduna zararlı olan bu sigarayı terk et. Çünkü senin sigara içmen intihara yavaş yavaş gitmedir. Sanki elindeki hançeri

birdenbire değil de, yavaş yavaş sinene saplıyor ve aheste aheste intiharı tamamlamış oluyorsun.” Hatta bunu bir hekime anlattırsanız, yani doktor dese ki: “Sigarada, hiçbir fayda olmadığı gibi, şöyle şöyle, zararları da var.” Bu adam sigarayı terk etmek için bir hayli tereddüt geçirecektir…

Böylesine, insanların kan ve damarlarına işlemiş âdetleri çıkarınız ve sonra Kur’ân’ın inişindeki aşamaları düşününüz...

Evet dikenleri kesip evvela çapa yapıyor, kötü şeyleri tahliye edip temizliyor. Yani kötü huyları onların ruhlarından çıkararak, güzel huyları getirip yerleştiriyor ve kısa denecek bir zamanda binlerce iş yapıyor. Buna göre biz, Kur’ân-ı Kerim’in 23 senede nüzulünü çok süratli buluyoruz. Nur mürşidin dediği gibi: “Acaba şu asrın filozofları Efendimizin dönemine gitseler, çalışsalar, o zamana nisbeten, o zâtın bir senede yaptığının yüzde birini yüz senede yapabilirler mi?” İşte, hodri meydan! İçkiden binlerce yuvanın yıkıldığı meydandadır. Yeşilay Cemiyeti her sene konferanslar ve değişik etkinlikler düzenlemektedir. Bu işi genişleterek orta, lise mekteplerine kadar götürmektedir. Buna karşılık acaba kaç kişi içkiyi terk etmektedir. Buyurun üniversite, bütün profesörleriyle seferber olsun, bir sene çalışsınlar acaba kaç kişiye içkiyi terk ettirebilecekler?

Evet, 23 sene çok kısadır; bu yüzden de, Kur’ân’ın yaptıkları mucizedir. Beşer, Efendimiz’in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* 23 senede kat ettiği mesafeyi binlerce senede kat edememiş; kat edemez de...

Kur’ân-ı Kerim bir taraftan böyle kötü huyların binlercesinin kaldırılmasını hedef almış, diğer taraftan da kaldırılan bu kötü huyların yerini Kur’ân’ın güzel ahlakı ile donatmak, süslemek vazifesini hedeflemiş ve bütün bunları kimseyi örselemeden, törpülemeden, ürkütmeden, ruhlarını rencide etmeden onlara kabul ettirmiş... Ortaya attığı birçok meseleyi o kadar çeşitli safhalardan geçirip tatbikat sahasına getirmiştir ki; bugün onların birkaçının pratik hayata hâkim olması için daha kaç 23 seneye ihtiyaç duyulacaktır.

Bu 23 sene, süreye ihtiyaç duyulan bir kısım emir ve yasakların, o günün insanının kabullenip benimsemesi için gerekli olan bir zamandı ve belli şeylerin aşama aşama kaldırılması, belli şeylerin de ortaya konulması için bu süreye ihtiyaç vardı. Meselâ, bu süre zarfında üç dört devrede içki yasaklanmış, iki devrede kız çocuklarının diri diri gömülmesi kaldırılmış; darmadağınık kabile hayatı, bir iki hamlede halledilmiş ve kabileler arasında birlik temin edilerek kitleler içtimaî şuura yükseltilmiş, böylece kendilerine bir toplum oluşturma liyakati kazandırılmıştır ki, bütün kötü huyların atılması, onların yerlerine yüce ahlakın getirilip konulması gibi çok çetin icraatlarla mümkün olabilmiştir. Bundan dolayı da daha uzun zamana ihtiyaç duyulmuştur.

Bu, 23 senede değil de, birden bire yapılmak istenseydi, bir ölçüde o bedevî cemiyet bu işe dayanamayacak ve ölecekti. Bunu, şuna benzetebiliriz. Meselâ, bir insan güneşe maruz kaldığı zaman, cildinde değişmeler olur. Soğuk memleketlere götürüldüğü zaman da bu defa ona göre birtakım küçük küçük değişmeler meydana gelir, ama katiyen 20 mutasyon ağırlığında ciddi bir değişiklik birden olamaz. Olsa, bu türlü seri fizikî değişmelerde canlı öldüğü gibi, bunda da öyle olur. Bu tıpkı (bir) atmosfer basınç altında duran birinin birden bire 20 bin fitlik yüksekliğe çıkması gibi bir şey olur ki, insan orada hemen ölüverir.

İşte böyle birden 20 bin fit yüksekliğe çıkmak nasıl öldürüyor; öyle de hayat anlayışı, aile anlayışı, fert anlayışı sıfır derecede olan bir cemiyete, birden bire, Kur’ân inip aynı günde hemen: “İşte hükümler tatbik edin. Bu kitaptaki hükümlerin hepsini eksiksiz yaşayın. “ diye karşılarına çıksaydı, o cemiyetten hiç kimse bunu kabul etmezdi. Çünkü bu, birden bire cemiyetin 20 bin fite yükselmesi demekti ki o cemiyet buna dayanamayacaktı. Öyleyse Kur’ân-ı Kerim’in, ahkâmını insanlara 23 senede getirmesi, aşama aşama telkin etmesi, insan fıtratını gözetmenin gereğidir ve insan tabiatına da en uygun olanıdır.

İnsanı kâinattan ayıramayacağımıza göre, onu kâinatın içindeki hadiselerin seyrine göre ele alma mecburiyetinde olduğumuzu ve onu kâinattaki gelişmelerin dışında mütalaa edemeyeceğimizi kabullenme mecburiyetindeyiz. Kâinatta nasıl ki, yavaş yavaş gelişmeler oluyor ve kanunlar o istikamette hareket ediyor, insanın olgunlaşması ve ilerlemesi de aynı şekilde olacaktır. O ilerlemenin zenbereği, esası ve prensipler mecmuası olan Kur'ân-ı Kerim de, işte bu esasa binaen 23 senede nâzil olmuştur.

Allah'ın hikmeti bu süreyi 23 yapmış... Bu 24 de olabilirdi, 25 de. Nebiler Sultanının *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* mukaddes hayatları 63 yıl olacakmış. 23 sene sonra hayatına, nübüvvetten hatime verilecekmiş, vahiy de sona erecekmiş. Ama 64 sene olurdu, vahiy de 24 seneye çıkardı. Biz de onu, aynı hikmet çerçevesi içinde kabul ederdik...

Pîs ruhların ve cinlerin şerrinden korunmak için ne yapmalı ve ne okumalıdır?

a. Evvelâ, Allah *(celle celâluhû)* ve Resûl'ü *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* ile iyi münasebet kurup, İslâm'ın prensiplerine uyulmalıdır.

Bu işin birinci ve en sağlam yolu, Allah *(celle celâluhû)* ve Resûlüyle *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* çok iyi münasebet kurmak, İslâm'ın prensiplerini hayatımıza hayat yapmak, gönülde derinleşmek ve tertemiz havamızla kendi âlemimizi yaşamaktır. Bir yandan bunları yaparken, bir yandan da temiz olmayan ruhların sızabileceği hiç bir boşluk ve günah penceresi bırakmamak gerekir. Ruhta açılacak bir gedik, onların sızmasına zemin hazırlayabilir.

b. Fiilî ve kavlî (sözlü) duâ ile Cenâb-ı Hakk'a *(celle celâluhû)* yönelmelidir.

Cinlerin ve temiz olmayan ruhların şerlerinden korunmada ikinci önemli bir unsur, özellikle duânın kulluğumuzun bir parçası ve silahımız olarak dilimizden düşmemesidir. Evet, korunmamız, hâl-kâl, iç-dış, fiil-dil bütünlüğü ve birliği içinde olmalıdır.

Duâ, fiilî ve kavlî olmak üzere iki şekildedir. Çiftçinin tarlayı sürmesi, ekmesi, sulaması fiilî duâ; sonra da el açıp, "Ya Rabbi, bereket ihsan eyle,

rahmetini bol bol ver.” diye yalvarması da kavlî duâdır. Birinci duâ olmaksızın ikincinin yapılması, insana herhangi bir şey kazandırmayacaktır. Buna karşılık, sadece fiilî duâ ile yetinilmesi ise, feyiz ve bereketi, hele hele kulluğu eksik bırakacak ve bütün yaptığı, başında bir olmayan sıfır yığınından ibaret kalacaktır.

Diyelim ki bir mümin: “Ya Rabbi, müminleri muzaffer eyle” diye duâ eder; bu güzeldir ama, kâfi değildir. Çünkü tek kanatla kuş uçmaz. Efendimiz’in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Bedir Savaşı öncesi eksiksiz hazırlık yapması ve sonra da bütün benliğiyle Allah’a yönelerek duâ etmesi gösteriyor ki, fiilî duâ yapılacak, yani, sebepler dairesinde yapılması gerekli olanlar yapılacak ve elden geldiğince sebeplere riayet edilecek, sonra da kavlî duâ için eller açılacaktır.

Bunun gibi, vücudumuzda bir rahatsızlık ve hastalık hissettiğimizde hekime gitmemiz, ilaç kullanmamız birer fiilî duâdır. Arkasından, şifayı verecek olan Cenâb-ı Hakk’a el açıp, şifa dilememiz de kavlî duâdır. Bazen yalnız Allah’a teveccüh ve kavlî duâ ile hastalıklarımız, baş ve diş ağrılarımız geçebilir ama bazen de Allah’ın dilemesi başka olur ve hekime müracaatımız istenir. Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*: “*Allah her derdin devasını yaratmıştır, tedavi olunuz.*” buyurmakla, bu fiilî duâya bizi teşvik etmektedir. Şu kadar ki yukarıda da ifâde ettiğimiz gibi, şifayı Allah’tan *(celle celâluhû)* bilerek ve bir kulluk vazifesi olarak kavlî duâmızı her hâlukârda yaparız. Ne var ki, bazen sadece kavlî duânın yetmediği gibi, fiilî duânın yetmediği de olur. Ve, Allah *(celle celâluhû)*, şifayı bazen iki duâya birden, bazen de sadece birine bağlar. Her şey O’nun elindedir. Niceleri vardır ki, kavlî duâ nedir bilmedikleri halde sıhhat içinde, zevk dolu bir hayat yaşarlar; buna karşılık, ilaç kullandıkları ve duâyı da bir ân için olsun ağızlarından düşürmedikleri halde, Allah’a *(celle celâluhû)* gönülden bağlı insanların hayatlarını dertlerle kıvrım kıvrım sürdürdükleri görülür. Böyle durumlarda biz, duâmızın kabûl olmadığını sanırız. Hâlbuki kabul etmek ayrı, cevap vermek ayrıdır. Her duâ işitilir ve icâbet edilir fakat bu icâbet,

istenilenin aynen verilmesi şeklinde olabileceği gibi, geciktirilip sonra verilmesi veya dünyada verilmeyip, Âhiret'e bırakılması şekillerinde de olabilir; tamamen, Cenâb-ı Hakk'ın hikmetine bağlıdır bu. Siz doktoru çağırdığınızda o, icâbet eder gelir; fakat: "Bana şu ilaçları ver." dediğiniz zaman, doktor o ilaçları size aynen vermeyebilir; neyi uygun görüyorsa onu verir ve uygun görmediğini de vermez, ya da daha iyisini, daha faydalısını verir. Teşbihte hatâ olmasın, Cenâb-ı Hak da kulun duâlarını her zaman duyar, duyduğunu duyurur ve onun kalbine huzur verir; çünkü O, insana şah damarından daha yakındır. Fakat hikmetinin gereği olarak, kulunun her istediğini vermeyebilir; bu vermeyiş, bazen kulun yararına olacağı, bazen de ileride daha faydalı şekliyle vereceği içindir. Sonra, mülkün sahibi O'dur ve mülkünde dilediği gibi tasarruf eder, lûtfu da hoştur, kahrı da. O, abes iş yapmaz; her yaptığında bir değil, bin hikmet vardır.

Ayrıca katiyen bilinmelidir ki, duâ da namaz gibi bir kulluktur; sâfiyane, hâlisane, karşılıksız ve dünyada peşin bir netice beklemeden yapılmalıdır. İnsan, saf ve dupduru bir gönülle O'na yönelip edip, rızasını aramalıdır. Ama O, bazen lûtuf ve keremiyle ihsanlarda bulunup kulunu hoşnut edebilir... Bu sebeple de, hemen neticesi alınsın ve çarçabuk hedefe nail olunsun diye yapılan duâlar kabûl görmeyebilir; hâlis ve safî olmadıkları için, kabul noktasına yükselmeleri mümkün olmayabilir...

Peşin ücretler için ısrarla duâ edilmemeli, ama Hak kapısında devam ve sebatta mutlaka ısrarlı olunmalıdır. Rabbine ilticadan bir ân dûr olmamak, daima hayırlı olanı istemek, günahların yaprak gibi döküldüğü, fazilet ve insanî değerlerin ziyadeleştiği o kapıda sadakatte bulunmak, sebat etmek ve imtihanda olduğumuzu unutmayarak neticeleri Âhirette beklemek, samimî kul olmanın gereğidir.

c. Allah'ın yanında makbûl olduğu inanılan kimselerin duâsı alınmalıdır.

Allah'ın yanında kıymet ifade eden, duâsı makbûl kimselere müracaat edip duâ etmelerini istemek, çok önemli ve yararlıdır. Nitekim, Efendimize *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* bu şekil müracaatlar çok olurdu: Ahmed ibn-i Hanbel,

Ebû Davud ve Taberanî'nin rivayetlerinde Ümm-ü Hâni *(radıyallahu anh)* naklediyor: "Allah'ın Resûlü'ne mecnun bir çocuk getirildi. Efendimiz ona dokunup: "Çık ey Allah'ın düşmanı." buyurdu; sonra, çocuğun yüzünü yıkayıp duâ etti ve çocukta hiç bir şey kalmadı." Biz de hüsnü zannımız olan böyle kimselere müracaat eder, onlardan duâ dileriz. "İnşaallah Cenâb-ı Hak da şifa ihsan eder."

Cinlere maruz kalındığında hemen cinlerle uğraşanlara gidecek olursak, bu bizde evhama yol açar ve maneviyatımızı kırabilir, sonra, başkaları tarafından istismar da ediliriz. Ona gider iki muska, berikine gider iki muska alır ve zavallı hastayı muska hamalı haline getiririz. Bu muskalardan bir tanesi kaybolacak olsa, hasta titremeye, korkmaya başlar ve ümitsizliğe düşer. Yani, şifa bulayım derken, daha fazla rahatsızlıklara sebep olur. Bu sebeple, duâ ettirmek en iyisidir. Abdullah ibn-i Amr *(radıyallahu anh)*, çocuklarına duâ öğretir, bilmeyenlerin de üzerine yazıp, kordu. Sonra, bu işe de çok bel bağlamamak lâzımdır. Zira, sâhih hadis kaynaklarının rivayetine göre Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, 70 bin insanın sorgusuz-suâlsiz Cennet'e gireceğini müjdelerken, bunları, pazubent bağlamayanlar, uğursuzluk ve muskaya itibâr etmeyip Allah'a tevekkül edenler diye saymaktadır. Onun için, hem duâyı bırakmamak, hem de Allah'a *(celle celâluhû)* tevekkül etmek en iyisidir.

d. İnançlı psikiyatrist ve hekimlere gidilmelidir.

Bu mevzûdaki diğer tavsiyemiz; materyalist ve inkârcı olmayan, ruhlara, cinlere ve onların tesirlerine inanan uzman psikiyatrist hekimlerimize gidilmesidir. Fakat inanmayan, kalb ve ruhun gıdasızlığından ve tatminsizlikten dolayı vicdan ve duyguları arasında muvazene kuramayıp ikilem yaşayan hekimler, habis ruhların hücumuna uğrayanları daha çok bataklığa teşvik edip, bunalımlı, stresli kimselere: "Git, kadınlarla münasebet kur, ye-iç, eğlen ve kötü düşüncelerini atmaya çalış." demektedirler. Böyle bir tavsiye, susuzluktan yanıp kavrulmuş birisine, "Biraz daha yan" diye deniz suyu vermek gibi bir şeydir. Zaten, hastayı

hasta eden, kalbinin bağırsaklarına yedirilmesi, düşünce hayatının ölüp sönmesi ve kötülerle düşüp kalkmasıydı. Evet, böyle düşünen tıp da, tabip de tek gözlü sayılır; kaybettiği diğer gözünü bulunca, o da ileride müstakim görmeye başlayacaktır...

e. Âyete'l-kürsî, Muavvizeteyn vb. duâlara müracaat edilmelidir.

Evvelâ, Allah'a *(celle celâluhû)* sığınma ve O'nun himayesine girme bu mevzûda en önemli yeri olan bir husustur. Allah Teâlâ'nın Kur'ân'da kullarına emrettiği de budur: "*Sana şeytandan (şeytânî) bir dürtü olacak olursa, hemen Allah'a sığın.*" (Fussilet, 41/36); yâni "Eûzü billahi mine'ş-şeytâni'r-racîm" de! Bu arada, Müminûn Sûresi 97 ve 98'nci âyetlerinin ezberlenip okunmasını da tavsiye edip geçelim.

Ayetü'l-Kürsî, Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* tarafından bizzat tavsiye edilmiştir. Sahabi, zekat malına el uzatmak isteyen insan suretinde bir habîs ruhu yakalamıştı. O habis ruh, kurtulmak için "Bırak beni, sana bizden kendini koruyacak duâ öğreteyim: O, Âyetü'l-Kürsî'dir." demişti. Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* de, "*O yalancıdır, fakat bu defa doğru söylemiş.*" şeklinde tenvirde bulunmuşlardı.

Efendimiz'e *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* yahudiler tarafından sihir yapıldığında Muâvvizeteyn, yani Felak ve Nâs Sûreleri okunarak sihir çözülmüştü. Ayrıca Peygamberimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, Aişe Validemiz'in *(radıyallahu anhâ)* beyânıyla, sabah-akşam "üçer defa Felâk ve Nas Sûrelerini okur, birbirine birleştirdiği avuçlarının içine üfler ve her defasında ellerini vücudunun erişebildiği yerlerine sürerdi." Yine, Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, sabah-akşam üçer defa "Bismillâhillezî lâ yedurru mea'smihî şey'ün fi'l-ardı velâ fi's-semâi ve hüve's-Semîu'l-Alîm" derdi ki -biiznillah- felce maruz kalmamanın teminatıdır. Yine, "Eûzü bi-kelimâti'llâhi't-tâmmâti min külli şeytânin ve hâmmetin ve min külli aynin ve lâmmetin" de, tavsiye ve tecrübe edilen duâlar arasındadır.

İmam-ı Gazalî'nin bu husustaki tavsiyesi, 1 kere Bismillâhirrahmânirrahîm, 10 kere Allahü Ekber, 19 defa "Lâ-yüflihu's-

sâhiru haysu etâ”; ve “min şerr’in-neffâsâti fil-ukad” (Tâhâ, 20/69; Nâs, 114/4) okumaktır.

Bir başka zâtın tavsiyesine göre, her defasında önce bir yudum su, çay, ya da çorba içip, arkadan bir defa yukarda geçen bu iki âyet okunmalı ve bu okuma bu şekilde 19 defa tekrarlanmalıdır.

Bu mevzûda daha pek çok duâlar vardır ki, hadîs kitaplarına bakılmalı veya ehline sorulmalıdır. Ayrıca Ashab-ı Bedir, Cevşen ve Kaside-i Bürde de tavsiye edilebilir.

Şeytanın yaratılmasının ve insanları yoldan çıkarmasına müsaade edilmesinin hikmeti nedir?

a. Şeytan yaratılmasaydı, insanın yaratılmasının bir hikmeti olmazdı. Bir defa, Allah’ın *(celle celâluhû)* asla günah işlemeyen ve şeytanın vesvesesine maruz kalmayan melekler gibi sayılmayacak kadar çok yarattığı varlıklar vardır. Allah *(celle celâluhû)*, insandan ayrı ve farklı olarak bitkileri ve hayvanları yarattığı gibi, İlâhi sanatları meleklerden farklı şekilde aksettiren aynalar olarak da insanları yaratmayı murad buyurmuştur. Evet, yarattığı insanların mahiyetlerinde saklı bulunan kabiliyetlerin, gelişmesi ve özlerinin ortaya çıkması için de, karşılarına bir tahrik ve teşvik unsuru ve bir gelişme vesilesi olarak şeytan ve kötü ruhları çıkarmıştır. İçindeki kibir ve isyan ukdesini dışa vuran şeytan, yaptığı işi şuurlu olarak yapmaktadır. Şeytan, insanı arkadan kovalayan rakip bir maratoncu gibidir. İnsanın hedefe varabilmesi, muzaffer olabilmesi için, peşini bir an olsun bırakmayan bu ezelî rakibini aşabilmesi, geride bırakması ve ondan daima önde ve daha ileride olması gerekmektedir. Eğer kendisine böyle tahrik ve teşvik unsuru olabilecek bir rakip ve hasmı bulunmasaydı, onun bu ciddî yarışı yapması ve kabiliyetlerini geliştirmesi katiyen gerçekleşmeyecekti; daha doğrusu, kabiliyetlerini geliştireceği zemini bulamayacak ve neticede de körelip gidecekti. İnsanoğlu, en yüksek insanlık derecesini ve insan-ı kâmil mertebesini bu ezelî hasmına karşı verdiği mücadele ile elde etmiş ve bağrında Ebû Bekir’ler yetiştirmiştir.. ve yine aynı insanoğlu, bu

müsabakadaki acz ve iradesizliğiyle de Ebû Cehillerin meşcereliği olmuştur.

b. Şer olan, şeytanın yaratılması değil, ona tâbi olup şer işlemektir. Nasıl herhangi bir cinayete, o cinayette kullanılan bıçak veya tabanca değil de, cinayeti işleyen eller gerçek sebep olarak gösteriliyorsa, aynı şekilde, şeytan da insanın işlediği şerlerde bir alettir ve asıl suçlu, bu aleti kullanan eldir. Evet, insandaki nefis ve nefsin emrine girmiş olan irâdenin, şeytana ait telkinlerin tesiri altında bazı kötülükleri işlemekte ulaştıkları kötü neticelerin esas sebebi şeytan değildir. Şeytan ve şerler, basit birer sebeptirler; hakikî illet, insanın iradesidir. Evet insanlar, şeytanın var olmasıyla değil, kendi irâdeleriyle kötülük işlemektedirler.

c. İnsan, her şeyi kendi dar dairesinde ve elindeki küçük neticelere göre değerlendirme meylindedir; oysa Allah'ın *(celle celâluhû)* yaratması, umum neticelere ve faydalara bakar. Meselâ, içine elimizi soktuğumuzda ateş, elimizi yakar; -ki, bu bir kazançtır- şimdi, ateşe "bütünüyle zararlıdır" diyebilir miyiz? Haddizatında, onu şerli ve zararlı yapan bizzat kendimiziz. Haydi bu türden cüz'î zararları olduğunu kabul etsek bile, biz onun umumî neticelerine bakıp, ateşin fayda ve lüzumlu olduğuna hükmederiz. Elektrik de böyledir, yağmur da. Allah *(celle celâluhû)*, bir şeyi yaratırken umum neticelere bakar. İşte Şeytan da, yaratılış noktasında böyle umumi neticelere bakar; Ebû Cehil'in iradesiyle Cehennem'e sürüklenmesinde de, Ebû Bekir *(radıyallahu anh)* gibi elmas ruhlu binlerce evliya ve kâmil müminlerin terakki edip, cennetlere yükselmesinde de şeytanın fonksiyonu vardır.

d. Büyük ve küllî neticelerini bırakıp da, cüz'î şerlere sebep oldular diye ateş, elektrik veya yağmuru zararlı görüyor ve "olmasalardı!" diyor muyuz? Hayır. Aynı şekilde, "Neden şeytan yaratıldı" da diyemeyiz. Nasıl umum bedenin sıhhati ve bu sıhhatin devamı adına cüz'î bir şer sayılan, kangren olmuş eli veya kolu kesiyoruz; aynen öyle de, getirdiği büyük netice ve faydalara binaen, birtakım şerlerden dolayı şeytanın varlığına da ses çıkarmamamız gerekir. Askerlerimiz ölüyor diye askerlik mesleğini

kaldıralım ve savaşa gitmeyelim diyebilir miyiz? Bunun gibi, şeytanın süsleyip püslemeleriyle alıp götürdükleri, Nebî’nin iman adına kazandırdıklarının yanında binde bir nispetinde ya vardır ya da yoktur. “Nasıl olur? Şeytanın oyunlarıyla binlerce insan Cehennem’e gitmiyor mu?” denemez. Çünkü, mümindeki keyfiyet, kafirdeki kemiyetten hem daha önemli, hem daha üstündür. Bir insanın hayatı mı daha önemlidir, yoksa bin böceğin hayatı mı? Bin hurma çekirdeğinden 11’i ağaç olup, gerisi çürüdüğünde, bin çekirdeğe sahip olmak mı, yoksa 989’unun çürümesine rağmen 11 hurma ağacına sahip olmak mı daha kârlıdır?

2. BÖLÜM

EF’ÂL-İ MÜKELLEFÎN VE TEMİZLİK

Temizlik imanın yarısıdır.
Hadis-i Şerif

Ef’âl-i Mükellefîn

İslâm dini akıllı ve bâliğ (ergin) olan Müslüman erkek ve kadınlardan bazı hususları (emirleri) yapmalarını bazılarından da (yasaklarından da) kaçınmalarını istemiştir. Bu emir ve yasaklara “teklif”, emir ve yasakların muhatabı Müslümanlara da ”mükellef” denir. Mükelleflerin işlemeleri veya işlememeleri gereken şeylere ise “ef’âl-i mükellefîn” denir.

Mükellefiyet Ne Zaman Başlar?

Kişinin dinî hükümlerden sorumlu tutulabilmesi için,

a. Akıllı

b. Ergin olması şarttır.

Din, akıl ve şuur sahiplerini muhatap alır onları kendi irade ve seçenekleriyle, dünyevî-uhrevî hayra yönlendirir; icabet edenlere de ebedî saadetler vaat eder.

Bu itibarla mükellefiyetin birinci şartı âkıl olmaktır. Âkıl, ne yaptığını bilen, iyi ile kötüyü birbirinden ayırt etme kabiliyetine sâhip olan kimse demektir.

Mükellefiyetin bir diğer şartı da, kişinin baliğ olması yani, bülûğa ermiş bulunmasıdır.

Bülûğa Ermek Ne Demektir?

Bülûğa ermek, insanların çocukluktan çıkıp cinsî duygu ve hislerinin başladığı çağa ermeleri demektir.

Bülûğ Çağı Ne Zamandır? Nasıl Bilinir?

Bülûğ çağı, İslâm âlimlerinin çoğunluğuna göre kızlarda 9-15; erkeklerde 12-15 yaşları arası olarak belirlenmiştir.

Kişinin bülûğa ermesi erkeklerde ihtilâm denilen cinsî boşalmanın olması; kızlarda ise hayız ve aybaşı adı verilen muayyen hâlin ortaya çıkması ile gerçekleşir. Buna "tabiî bülûğ" denir. Bazen olur ki, erkek ve kız, yaş olarak bülûğ çağına girdikleri halde, kendilerinde ihtilâm ve ay hâli görülmez. Böyleleri için "hükmî bülûğ" vardır ki bu, belli bir yaş sınırına ulaşanların fiilen bülûğa ermiş olmasalar bile bâliğ olarak kabul edilmeleridir.

Hükmî bülûğ yaşı, hem erkek hem de kızlar için 15 yaştır.

Bülûğla birlikte kişinin yeterli aklî yetişkinlik kazandığı var sayıldığı için aksini gösteren bir delil olmadıkça kişi mükellef olur. Dinî terminolojide buna "âkil ve bâliğ olmak" denir. Bunun anlamı kişinin hakları kullanmaya, sözlü, yazılı, fiilî hukukî işlemleri bizzat yapmaya, dinî ve içtimaî mükellefiyetlere muhatap olmaya ve cezaî sorumluluk taşımaya ehil hale gelmesidir.

Mükelleflerin Yapmaları Gereken Dinî Vazifeler Nelerdir?

Mükellefiyet çağına giren her Müslüman'ın yapmak zorunda olduğu bazı dinî vazifeler vardır ki, bunlara fıkıh ve ilmihal kitaplarında "mükelleflerin yapacağı vazifeler" manasına "Ef'âl-i Mükellefîn" denir.

Bunlar farz, vâcip, sünnet, müstehab, mübah, mekruh, müfsid ve haram olmak üzere sekize ayrılır.

1. Farz: Kat'î (kesin) delil ile sabit olan hükümlerdir ve iki kısımdır:

a) Farz-ı ayn: Mükellef her Müslümanın ancak kendisinin yapması ile yerine gelen amellerdir. Beş vakit namaz ve oruç gibi.

b) Farz-ı kifâye: Bazı Müslümanların yapmaları ile diğer Müslümanlardan mesûliyet kalkan farzlardır. Cenâze namazı ve selâm almak gibi. Eğer böyle bir farzı Müslümanlardan hiçbirisi yapmazsa hepsi mes'ûl olurlar.

2. Vâcip: Farz derecesinde kat'î olmayan delille sabit hükümlerdir. Vitir ve bayram namazları gibi.

3. Sünnet: Peygamberimizin sözü, işi ve başkası yaptığında hoş gördüğü şeylerdir. Sünnet ikiye ayrılır:

a) Sünnet-i müekkede: Peygamberimizin devamlı olarak yapıp, pek az terk ettiği sünnetlerdir. Sabah ve öğle namazının sünnetleri gibi. Ezan, ikâmet, cemaate devam gibi İslâm prensiplerinden sayılan sünnetler de, sünnet-i müekkededir. Bunlara sünnet-i Hüdâ da denir.

b) Sünnet-i gayr-i müekkede: Peygamberimizin ibâdet maksadıyla bazen işleyip bazen de terk ettikleri sünnettir. İkindi namazının sünneti ile yatsı namazının ilk sünneti gibi. Peygamber efendimizin yiyip içme, giyinip kuşanma, oturup kalkma gibi günlük normal davranışları ve âdâb-ı muaşerete taallûk eden işleri de sünnet-i gayr-ı müekkedeye dahildir. Bunlara sünnet-i zevâid adı da verilmiştir.

4. Müstehab: Peygamberimizin bazen işledikleri şeylerdir. Sadaka vermek ve nâfile oruç tutmak gibi.

5. Mübah: İşlenmesinde sevap, terk edilmesinde günah olmayan şeylerdir. Oturmak, kalkmak, yemek, içmek gibi.

6. Mekruh: işlenmesi hoş görülmeyen ve amelin sevâbını eksilten şeylerdir. Namaz içinde etrafa bakmak gibi.

Mekrûh iki kısma ayrılır:

a) Tahrîmen Mekrûh: Harama yakın olan mekrûha denir. Abdest alırken suyu israf derecede harcamak gibi.

Tahrîmen mekrûhun terkinde sevap vardır. İşlenmesinde ise, âhirette azâba uğrama ihtimali mevcuttur.

b) Tenzîhen Mekrûh: Helâla yakın olan mekruhtur. Burnu sağ el ile temizlemek gibi.

Tenzîhen mekrûhun işlenmesi ise, azâbı gerektirmez. Fakat terk edilmesi durumunda sevap kazanılır. Mekruhları helâl telâkki etmek, hata olmakla beraber, insanı dinden çıkarmaz.

7. Müfsid: Başlanmış bulunan bir ibâdeti bozan şeylerdir. Abdestli iken bir yerinden kan veya irin çıkmak, namazda gülmek ve oruçlu iken bir şey yemek gibi.

8. Haram: İşlenmesi kat'i delille yasak edilen şeylerdir. Alkollü içki içmek, anaya-babaya âsi olmak gibi.

Namaza Hazırlanıyorum...

Abdest

İslâm dini temizliğe çok önem verir. İbadet ederken de temiz olmak, kirlerden arınmak öncelikli şartlardandır. Dinimizin direği olan namaz ibadetini ifa ederken her Müslüman'ın abdestli olması gerekir. Biz, nasıl abdest alınacağını Peygamber Efendimizin *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* uygulamalarından biliyoruz.

Abdest almadan önce tuvalet ihtiyacı olabilir. Bu hususla ilgili olarak "istibra", "istinka" ve "istinca" kavramları üzerinde durmamız gerekir.

İstinca: Büyük ve küçük abdestlerden sonra pisliğin çıktığı yerin temizlenmesidir.

İstinka: İstincada mubâlağa yapmaktır ki, bu da önce münasip kuru bir şeyle silmek, sonra su ile yıkamak sonra da kurulamakla olur.

İstibra: Erkeklerin küçük abdestten sonra tenasül uzvunda idrar kalmaması için özen göstermesidir. Bunun da en güzel şekli sıvazlamadan sonra, öksürmek veya bir miktar yürümek sûretiyle olabilir.

Abdestimizin kabul olması için mutlaka yerine getirmemiz gereken bazı şartlar vardır. Bunlara abdestin farzları diyoruz.

Abdestin Farzları

1. Yüzü bir kere yıkamak
2. Elleri ve kolları dirseklerle beraber bir kere yıkamak
3. Başın dörtte birini mesh etmek
4. Ayakları topuklarla beraber bir kere yıkamak.

Abdestimizin kabul olması için bu işlemleri yapmak şarttır. Ancak sadece bunların yerine getirilmesi ile Peygamber Efendimiz'in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* abdesti gibi bir abdest almış olmayız. Abdestin sünnetlerini yerine getirdiğimizde Peygamber Efendimiz gibi abdest almış oluruz.

Abdestin Sünnetleri

1. Abdeste başlarken eûzü-besmele çekmek
2. Abdeste niyet etmek
3. Misvak kullanmak veya dişleri parmakla ovalamak
4. Ağza burna üçer defa su vermek (mazmaza ve istinşak)
5. Her organı üçer defa yıkamak
6. Abdeste ara vermeden devam etmek
7. Sırayı bozmamak
8. Kulakları, boynu mesh etmek
9. Başın tamamını mesh etmek (kaplama mesh)
10. Ayakları yıkarken parmaklardan başlamak.

Abdest Alıyorum

Ellerin Yıkanması

Eller bileklere kadar yıkanır.
Özellikle parmak araları ovulur (hilâllenir).
Kuru kalmamasına dikkat edilir.

Ağza Su Verilmesi

Sağ elle ağza üç defa su verilir.
Her defasında ağız çalkalanarak su dökülür.

Burna Su Verilmesi

Sağ elle burna üç defa su verilir.
Her defasında su hafifçe burna çekilir.
Sol elle sümkürülerek burun temizlenir.

Yüzün Yıkanması

İki avuç birleştirilir ve su ile
doldurulduktan sonra üç defa yüz yıkanır.
Yüzün, alında saç bitiminden çene altına ve
kulaklara kadar olan kısmı,
her defasında yıkanır.

Kolların Yıkanması

Dirseklerle beraber evvelâ sağ kol,
sonra sol kol üçer defa yıkanır.

Başın Meshedilmesi

Sağ el ıslatılır ve başın dörtte biri meshedilir.

Kulakların Meshedilmesi

İki el ıslatılıp serçe parmaklarla kulakların içi, baş parmaklarla da dışı bir defa meshedilir.

Boynun Meshedilmesi

Ellerin tersiyle boyun mesh edilir.

Ayakların Yıkanması

Önce sağ sonra sol ayak, sol elin yardımıyla topuk kemikleri de dahil olmak üzere yıkanır. Ayaklar yıkanırken, parmakların aralarının da ıslanması sağlanmalıdır.

Abdesti Bozan Hâller

Başımıza gelen bazı durumlarda abdestimiz bozulur. Bu durumlar şunlardır.

1. Önden veya arkadan bir şey çıkması (büyük veya küçük abdest yapmak, yellenmek vs.).

2. Vücuttan kan, irin, sarı su çıkması.

3. Ağız dolusu kusmak.

4. Bayılmak.

5. Uzanarak uyumak.

6. Sarhoş olmak.

7. Ağızdan tükürüğün rengini değiştirecek kadar kan gelmesi.

8. Namaz kılarken yanındakilerin duyabileceği kadar yüksek sesle gülmek.

Abdesti Bozmayan Hâller

Aşağıdaki durumlarda abdest bozulmaz:

1. Dişlerden çıkan kan, tükürüğün rengini değiştirmeyecek kadar azsa abdesti bozmaz.

2. Ağlamak.

3. Çıktığı yerin etrafına yayılmayan kan.

4. Tıraş olmak, tırnak kesmek.

5. Namazda tebessüm etmek.

Özürlünün Abdesti

Dinimizde ibadet hayatı dahil her konuda kolaylığın sağlanması, zorluk ve sıkıntının giderilmesi temel bir esastır. Normal hallerde abdesti bozan şeyler konusunda özürlü kimseler için hususî hükümler getirilerek bu kimselerin ibadet etmesine ruhsat tanınmıştır.

Abdesti bozan ve kısmen süreklilik taşıyan bedenî rahatsızlıklara özür, böyle kimselere de “özür sahibi” denir. Devamlı burun kanaması, idrar tutamama, yaranın sürekli kanaması, hanımların akıntısı gibi... durumlar özürdür. En az bir namaz vakti süresince devam eden bedenî rahatsızlıklar özür hali sayılır. Özürlü kişi her namaz vakti için ayrı bir abdest alır, aldığı

bu abdestle o vakit içinde dilediği kadar namaz kılabilir. Namaz vakti çıktığında özürlü kimsenin abdesti bozulur, yeni namaz vaktinde tekrar abdest alması gerekir. Özürlü kimse, özürlü olmayan kimselere imam olamaz.

Sargı ve Mest Üzerine Mesh

Dinimiz, ibadetlerin yerine getirilmesinde birçok kolaylıklar sunmuştur. Bunlardan biri de, sargı veya yara üzerine mesh edebilme kolaylığıdır.

Mesh bir şeyin üzerini elle silmek demektir. Başın, ayaklara giyilen mestin veya sargının üzerine, elin ıslaklığı ile dokunmaya da mesh denir.

Sargı Üzerine Mesh

Bir uzvun çıkması, kırılması veya yaralanması halinde üzerine sargı yahut alçı sarılsa, o uzvu yıkamak mahzurlu ise sargının çoğu üzerine meshedilir. Hatta mesh etmek de zararlı ise ondan da vazgeçilebilir. Sargının çoğunluğunu sadece bir defa meshetmek yeterlidir. Sargının abdestsiz veya cünüpken sarılmış olması meshe engel olmadığı gibi bu meshin süresi de yoktur. Özür devam ettikçe meshedilmeye devam edilir. Abdestli olarak sarılması şart değildir. Meshedildikten sonra sargı açılsa veya düşse, yahut mevcut sargı üzerine ikinci bir sargı bağlansa, meshi yenilemek icap etmez.

Mest Üzerine Mesh

İslâm'da mestler ya da mest şartlarına uygun çorap, ayakkabı, çizme gibi şeylerin üzerine mesh etmek caizdir. Allah Resûlü'nün mest üzerine mesh ettiği bilinmektedir.

Mestte aranan birtakım şartlar vardır bunlar;

1. Mestler, ayakları topuk kemikleriyle beraber örtecek şekilde olmalıdır.

2. Giyilen mest, bir fersah (yaklaşık 6 km) yürüyecek kadar dayanıklı olmalıdır.

3. Mestler bağcıksız olarak ayakta durabilmelidir.

4. Mest, deriye suyu geçirmemelidir.

5. Mestin topuktan aşağı kısmında, ayağın küçük parmağının üç misli büyüklüğünde yırtık olmamalıdır.

Abdest alırken mestin üzerine elin en az üç parmağı kadar yerin elin ıslaklığı ile bir defa meshedilmesi gerekir. Bunun için mestin abdestli olarak giyilmiş olması gerekir.

Mest üzerine meshin süresi 24 saat (bir gün), yolculuk durumunda ise 72 saattir (üç gündür). Bu müddetin başlangıcı, mestler giyildikten sonra ilk abdestin bozulma zamanından itibarendir. Örnek verilirse, bir kimse abdestini aldıktan sonra o taharet üzerine mestlerini giyse de, beş saat sonra ondan abdesti bozucu bir hal meydana gelse, bu beşinci saatten itibaren meshin müddeti yolcu olmayan için yirmi dört saat ve yolcu için yetmiş iki saat devam eder. Mestleri giyiş zamanına bakılmaz.

Gusül

Guslün, vücutta yeni bir denge kurma, kan dolaşımını düzene koyma ve kişiyi ibadete hazırlama gibi beden ve ruh sağlığı açısından birçok yararı vardır.

Boy Abdesti (Gusül): Tepeden tırnağa bütün vücudu yıkamak demektir. Bu işleme boy abdesti de denilir. Gusül bazen farz, bazen sünnet, bazen de müstehaptır.

Guslü Gerektiren Durumlar

1- Cünüplük

Cünüplük, cinsi münasebet veya şehvetle meninin gelmesi sebebiyle meydana gelen ve belirli ibadetlerin yapılmasına mani olan durumdur.

İnsanın cinsiyet organından gelen üç çeşit akıntı vardır. Bunlar mezi, vedi ve menidir.

Mezî; cinsel oynaşma, hayal etme ve şakalaşma sonunda duyulan haz sebebiyle cinsel organdan gelen, ince, şeffaf ve kaygan sıvıdır. Geldiğinin farkına varılmayabilir. Erkekte de kadında da olur.

Vedî; soğuk, ağır kaldırma vs. sebebiyle genellikle idrardan sonra gelen, koyu, kesik kesik ve renk olarak meniye benzeyen maddedir. Bazen cinsel zevk duyma sebebiyle de gelebilir.

Menî; Şehvetle gelip, genelde hızla dışarı çıkan ve kendine has kokusu ve rengi olan bir sıvıdır.

Gusül sadece meniden dolayı gerekir. Mezi ve vedinin gelmesiyle sadece abdest bozulur, geldiği yer yıkanır ve abdest alınır.

Meni gelsin veya gelmesin, cinsi münasebet sonunda kadın da erkek de cünüp olur. Meninin uyku halinde veya uyanıkken, iradî veyahut da gayrî iradî gelmesi neticeyi değiştirmez. Cünüplük için meninin şehvetle gelmesi şarttır. Ağırlık kaldırma, düşme, hastalık gibi sebeplerle meninin gelmesi cünüplük sebebi değildir.

Uyandığında ihtilam olduğunu hatırlamamakla birlikte, çamaşırında meni bulaşığı gören kimsenin gusletmesi gerekir. İhtilam olduğunu hatırladığı halde elbisesinde böyle bir iz görmeyen kimsenin ise gusletmesi gerekmez.

Gusül alırken yarıda abdest bozulursa, gusül bozulur mu?

Gusül abdesti alırken insanın bir yerinin kanaması veya umumi olarak namaz abdestini bozan hallerin zuhur etmesi durumunda bunun gusle herhangi bir manisi yoktur. Ancak böyle bir gusülle ayrıca abdest almadan ibadet etmek mümkün değildir. Guslü gerektiren haller bellidir. Bunlar zuhur etmeden gusle zarar gelmez. Ancak gusül esnasında tazyik olmadan meni veya mezi gelmesi durumunda ihtiyaten gusle yeniden başlamak daha doğrudur.

2- Hayız ve Nifas

Hayız (âdet görme, âdet kanaması, aybaşı hali) ve nifas (lohusalık) kanlarının kesilmesi ile veya bu iki durum için öngörülen azami sürelerin bitmesiyle gusül gerekir. Bu süreyi aşan kanamalar özür hali (istihaze) sayıldığından bu tür kanamanın sona ermesi halinde gusül gerekmez.

Hayız ve nifas halindeki kadının hükmü cünüp kimseninki gibidir. Ayrıca bu durumdaki kadınların cinsel ilişkide bulunması haramdır, oruç tutması da caiz değildir.

Yukarıdaki sayılanlara ilave olarak Cuma ve bayram namazları öncesinde, hac veya umre niyetiyle ihrama girerken ve Arafat'ta vakfe için gusletmek sünnettir.

Cenaze yıkama, kan aldırma, Mekke ve Medine'ye girme, Berat ve Kadir gecelerini ihya, bir toplantıya katılma, yeni elbise giyme, bir günahtan tevbe etme gibi durumlarda gusletmek de müstehaptır.

Boy Abdestinin Farzları

1. Ağzı bol su ile çalkalayıp yıkamak.
2. Burna bol su verip yıkamak.
3. Bütün vücudu, hiç kuru yer bırakmadan yıkamak.

Boy abdesti şöyle alınır:

– Önce besmele çekilerek boy abdesti almaya niyet edilir.

– Eller, edep yerleri ve vücutta başka kirli yerler varsa yıkanır.

– Namaz abdesti gibi abdest alınır.

– Ağza ve burna üçer defa bol su verilir.

– Önce üç defa başa su dökülür. Sonra üç defa sağ omuza, üç defa sol omuza su dökülüp iyice ovulur ve kuru yer kalmayacak şekilde bütün vücut yıkanır.

Boy Abdesti Alırken Dikkat Edilmesi Gerekenler

– Kulak kıvrımları, göbek çukuru, koltuk altları gibi suyun ulaşması zor olan yerler iyice ovulup ıslatılmalıdır.

– Başkalarının yanında avret yerleri açılmamalıdır.

– Boy abdesti alırken konuşmamalı, duâ okumamalıdır.

– Çıplak olarak kıbleye karşı durulmamalı, avret yerlerini örterek yıkanmalıdır.

– Saçlar iyice ovuşturulup altına suyun geçmesi sağlanmalıdır.

– Boy abdesti alınan yerde su birikiyorsa, en son ayaklar yıkanmalıdır.

– Duşlarda boy abdesti alırken; başı, omuzları üç defa su dökecek miktarda su altında tutmak ve ovunmak yeterlidir.

– Boy abdesti alınınca, namaz abdesti de alınmış olur. Bu abdestle namaz kılınabilir, abdestli olarak yapılması gereken ibadetler yapılabilir.

– Abdesti bozan şeylerden biri meydana geldiğinde sadece namaz abdesti bozulur, boy abdesti bozulmaz.

Boy Abdesti Gerekenlere Haram Olan Şeyler

Kendilerine boy abdesti farz olanlara –hayız ve nifas halindeki kadınlar da aynı hükme tabidir- gusletmeden önce haram olan şeyler şunlardır:

1. Namaz kılmak, tilavet secdesi yapmak. Bir âyet olsa bile, dua niyeti ile Kur’ân okumak. Yalnız hamd ve duâ ile ilgili âyetleri, duâ ve zikir niyeti ile okumak caizdir. Cünüb veya adet halinde olan bir kadının duâ niyeti ile Fatiha Sûresini okuması caizdir.

2. Kur’ân-ı Kerim’e, bir veya yarım âyet olsa bile, el sürmek ve Mushaf-ı Şerif’i tutmak haramdır. Ancak Kur’ân’a yapıştırılmamış olan bir kılıf, bir mahfaza ve sandık içinde onu taşımak ve onu dış taraftan tutmak caizdir.

3. Kabe’yi tavaf etmek ve bir zaruret olmadığı halde bir mescide girmek veya içinden geçmek.

4. Üzerinde âyet-i kerime yazılı bulunan bir levhayı veya bir parayı el ile tutmak.

Boy Abdesti Gerekenlere Mekruh Olan Şeyler

1. Din kitaplarından herhangi birini el ile tutup okumak.

2. El ve ağzı yıkamadan yiyip içmek.

3. El ile tutmayıp yer üzerinde bulunan bir sayfaya veya bir levhaya Kur’ân’dan yazı yazmak.

Teyemmüm

Teyemmüm, abdest almak veya gusletmek için suyun bulunmaması veya kullanılamaması hâlinde, hangi maksatla teyemmüm edeceğine niyet edip ellerini toprak cinsinden bir şeye iki defa vurarak, birincide yüzünü, ikincide dirseklerine kadar ellerini mesh etmektir.

Teyemmüm, her yönden temiz olan toprak cinsinden bir şeyle yapılabilir. Pislik dokunmamış olan toprak, kum, çakıl, alçı gibi toprak cinsinden olan şeylerle teyemmüm yapılır. Yine taş cinsinden olan mermer, kiremit, tuğla, yakut, zümrüt, zebercet, çinko ve mercanla veya nemli olsun, yanık olsun toprakla veya çoğu toprak karışımı olan maddelerle, kaya tuzu ile, çamurla sıvanmış duvarla da teyemmüm edilebilir.

Teyemmümün Farzları

Teyemmümün farzı ikidir:

1. Niyet,
2. İki darp (vurmak) ve mesh.

Teyemmüm Nasıl Yapılır?

Bir Müslüman gusletmek, yahut abdest almak için su bulamazsa veya bulduğu suyu kullanmasına hastalığının şiddetlenmesi, düşman tehlikesi vesâire gibi ciddî bir mâni mevcutsa, niyet ederek toprak cinsinden bir şeyle teyemmüm eder.

Şöyle ki; niyet edip Eûzü-Besmele çekerek bir defa ellerini toprak veya toprak cinsinden bir şeye vurup ileri-geri sürter. Onunla yüzünü mesheder. İkinci defa ellerini aynı şekilde vurup, ileri-geri sürter. Evvelâ sağ, sonra sol kolunu mesheder.

Teyemmüm alırken parmaktaki yüzüğün çıkartılması yüzüğün yerinin de meshedilmesi ve parmak aralarının hilâllenmesi zarûrîdir.

Teyemmümü Bozan Haller

Abdesti bozan ve guslü gerektiren durumlar teyemmümü de bozar. Hastalık, tehlike, şiddetli soğuk gibi mazeretler sebebiyle teyemmüm

yapılmış da bu mazeret hali ortadan kalkmışsa, teyemmüm bozulmuş olur. Yaptığı teyemmümle namaz kılan ki, namaz kılarken su görür veya su bulunursa teyemmümü bozulur.

Kadınlara Özel Durumlar

Yetişkin bir kadından üç türlü kan gelmektedir. Birincisi yaratılışları gereği belirli yaşlar arasında ve belirli dönemlerde gelen hayız kanıdır. İkincisi, doğumdan sonra belirli bir süre gelen nifas kanıdır. Üçüncüsü de bu ikisi dışında kalan ve genelde bir hastalıktan kaynaklanan istihâze (özür) kanıdır.

Hayız

Hayız, ergenlik çağına giren sağlıklı kadının rahminden düzenli aralıklarla akan kana denir. Kadınlarda ergenlikten menopoza kadar görülen bu fizyolojik olaya da hayız hali (aybaşı, âdet kanaması) denir.

Hayzın başlama yaşı ile bitiş yaşı fiziki bünye, kalıtım, çevre ve iklim şartlarına göre kadından kadına değişiklik gösterebilir. Âdet kanamalarının ortalama olarak 11-13 yaşlarından başlayıp 45-50 yaşlarında sona erdiği bilinmektedir. Hayız süresince cinsi münasebet haramdır.

Hayız; en az üç gün üç gece, en çok on gün on gece devam eder. İki adet arasındaki temizlik haline “tuhur”, denir. Bu hâlin süresi en az 15 gündür.

Kadının mûtad (kendisince alışılmış) hayız müddeti gerek az, gerek çok olsun, onun hayız müddetinin arasına giren tuhûr yâni kan gelmeyen zaman, hayızdan sayılır. Meselâ: en az hayız müddeti olan üç günün birinci ve üçüncü günlerinde kan gelip, arada geçen ikinci gününde kan gelmemiş olsa, bu ikinci gün de hayızlı sayılır.

Hayzın bittiğinin anlaşılması için akıntının renginin tamamen beyaza dönmesi lâzımdır. Akıntı kan kırmızı renkte olmakla beraber, toprak rengi, bulanık, yeşil, sarı ve siyah olarak da gelebilir.

Hayız müddeti biten birisinin hemen gusül abdesti alarak temizlenmesi ve ibadetlerine başlaması gerekir.

Hayız süresince terk edilen namazların kaza edilmesi gerekmez, oruçların ise temizlendikten sonra kaza edilmesi gerekir

Nifâs

Doğumdan hemen sonra kadının rahminden akan kandır. Lohusalık kanı da denir. Nifas süresinin alt sınırı yoktur. Üst sınırı ise 40 gündür. Nifas hali en fazla kırk gün devam eder.

Nifasın bitmesiyle namaz ve oruç gibi ibadetler yapılmaya başlanır. 40 günü geçtiğinde hâlâ kanama devam ediyorsa bu nifas değil özür kanı kapsamına girer.

İstihâza

Hayız görmekte olan bir kadından üç günden eksik, yahut on günden fazla gelen kana istihaza kanı denir. Lohusa kadından ise, 40 günden fazla gelen kan istihâza kanıdır. Bu kan, kadının namazına, orucuna ve diğer ibadetlerine mâni olmadığı gibi, cinsî yakınlığa da engel teşkil etmez. İstihâza kanı gelen kadın, her vakit başında abdest alır, namazını kılar. İstihaze, sürekli burun kanaması gibi yalnız abdesti bozan bir özür halidir.

Hayız ve Nifas Hallerinde Yapılması Haram Olan Şeyler

1. Namaz kılmak: Hayız ve nifas hâlinde olan hanımlar namaz kılamaz. Bu halde kılınmayan namazlar sonradan kazâ da edilmez. Tilâvet ve şükür secdesi de yapılmaz. Ancak, arzu edilirse namaz vakitleri girdiğinde abdest alıp, seccadeye oturulup; “Estağfirullah, Sübhânallâh, Elhamdülillah” gibi tesbihlerle meşgul olunur.

2. Oruç tutmak: Hayız ve nifas halinde oruç tutulamaz. Ancak; ramazan orucu sonradan kaza edilir.

3. Kur’ân-ı Kerîm okumak: Sadece hamd ve duâ ile ilgili âyetleri, duâ ve zikir niyeti ile okumak caizdir. Mesela, duâ niyetiyle Fatiha Sûresi okunabilir.

Kur'ân-ı Kerîm'e el sürmek: Kur'ân-ı Kerîm'e el sürmek ve Mushaf-ı Şerif'i tutmak haramdır. Ancak Kur'ân'a yapıştırılmamış olan bir kılıf, bir mahfaza ve sandık içinde onu taşımak ve onu dış taraftan tutmak caizdir.

4. Zaruret olmadığı halde bir mescide girmek.

5. Kâbe'yi tavaf etmek.

6. Kocası ile beraber olmak.

Özel Durumlarda Kadınlar Ne Yapmalı?

Kadınlar özel durumlarında bazı dini vecibelerini yerine getirememektedir. Bu durum onları bazı şerir varlıkların boy hedefi haline getirebilir. Şerir varlıkların onlara musallat olması genelde bu zamanlara rastlar. Bu dönemlerde kadınların kendilerini korumaları meselâ, namaz abdesti alarak namaz kılacakları süre içinde seccade üzerinde kıbleye dönük olarak oturmaları, tesbih (sübhanallah), tekbir (Allahu Ekber) ve tehlil (lâ ilâhe illâllah) çekmeleri, duâ etmeleri, Kur'ân'dan duâ âyetleri okumaları öteden beri tavsiye edilen bir husustur.

Abdest ve Gusül ile Alâkalı Bazı Meseleler

Oje abdeste mani midir?

Abdestte esas olan suyun deriye ve tırnağa temasıdır. Bu temasa engel olan herşey abdeste manidir. Oje de suyun tırnak ile temasını engellediği için abdeste manidir.

Cünüp olan kişi boy abdestini ne zaman almalıdır?

Bir kimse cünüp olduğunda, o haliyle en fazla bir namaz vaktini kaçırmayacak kadar kalabilir. Bu limittir. Zira namazı kaçırmak haramdır. Burada esas olan ise, ilk fırsatta o halden kurtulmaktır.

Cünüp olarak ölen insan, imansız mı âhirete gitmiştir?

Bu iki meseleyi birbirine karıştırmamak gerekir. Zira iman farklı, cünüp olmak veya olmamak ve bu hal üzere ölmek farklıdır. İslam'a göre, cünüp

halden kurtulmak için gusül abdesti almak bir ibadet ve bir vecibe değildir. Belki namaz kılma, oruç tutma, Kur'ân okuma gibi ibadetlerin ön şartıdır. Buna ‘’olmazsa olmaz’’ bir şart da denilebilir.

Diğer taraftan gusül abdesti alması gerekli olan bir kimsenin bunu geciktirmemesi ihtiyata en uygun bir davranış şeklidir. Zira ecelin ne zaman, nerede ve nasıl geleceği belli değildir. Halbuki bir mümin maddi ve manevi donanımları itibariyle her an ölüme hazır olmalıdır. Buna rağmen, cünüp iken ölen kimse, kalbinde imanı varsa, muhakkak âhirete imanlı gidecektir. Hanzala ibn-i Âmir'in, Uhud savaşında cünüp bir halde şehit olduğu ve Peygamber Efendimizin beyanıyla meleklerin kendisini yıkadığı ve bu sebeple ‘’gasîletü'l melâike - meleklerin yıkadığı insan’’ unvanıyla tarihe mâl olduğu hatırlardan çıkmamalıdır.

Çıplak olarak yıkanmanın hükmü nedir?

Banyoda çıplak olarak yıkanmak haram değildir. Fakat fıkıh alimlerin ortak görüşüne göre mekruhtur.

‘Allah zaten her şeyi görüp gözetmektedir’ deyip açılıp saçılmanın hiçbir anlamı yoktur. Bu konuda ilk şart, edebe riayet etmek olmalıdır. Avret mahalline bakmanın insanda unutmaya sebebiyet verebileceği ve Kirâmen Kâtibin veya Hafaza Melekleri gibi bizim ayrılmaz parçamız olan -biz farkına varmasak da- meleklerin de bu durumdan hiç hoşnut olmayacakları bilinmelidir.

Uyku abdesti bozar mı?

Uyku abdesti bozmaz. Abdesti bozan şey uyku esnasında insanın kendine hâkim olamamasıdır. İşte bu hakimiyetsizlik durumunda yellenme gibi beşeri özelliklerin olabilme ihtimalinin yüksekliği nedeniyle abdest bozulmuştur hükmü verilir. Burada önemli olan temel prensibi kavramaktır. O da insanın kendine hâkim olduğu ya da olamadığı pozisyondur.

Manevi duygularla ağlamak abdesti bozar mı?

İnsanın ister ilahi duygularla isterse dünyevi bir şeyden dolayı ağlaması, onun abdestini bozmaz. Zira mücerret ağlamanın abdesti bozacağına dair herhangi bir hüküm yoktur. Ancak ağlama, namazda olduğunda soruda ifade edilen konu devreye girebilir. İnsan, namazda İlahi düşüncelerden dolayı ağlarsa, bunun ne namaza ne de abdeste bir zararı vardır. Aslında bu kalp hayatı adına da istenilen bir durumdur. Allah Resûlü *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, sahabenin ifadelerine göre, namazlarında kaynayan bulgur kazanı gibiydi. O, adeta içinde boyunduruklar dönüyor gibi hıçkırıyor ve gözyaşı döküyordu. Hz. Ömer'in hıçkırıklarının arka saflardan duyulduğu anlatılmaktadır.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki ilahi duygularla ağlama övülen bir meziyettir. Namazı bozan ağlama ise dünyevi bir tedirginlik, rahatsızlık veya hatırlama neticesinde meydana gelen ağlamadır.

Hanımların özel günlerinde dişlerini doldurttuktan sonra aldıkları gusül abdestleri geçerli midir?

Hanefi mezhebinde, gusül abdestinde ağız içini yıkamak (mazmaza) farzdır. Fakat burada üzerinde durulması gereken mesele, "ağız içi" kavramıdır. Yani yıkanması farz olan kısım ağız içidir, dişin içi değildir. Bu sebeple dolgulu veya kaplamalı bir diş için gusülde farz olan dişin dış kısmına suyun temas etmesidir. Bu da her hâl ü kârda olacağı için, burada şüpheye sebep olabilecek bir mevzu söz konusu değildir.

Dövme yaptırma caiz midir? Dövme, gusül abdesti almaya ve namaz kılmaya mani midir?

Öncelikle bu iki şeyin birbirinden ayrı olarak ele alınması gerektiğini ifade edelim. Çünkü dövme yaptırmak ayrıdır, dövmeli vücut ile ibadet yapmak ayrıdır.

Öncelikle dövme yaptırmak İslamî esaslara göre katiyen caiz değildir.

Allah Rasulü *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* ortak paydası Allah'ın yaratmış olduğu şekli değiştirmeye yönelik beyan buyurduğu bir hadislerinde

“dövme yapana da yaptırana da Allah lanet etsin.” buyurmuşlardır.

İslam’a sonradan uyanmış bir insan, bu hakikati daha sonraları öğrenmiş olsa, imkânı varsa o dövmeleri vücudundan çıkartmalıdır. Dövme, haç gibi batıl bir din sembolü veya ahlaka aykırı çirkin bir şekil olmadıkça onu kazıtması, yok ettirmek için eziyete girmesi de gerekmez. Fakat tevbe ve istiğfarla Allah’ın engin rahmetine sığınmalı ve bağışlanmayı talep etmelidir. Ve katiyen vücudundaki dövmeler, onun ibadet ü taatı bırakmasına engel olmamalıdır. Dövme deri altına renk veren bir madde yerleştirilerek yapıldığı için deri üstüne suyun temasına engel olmaz. Bu sebeple dövmelerle abdest ve gusül olur; dövme bunlara zarar vermez, engel olmaz. Bu şekilde ibadet etmeye de mani bir şey yoktur.

Ayrıca, Hz. Peygamber’in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Amr ibn-i Âs’a söylediği “*İslamiyete dahil olma geçmiş günahları siler, süpürür.*” hadisi bu konuda dikkat çekicidir. Elverir ki, mazisinde böylesi hatalar bulunan kişi, pişmanlık içinde bulunsun ve kaybettiği şeyleri sergileyeceği kullukla kapatmaya çalışsın.

3. BÖLÜM
NAMAZ

Ezan

Bu ezanlar ki şehadetleri dinin temeli
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.
M. Akif Ersoy

Her gün beş vakit minarelerimizden yükselen ezan, sözlükte "duyurmak, bildirmek" anlamına gelir. İlmihaldeki anlamı ise, farz namazlar için belli vakitlerde okunan "bilinen özel sözler"dir.

Ezan aracılığı ile halka hem namaz vaktinin girdiği ve cemaatle namaz kılınacağı duyurulmuş olur, hem de Allah'ın büyüklüğü, Peygamber Efendimiz'in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Allah'ın elçisi ve namazın, kurtuluş yolunun kapısı olduğu ilan edilir.

Ezan, namaza çağrı olarak kabul edilmeden önce; boru öttürme, çan çalma gibi şeyler teklif edilmişse de Allah Resûlü *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* onları kabul etmemişti. Çünkü madem namaza çağrı yapılacak, o hâlde bu çağırma işi, namazın ruh ve çekirdeğini ifade edebilecek bir kısım kelimelerle yapılmalıydı.

Peygamber Efendimizin de tasdik ettiği ve ilk defa Bilâl-i Habeşi tarafından okunan ve günümüze kadar devam eden ezan şöyledir:

Allahu Ekber, Allahu Ekber,

Allahu Ekber, Allahu Ekber,

Eşhedü en lâ ilâhe illallâh,

Eşhedü en lâ ilâhe illallâh,

Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah,

Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah,

Hayye ale’s-salâh,

Hayye ale’s-salâh,

Hayye ale’l-felâh,

Hayye ale’l-felâh,

Allahu Ekber, Allahu Ekber,

Lâ ilâhe illallâh.

Sabah ezanının diğer dört vakit ezandan bir farkı vardır. “Hayye ale’l-felâh”dan sonra “Namaz uykudan hayırlıdır.” anlamında iki defa “es-salâtü hayrun mine’n-nevm” denilir.

Kâmet

Bir de farz namazlarda (erkekler için) namaza başlamadan önce “Kâmet” getirilir. Kamet de ezan gibidir. Ondan tek farkı “Hayye ale’l-felâh” dedikten sonra iki defa “kad kâmeti’s-salâh” sözünün ilave edilmiş olmasıdır.

Namaz

Kelime-i şehadetten sonra İslâm’ın en önemli şartı olan namaz, günde beş ayrı zaman diliminde olmak üzere kadın ve erkek her Müslüman için farzdır.

Namaz, ibadet adına çok önemli bir esastır. Hatta ona ibadetlerin özü de denilebilir. Namaz, Allah’ı sürekli hatırlamanın en büyük vesilesidir. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de “*Beni hatırlamak/anmak için namaz kıl*.” (Tâhâ, 20/14) buyrulmaktadır.

Günde beş defa kılınan namaz, müminin hayatını düzene koymasında büyük rol oynar. Sürekli belli vakitlerde kılınması, onu ruhen ve bedenen, maddeten ve manen disipline alıştırır.

Namaz Rabbimizin bize bir emridir. Her Müslüman çocuğu yedi yaşına girdiğinde namaz kılmayı öğrenmeli ve on yaşından itibaren hiç aksatmadan namaz kılmaya devam etmelidir. Günde beş vakit farz namaz vardır. Bunlar: Sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarıdır. Her namazın bir vakti vardır ve o vakit girdikten sonra kılınır.

Namazların farz, vacip, sünnet gibi türleri vardır:

Farz namazlar

Mutlaka yerine getirilmesi gerekli olan, özürsüz terk edilemeyen namazlardır.

Vacip namazlar

Çoğu İslâm âlimi, vaciple farzı aynı değerde tutmuştur. Vacibin terk edilmesi, farzın terki ölçüsünde olmasa da günahtır ve sorumluluğu gerektirir.

Sünnet namazlar

Sünnet namazlar, farz ve vacip dışında kalan, terki sorumluluk gerektirmeyen; fakat Peygamber Efendimizin kıldığı, diğer Müslümanların da kıldıkları takdirde kendilerini Peygamber Efendimize *(sallallahu aleyhi ve selem)* daha yakın hissetmelerini sağlayacak namazlardır.

Namaz Vakitleri

Şimdi sırasıyla beş vakit namaz hakkında bilgi sahibi olalım

Sabah namazı: İkinci fecrin doğmasından güneşin doğmasına kadar olan süre, sabah namazının vaktidir. İkinci fecir; sabaha karşı doğu ufkunda yayılmaya başlayan bir aydınlıktır. Bu aydınlıkla sabah vakti girmiş olur. Sabah namazı, iki rekât sünnet iki rekât farz olmak üzere dört rekâttır.

Öğle namazı: Güneş'in gökyüzünde çıktığı en yüksek noktadan batıya doğru yönelmesiyle başlar. Dört rekât sünnet, dört rekât farz, iki rekâtı da son sünnet olmak üzere on rekâttır.

İkindi namazı: İkindi namazının vakti öğle namazının vakti çıktıktan sonra başlar ve güneşin batması ile son bulur. Sekiz rekâttır. Dört rekât sünnet, dört rekâtı farzdır.

Akşam namazı: Akşam namazının vakti, Güneş'in tam olarak batmasıyla başlar ve şafağın kaybolması ile sona erer. Beş rekâttır. Üç rekât farz, iki rekâtı sünnettir.

Yatsı namazı: Yatsının vakti, kırmızı şafağın kaybolduğu andan itibaren başlar ve ikinci fecrin doğmasına kadar devam eder. On rekâttır. Dört rekât sünnet, dört rekât farz ve iki rekâtı da son sünnettir.

Vitir namazı: Vacip bir namazdır ve yatsı namazından sonra kılınır. Üç rekâttır.

Namazın Şartları

Namaz kılabilmek için bazı şartların yerine gelmesi lâzımdır. Bu şartların bazıları namaza başlamadan önce yerine getirilmelidir: Bunlara namazın dışındaki şartlar denir. Altı tanedir.

1. *Hadesten taharet:* Namaz abdesti olmayan bir kimsenin abdest alması, gusül yapması gereken bir kimsenin ise boy abdesti alması demektir. Bu çeşit taharet, maddî kirleri giderme, beden sağlığını koruma gibi birçok yararı içinde bulundursa da esas itibarıyla başka hikmetlere de açık dinî muhtevalı ve ibadet maksatlı bir temizliktir.

Bilinen namaz abdestinin olmaması durumu, küçük hades olarak; cünüplük, âdet görme (hayız) ve lohusalık gibi, gusül etmeyi gerektiren durumlar ise büyük hades olarak adlandırılır.

2. *Necâsetten Tahâret:* Necasetten taharet, vücut, elbise ve namaz kılınacak yerin, -insan kanı ve idrarı, at, koyun gibi hayvanların idrar ve dışkıları gibi- dinen pis sayılan şeylerden temizlenmesi demektir. Necaset (pislik) iki çeşittir:

a. A*ğır (galiz) necâset*: İnsanın ön ve arkadan çıkan pisliği, eti yenmeyen hayvanların sidiği, dışkısı ve salyası, tavuk, kaz ve ördeğin dışkısı, kan, irin,

meni, mezi, vedi, ağız dolusu gelen kusuntu, şarap ve diğer haram içkiler. Bu necâsetlerden katı olanların 3, 2 gramdan fazlası, sıvı olanların ise el ayası kadar veya daha fazlası namaza manidir.

b. *Hafif necâset*: Atın sidiği, eti yenen ehil ve yabani hayvanların pisliği, eti yenmeyen kuşların dışkısıdır. Bu necâsetler, bulaştığı uzvun veya elbisenin dörtte birinden fazla ise namaza manidir.

3. *Vücudun örtülmesi gereken yerlerinin örtülmüş olması.* (Erkeklerde göbekle diz kapağı arası, kadınlarda el, ayak, yüz hariç bütün vücut).

4. *Namaz vaktinin girmiş olması.*

5. *Kıbleye yönelmek.*

6. *Kılınacak namaza niyet etmek.*

Bir de, namazın içinde yerine getirilmesi gereken rükünler vardır. Bunlar da altı tanedir.

Namazın Rükünleri

1. *İftitah tekbiri*: Namaza başlarken alınan tekbir olup “Allahu Ekber” cümlesini söylemektir.

2. *Kıyam*: İftitah tekbiri ve her rekâtta Kur’ân’dan okunması gerekli asgarî miktarı okuyacak kadar bir müddet ayakta durmaktır.

3. *Kıraat*: Kur’ân okumak demektir. Namazda Kur’ân, kıyam halinde iken yani ayakta dururken okunur. Namazda okunması farz olan asgari miktar, kısa üç âyet veya buna denk bir uzun âyettir.

4. *Rükû*: Kıyamdan sonra eller dizlere erecek şekilde öne doğru eğilmek demektir. Allah Resûlü aleyhissalatü vesselâmın uygulamasına en uygun rükû şekli, sırt ve baş düz bir satıh oluşturacak biçimde eğilmektir.

5. *Sücûd*: Namazda belirli uzuvları yere veya yere bitişik bir mahalle koyarak iki defa yere kapanmak demektir. Allah Resûlü aleyhissalatü vesselâmın uygulamasına en uygun secde, yüz, eller, dizler ve ayak parmaklarının üzerine olmak üzere yedi uzuv üzerinde yapılanıdır.

6. *Ka'de-i Ahîre*: "Son oturuş" demek olup namazın sonunda bir süre (teşehhüd miktarı) oturup beklemek demektir. İki rekâtlık namazlardaki oturuş, daha önce oturuş bulunmadığı için son oturuş sayılır.

Son oturuşta olması gereken asgari süre "tahiyyat" duasını okuyacak kadar bir süredir.

Namazın rükünlerinin dışında kalan ama mutlaka yerine getirilmesi gereken bazı şartlar vardır. Bunlara namazın vacipleri denir.

Namazın Vacipleri

1. Namaza "Allahu Ekber" diyerek başlamak.
2. Namazlarda Fatiha Sûresi'ni okumak.
3. Fatiha'yı zamm-ı sûreden önce okumak.
4. Secdede alınla beraber burnu da yere koymak.
5. Namazların ilk ve son oturuşlarında Tahiyyât'ı okumak.
6. Namazın sonunda selâm vermek.
7. Namazda ta'dil-i erkâna riayet etmek.

Sünnet, vacipleri tamamlar, sevabın artmasına vesile olur. Sünnetleri yerine getirmek Peygamber Efendimize *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* olan sevgimizin ve bağlılığımızın işaretidir.

Namazın Sünnetleri

1. Beş vakit namaz ile cuma namazı için ezan ve kamet getirmek
2. İftitah tekbirini alırken elleri yukarıya kaldırmak.
3. Sübhaneke ve Eûzü-Besmele'yi sessizce okumak.
4. Fatiha'nın sonunda âmin demek
5. Rükû'da dizleri dik tutup bükmemek.
6. Ettahiyyât'ı sessizce okumak.
7. Önü açık bir yerde namaz kılarken önüne sütre koymak.

Namazın Mekruhları

Mekruh, yapılmaması kesin ve bağlayıcı olmayan üslûpla istenen fiillerdir.

Namazın mekruhları şunlardır:

1. Sıkışık abdestle namaz kılmak.
2. Namazda elbise veya bir başka yerle oynamak.
3. Namazda bir yere dayanmak.
4. Gerinmek veya esnemek.
5. Parmakları çıtlatmak.

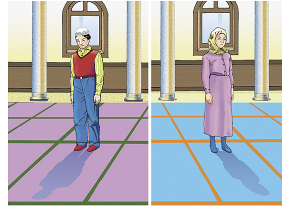
Bunlar namazı bozmaz ama sevabını azaltır. Bir de meydana gelmesi namazı bozan durumlar vardır.

Namazı Bozan Hâller

1. Namaz kılarken konuşmak, gülmek.
2. Göğsü kıbleden çevirmek.
3. Namaz kılanın, dıştan bakıldığında, “Namaz kılmıyor.” diye düşündürecek şekilde bir işle meşgul olması.
4. Avret yerlerinin açılması.
5. Bir şeyler yiyip içmek.

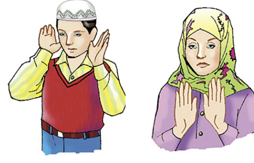
Namaz Nasıl Kılınır?

Namaza Duruş

Temiz bir yerde kıbleye yönelerek niyet edilir.

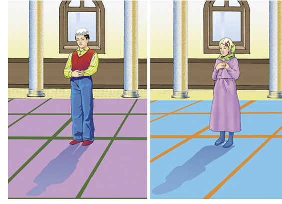
Namaza Başlama Tekbiri

Erkek: *Eller kulak hizasında. Avuçlar kıbleye karşı açık vaziyette.*
Kadın: *Eller omuz hizasında. Parmaklar bitişik ve avuçlar kıbleye karşı açık vaziyette.*

Bu hâlde “Allahu Ekber” denilerek namaza başlanır ve eller bağlanır.

Kıyam

Erkek: *Gözler secde yerinde. Eller göbek üzerinde. Sağ el, baş ve serçe parmağı ile sol eli kavramış bir vaziyette.*
Kadın: *Gözler secde yerinde. Eller göğüs hizasında. Sağ el sol elin üzerinde.*

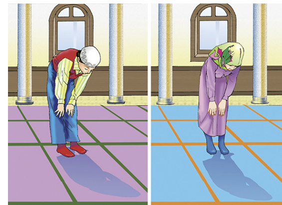
Kıyamda Fatiha ve sûre okunur.

Kıyamda bu okumaya “Kıraat” denilir.

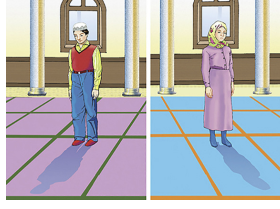
Erkek: *Vücut iyice eğilir. Sırt ile baş aynı hizada olmalıdır. Eller diz kapaklarını kavrar.*
Kadın: *Vücut az eğilir. Dizler hafif bükülür. Eller dizlerin üzerindedir.*

Rükû

Rükû'da üç defa "sübhane rabbiye'l-azîm" denilir.

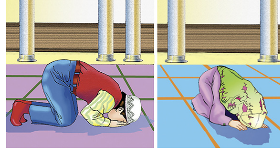
Kavme

Rükû'dan "Semiallâhu limen hamideh" diyerek doğrulunur.

Kavmede de "Rabbenâ veleke'l-hamd" denir.

Secde

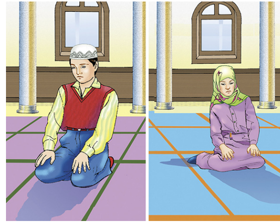
Erkek: *Alın ve burun yere değmiş bir vaziyette. Eller yüzün yanında. Dirsekler hafif yana açık. Ayak topukları bitişik durumda.*

Kadın: *Dirsekler yana ve yere yapıştırılır. Dizler karınla bitişir.*

Secde, iki defa art arda yapılır.

Secdede üç defa "sübhane rabbiye'l-a'lâ" denilir.

Oturuş (Tahiyyât)

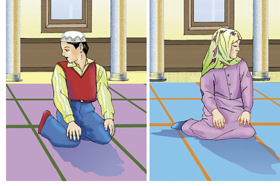

Erkek: *Eller dizler üzerine konur. Sağ ayak, parmaklar kıbleye gelecek şekilde dikilir.*

Kadın: *Eller dizler üzerine konur. Ayaklar sağa yatırılır. Uyluk üzerine oturulur.*

Oturuşta “Ettahiyyâtü”, “Allahümme salli”, “Allahümme barik”, “Rabbenâ” duâları okunur.

Selâm

Baş önce sağa çevrilir, gözlerle omuzlara bakılır. Sonra sola çevrilir gözlerle omuzlara bakılır.

Selâmda, “esselâmü aleyküm ve rahmetullah” denilir.

Günlük Namaz Çizelgeleri

Aşağıdaki namazların kılınış şekilleri aynıdır:

• Sabah namazının sünneti

– Öğle namazının son sünneti.

– Akşam namazının sünneti

– Yatsı namazının son sünneti.

• İkindi namazının sünneti

– Yatsı namazının ilk sünneti.

Sabah Namazı

Namazın Bölümleri	Rekat Sayısı	SABAH NAMAZI 2 *rekat sünnet,* 2 *rekat farz*				
SÜNNET	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre		FARZ	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	2	Besmele Fatiha Sûre			2	Besmele Fatiha Sûre
Son Oturuşta; *Ettahiyyâtü, Allahümme salli-barik ve Rabbena duaları okunarak selâm verilir.*						

Sabah namazının sünnetinin nasıl kılındığından başlayalım:

Sabah namazının iki rekât sünneti:

Önce kıbleye döner, “niye ettim sabah namazının sünnetini kılmaya” diye niyet ederiz. Niyet ettikten sonra tekbir getirir ve namaza başlarız.

Eller bağlandıktan sonra “Sübhaneke”yi okuruz. Sonra “Eûzü-besmele” çekeriz. Fatiha Sûresinin ardından namaz sûrelerinden birini okuruz. Ardından “Allahu Ekber.” diyerek rükûa gideriz. Rukûda üç defa “Sübhâne rabbiye’l-azîm” dedikten sonra tekrar doğruluruz. Doğrulurken “Semiallahu limen hamideh.” deriz. Tam doğrulunca “Rabbenâ lekel hamd.” deriz. Sonra “Allahu Ekber.” diyerek secdeye gideriz. Secdede üç defa “Sübhâne rabbiye’l-â’lâ” deriz. Secdeden “Allahu Ekber.” diyerek kalkarız ve otururuz.

Bu şekilde kısa bir süre bekledikten sonra tekrar, Allahu ekber diyerek secdeye gideriz. Yine üç defa “Sübhâne rabbiye’l-a’lâ” dedikten sonra “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkarız. Bu şekilde birinci rekâtı tamamlamış oluruz. İkinci rekâtın başında da ellerimizi bağlarız.

Besmele çektikten sonra Fatiha ve bir sûre okuyup “Allahu Ekber” diyerek rükûa gideriz.

Rukû’da üç defa “Sübhâne rabbiye’l-azîm.” dedikten sonra “Semiallahu limen hamideh” diyerek doğruluruz. Tam doğrulunca “Rabbenâ lekel hamd” deriz.

Sonra “Allahu Ekber” diyerek secdeye varırız. Secdede üç defa “Sübhane rabbiye’l-a’lâ” deriz. “Allahu Ekber” diyerek doğrulur otururuz. Birinci rekâttaki gibi kısa bir süre bekledikten sonra tekrar “Allahu Ekber” diyerek secdeye varırız. Üç defa “Sübhane rabbiye’l-a’lâ” deriz ve “Allahu ekber” diyerek doğrulup otururuz. Oturduktan sonra “Ettahiyyâtü, Allahümme salli, Allahümme barik ve Rabbena” duâlarını okuruz. Böylece iki rekâtlık namazı tamamlamış oluruz. Başımızı önce sağa çevirip “Esselâmü aleyküm ve rahmetullah” diyerek selâm veririz. Aynı şekilde sola da selâm veririz. Namazımızı tamamlamış oluruz.

Sabah namazının iki rekât farzı:

Sabah namazının farzı da aynı sünneti gibi kılınır; ancak farzdan önce erkekler kamet getirirler.

Diğer vakit namazları da şöyle kılınır.

Öğle Namazı

Namazın Bölümleri	Rekat Sayısı	ÖĞLE NAMAZI 4 rekat ilk sünnet, 4 rekat farz, 2 rekat son sünnet
SÜNNET	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	2	Besmele Fatiha Sûre Ettahiyyâtü
	3	Besmele Fatiha Sûre
	4	Besmele Fatiha Sûre
FARZ	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	2	Besmele Fatiha Sûre Ettahiyyâtü
	3	Besmele Fatiha
	4	Besmele Fatiha
SON SÜNNET	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	2	Besmele Fatiha Sûre
Son Oturuşta; Ettahayyâtü, Allahümme salli-barik ve Rabbena duaları okunarak selâm verilir.		

Öğle namazının ilk dört rekât sünneti:

İlk iki rekât aynen sabah namazının iki rekât sünneti gibi eda edilir. İkinci rekâta oturulduğunda yalnız “Ettahiyyâtü” okunur ve üçüncü rekâta kalkılır. “Sübhâneke” okunmadan sadece “Besmele” çekilerek “Fatiha” ve bir sûre okunur sonra rükû, secdeler ve dördüncü rekât da aynı üçüncü rekât gibi kılınıp oturulur. Ve “Ettahiyyâtü, Allahüme Salli-Barik, Rabbena” duâları okunup selâm verilir.

Öğle namazının dört rekât farzı:

İlk iki rekât aynen sabah namazı gibi eda edilir. İkinci rekâttan sonra oturunca sadece Ettahiyyâtü okunur. Üçüncü rekâta kalkılır.

Besmele ile fatiha okunur. Rükû ve secdelerden sonra dördüncü rekâta kalkılır. Yine besmele ile fatiha okunur, rükû ve secdelerden sonra oturulur. Ettahiyyâtü, Salli, Barik ve Rabbenâ okunup selâm verilir.

Öğle namazının iki rekât son sünneti:

Aynı sabah namazının sünneti gibi kılınır.

İkindi Namazı

Namazın Bölümleri	Rekat Sayısı	İKİNDİ NAMAZI 4 rekat ilk sünnet, 4 rekat farz
SÜNNET	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	2	Besmele Fatiha Sûre Ettahiyyâtü
	3	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	4	Besmele Fatiha Sûre
FARZ	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	2	Besmele Fatiha Sûre Ettahiyyâtü
	3	Besmele Fatiha
	4	Besmele Fatiha
Son Oturuşta; Ettahiyyâtü, Allahümme salli-barik ve Rabbena duaları okunarak selâm verilir.		

İkindi namazının dört rekât sünneti:

İlk iki rekât sabah namazı gibi eda edilir. İkinci rekâtta oturunca Ettahiyyâtü’den sonra Salli-Barik okunur ve üçüncü rekâta kalkılır. Yine sabah namazının iki rekâtı gibi Sübhaneke ile başlanır. Aynı şekilde kılınarak selâm verilir.

İkindi namazının dört rekât farzı:

Aynen öğle namazının farzı gibi eda edilir.

Akşam Namazı

Namazın Bölümleri	Rekat Sayısı	AKŞAM NAMAZI 3 rekat farz, 2 rekat sünnet			
FARZ	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre	SÜNET		
	2	Besmele Fatiha Sûre Ettahiyyâtü		1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	3	Besmele Fatiha		2	Besmele Fatiha Sûre
Son Oturuşta; Ettahiyyâtü, Allahümme salli-barik ve Rabbena duaları okunarak selâm verilir.					

Akşam namazının üç rekât farzı:

Öğle namazının farzı gibi kılınır. Fakat üçüncü rekât kılındıktan sonra oturulur ve selâm verilir.

Akşam namazının iki rekât sünneti:

Aynen sabah namazının sünneti gibi kılınır.

Yatsı Namazı

Namazın Bölümleri	Rekat Sayısı	YATSI NAMAZI 4 rekat ilk sünnet, 4 rekat farz, 2 rekat son sünnet						
SÜNNET	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre	FARZ	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre	SON SÜNNET	1	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre
	2	Besmele Fatiha Sûre Ettahiyyâtü, Salli-Barik		2	Besmele Fatiha Sûre Ettahiyyâtü			
	3	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre		3	Besmele Fatiha		2	Besmele Fatiha Sûre
	4	Besmele Fatiha Sûre		4	Besmele Fatiha			
Son Oturuşta; Ettahayyâtü, Allahümme salli-barik ve Rabbena duaları okunarak selâm verilir.								

Yatsı namazının dört rekât sünneti:

Aynen ikindi namazının sünneti gibi kılınır.

Yatsı namazının dört rekât farzı:

Aynen öğle namazının farzı gibi kılınır.

Yatsı namazının iki rekât son sünneti:

Aynen sabah namazının sünneti gibi kılınır.

Vitir Namazı

Namazın Bölümleri	YATSI NAMAZI 3 rekâttır		
Rekat Sayısı	**1**	**2**	**3**
VACİP	Subhâneke Eûzü-besmele Fatiha Sûre	Besmele Fatiha Sûre Ettahiyyâtü	Besmele Fatiha Sûre Kunut Duâları
Son Oturuşta; Ettahiyyâtü, Allahümme salli-barik ve Rabbena duaları okunarak selâm verilir.			

Vitir namazı üç rekâttır. İlk iki rekâtı sabah namazının sünneti gibi kılınır. Yalnız ikinci rekâtta oturunca “Ettahiyyâtü” okunduktan sonra üçüncü rekâta kalkılır. “Besmele” ile “Fatiha” ve bir sûre okunur. Sonra “Allahu Ekber” denilip eller kulaklara kaldırılır ve tekrar bağlanır. Kunut duâları okunur ve rükû, secdeler yapılıp oturulur, oturuluştaki duâlar okunup selâm verilir.

Cuma Namazı

Beş vakit namazdan başka Müslüman erkeklerin üzerine farz olan bir başka namaz daha vardır. Bu da cuma namazıdır.

Cuma namazı öğle vaktinde ve cemaatle kılınır. On rekâttır, dört rekât sünnet, iki rekât farz, dört rekât son sünnet.

Cuma namazının kılınışı

Cumanın ilk dört rekât sünneti:

Cuma namazının sünnetine niyet edilir, aynen öğle namazının sünneti gibi dört rekât kılınır.

Cuma namazının iki rekât farzı:

Cuma namazının iki rekât farzı kılınmadan önce hutbe dinlenir. Kametten sonra Cuma namazının farzına niyet edilerek imama uyulur. İmam tekbir aldıktan sonra cemaat da sessizce tekbir alır ve sadece sübhaneke’yi okur. Başka bir şey okunmaz. İkinci rekâtta da bir şey okunmaz. Sadece rükû, secde ve oturuşta duâlar okunur.

İmamla beraber selâm verilir. Böylece Cuma namazının farzı kılınmış olur.

Cuma namazının dört rekât son sünneti:

Bu da aynen öğle namazının sünneti gibi kılınır.

Dört rekât zuhr-i âhir namazı:

Öğle namazının farzı gibi kılınır.

İki rekât vaktin sünneti:

Sabah namazının sünneti gibi kılınır.

Bayram Namazı

Yılda iki defa Ramazan ve Kurban bayramlarında bayram namazı kılınır. Bayram namazını kılmak vaciptir. Bayramın birinci günü güneş doğduktan bir miktar sonra kılınır.

Bayram namazı şöyle kılınır:

Bayram namazına niyet edilip imamla birlikte Allahu ekber denilerek namaza başlanır. Sessizce sübhaneke okunur. İmam Allahu ekber diyerek ellerini kulaklarına kaldırır.

Cemaat de içinden “Allahu Ekber” diyerek aynı şekilde ellerini kaldırır, sonra yanlara salar. İkinci defa yine aynı şekilde tekbir alınıp eller yana salınır. Üçüncü defa yine tekbir alınır ve bundan sonra eller bağlanır. İmam fatiha ve bir sûre okur. Rükû ve secdeler yapılıp ikinci rekâta kalkılır.

İkinci rekâtta imam fatiha ve bir sûre okur. Sonra yine birinci rekâttaki gibi üç tekbir alınıp eller yana salınır. Sonra imam “Allahu Ekber” diyerek rükûa gider. Bundan sonra secdeler yapılır ve oturulup selâm verilir.

Bayram namazından sonra hutbe dinlenir.

Teşrik tekbirleri

Kurban Bayramı’nda arefe günü sabah namazından sonra başlayıp dördüncü günü ikindi namazının sonunda bitmek üzere her farz namazın

sonrasında bir defa tekbir getirilir. Getirilmesi vacip olan bu tekbirlere teşrik tekbiri denir.

"Allahu Ekber Allahu Ekber lâ ilâhe illâllahu vallahu ekber Allahu Ekber ve lillâhi'l-hamd"

Teravih Namazı

Yalnız Ramazan'da her gün yatsı namazı ile vitir namazı arasında kılınır. Ramazan'da teravih kılmak sünnettir. Teravihten sonra vitir namazı kılınır. Teravih namazı yirmi rekâttır. Yalnız veya cemaatle kılınabilir. İkinci rekâtta bir veya dört rekâtta bir selâm verilerek kılınabilir. İki rekâtta bir selâm vererek kılmak daha faziletlidir. Teravih namazı iki rekâtta bir selâm verilerek kılındığında aynen sabah namazının sünneti gibi kılınır. Dört rekâtta bir selâm verilerek kılındığında ise ikindi namazının sünneti gibi kılınır.

Yolculuk Namazı

Yolculuğa çıkan kimseler için dinimizde bazı kolaylıklar vardır. Bunlardan biri de namaz içindir.

Bulunduğu yerden 90 km. uzaklıkta bir yere gidecek olan kimse 'yolcu' sayılır. Bu kimse, gittiği yerde on beş günden az kalacaksa, burada ve yolculuk esnasında, dört rekât olan farz namazları iki rekât olarak kılar. Sünnetleri kısaltmaz, durumu müsaitse onları tam kılar. Akşam namazı ve vitir namazlarını yine üçer rekât olarak kılar.

Cenaze Namazı

Cenaze namazı, vefat eden Müslümanlara bir duadır. Günahlarının affedilmesi ve kusurlarının bağışlanması için yerine getirilen son bir vazife ve bir vefa borcudur.

Cenaze namazı, Müslümanların bazılarının kılmasıyla diğerlerinin üzerinden bu sorumluluğun kalktığı bir ibadettir. Eğer hiç kimse kılmazsa, o

beldedeki bütün Müslümanlar günahkâr olurlar. Bu tür ibadetlere “Farz-ı Kifâye” denir.

Cenaze Namazı Nasıl Kılınır?

Cenaze namazı cemaatle kılınan bir namazdır. Cenaze, yıkanmış ve kefenlenmiş olarak namazın kılınacağı yerde “Musallâ”ya konulur. Cenaze cemaatin önünde bulunur. Namazı kıldıracak imam ölünün göğsü hizasına durur. Cemaat ayakta ve kıbleye karşı imamın arkasında saf bağlar. Cemaatin üç saf halinde olması müstehabdır.

Cenaze namazı dört tekbir getirilerek ayakta kılınır. Rükû ve secdesi yoktur. “Niyet ettim Allah rızası için şu Müslüman’ın cenaze namazını kılmaya, uydum imama” diyerek niyet edilir. İmamla birlikte tekbir alınır ve eller bağlanır, sonra “Sübhaneke” duası “vecelle senauk” ile birlikte okunur. Ardından imam ile beraber ikinci tekbir alınır ve “Allahümme salli-barik” duaları okunur. Sonra imam ile üçüncü tekbir alınır ve biliniyorsa Peygamber Efendimizin okuduğu cenaze dualarından biri okunur. Bilinmiyorsa “Kunut duası” ya da “Rabbena âtinâ”, “Rabbenağfirli” duaları veya başka bir dua âyeti okunur. Bunlardan sonra imam ile dördüncü tekbir alınır ve bir şey okumadan sağa ve sola selâm verilerek namaz bitirilmiş olur.

İlk tekbirden sonraki tekbirlerde eller kaldırılmaz. Diğer namazları bozan her şey cenaze namazını da bozar.

Kaza Namazları

Uyuma, unutma gibi herhangi bir sebepten dolayı vaktinde kılınmayan bir namazı vaktinden sonra kılmaya kaza denir. Vaktinde namazlarımızı kılmalıyız. Ama kılamadı isek mutlaka kaza etmeliyiz.

Kaza namazı şöyle kılınır:

Önce ezan okunur, kamet getirilir ve hangi namaz kılınacaksa o namazın kazasına niyet edilir ve sadece farzı kılınır. Sünnetler kaza edilmez.

Sabah namazı kazaya kaldığında o gün güneş doğduktan sonra kaza edilecekse önce sünneti sonra farzı kaza edilir.

Cemaatle Namaz

Evde olsun camide olsun farz namazlar cemaatle kılınmalıdır. Cemaatle namaz kılmak yalnız başına namaz kılmaktan yirmi yedi defa daha fazla sevap kazandırır.

Cemaatle namaz şöyle kılınır:

İmam cemaatten biraz önde durur. İmam, fatihayı ve sonra buna ekleyeceği âyet veya sûreyi okurken cemaat okumadan dinler. Fakat diğer tesbih ve duâları cemaat de okur.

İmama uyan kimse, birinci rekâtta sadece sübhaneke'yi okur. İmam ister sesli okusun, ister sessiz okusun, bütün rekâtlarda hiçbir şey okumaz. Ancak rükû ve secde tesbihlerini, oturuştaki duâları okur.

Cemaatle namaz kılmak için iki kişi yeterlidir. Biri imam olur diğeri ona uyar. İmama uyan, akıllı bir çocuk veya bir kadın da olsa cemaatle namaz kılınmış olur. Cemaatle kılınan bir namaza sonradan yetişen kimse hemen imama uyar. İmam selâm verince, o selâm vermeden ayağa kalkar ve yetişemediği rekâtları kılar.

Rükûdan evvel veya rükû esnasında imama uyan kimse o rekâta yetişmiş demektir.

İmama uyan kimse, imamdan önce tekbir almaz, rükû ve secdeye varmaz.

Cemaate İkinci veya Daha Sonraki Rekatlarda Yetişen Kimse Namazını Nasıl Tamamlar?

Cemaate birinci rekatta yetişen kimse yukarıda anlatıldığı üzere namazını imamla beraber kılar. Cemaate diğer rekatlarda yetişen kimselerde namazlarını şöyle kılarlar:

İkinci rekatta cemaate yetişen kimsenin durumu: Birinci rekatın rükûuna yetişemeyen kimse, yetiştiği yerde niyet ederek tekbir alır ve imama uyarak namaza devam eder. Son oturuşta "Ettahiyyâtü"yü okuyup imamın selâm

vermesini bekler. İmam sağ tarafa selâm verince yetişemediği rekatı tek başına kılmak üzere selâm vermeden “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkar, Sübhaneke, Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okur. Daha sonra rükû ve secdeleri yaparak oturur. “Ettahiyyâtü, Allahümme salli, Allahümme barik ve Rabbena” duâlarını okur. Önce sağa, sonra sola selâm vererek namazını bitirir.

Üçüncü rekatta cemaate yetişen kimsenin durumu: Dört rekatlı bir namazın üçüncü rekatında imama uyan kimse, son oturuşta “Ettahiyyâtü”yü okuyup imamın selâm vermesini bekler. İmam sağ tarafa selâm verince yetişemediği rekatları kılmak üzere selâm vermeden “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkar ve yetişemediği iki rekatı şöyle tamamlar:

“Sübhaneke”, “Eûzü-Besmele”, “Fatiha” ve bir sûre okuyup bilindiği üzere rükû ve secdelerini yaptıktan sonra “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkar. “Besmele”, “Fatiha” ve bir sûre okuyup yine rükû ve secdeleri yaptıktan sonra oturur. “Ettahiyyâtü, Allahümme salli, Allahümme barik ve Rabbena” duâlarını okuyup sağa ve sola selâm vererek namazını tamamlamış olur.

Üç rekatlı olan akşam ve vitir namazlarının üçüncü rekatında cemaate yetişen kimse imamla beraber o rekatı kılar. “Ettahiyyâtü”yü okuyup imamın selâm vermesini bekler. İmam sağ tarafa selâm verince kendisi selâm vermeden “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkar, Sübhaneke, Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okur. Daha sonra rükû ve secdeleri yaparak oturur. Burada yalnız “Ettahiyyâtü”yü okuyup “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkar. “Besmele”, “Fatiha” ve bir sûre okuyup yine rükû ve secdeleri yaptıktan sonra oturur. “Ettahiyyâtü, Allahümme salli, Allahümme barik ve Rabbena” duâlarını okuyup sağa ve sola selâm vererek namazını bitirmiş olur.

Dördüncü rekatta cemaate yetişen kimsenin durumu: Dört rekatlı bir namazın dördüncü rekatında imama uyan kimse o rekatı imam ile beraber kılar ve son oturuşta “Ettahiyyâtü”yü okuyup bekler. İmam sağ ve sol tarafa

selâm verdikten sonra “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkar ve burada Sübhaneke, Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okur. Daha sonra rükû ve secdeleri yaparak oturur. Burada yalnız “Ettahiyyâtü”yü okuyup “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkar. “Besmele”, “Fatiha” ve bir sûre okuyup yine rükû ve secdeleri yapıp oturmaksızın ayağa kalkar. Yalnız “Besmele” ve “Fatiha”yı okuduktan sonra rükû ve secdeleri yapar ve oturur. “Ettahiyyâtü, Allahümme salli, Allahümme barik ve Rabbena” duâlarını okuyup sağa ve sola selâm vererek namazını tamamlamış olur.

Son rekatın rükûundan sonra imama yetişen kimse, imam sağ ve sol tarafa selâm verince “Allahu Ekber” diyerek ayağa kalkar, kendisi baştan sona bütün rekatları kılarak namazını tamamlamış olur.

Sehiv Secdesi

Sehiv secdesi, yanılma secdesidir. Bir kimse namazda namazın farzlarından birini geciktirirse, namazın vaciplerinden birisini terk eder veya geciktirse sehiv secdesi yapması gerekir.

Namazda son oturuşta “Ettahiyyâtü” okunup sağa selâm verilir. Bundan sonra hemen secdeye gidilir. İki defa secde yaptıktan sonra tekrar oturulur. “Ettahiyyâtü”, “Allahümme salli-barik” “Rabbenâ” duâları okunur ve selâm verilir.

Tilâvet Secdesi

Kur’ân-ı Kerîm’de bazı secde âyetleri vardır ki, bunlardan birini okuyan veya dinleyen kimseye secde etmek vacip olur. Kur’ân-ı Kerîm’de on dört yerde secde âyetleri vardır.

Tilâvet secdesi şöyle yapılır:

Tilâvet secdesi niyetiyle eller kaldırılmaksızın Allahü ekber denilerek secdeye varılır. Secdede üç kere “sübhane rabbiye’l-a’lâ” denir. Sonra “Allahü ekber” denilerek secdeden kalkılır. Ayağa kalkarken “Gufrâneke rabbenâ ve ileykel masîr” denmesi müstehaptır.

Bazı Nafile Namazlar

Beş vakit kılınan namazların sünnetlerinden başka birtakım namazlar daha vardır. Bunlara "Nâfile Namazı" denir. Bunlar müstehap ve mendup namazlardır. Bu namazları mümkün oldukça kılmak, kılmaya çalışmak, peygamberimize olan muhabbeti ve bağlılığı kuvvetlendirme bakımından son derece önemlidir. Ayrıca bu namazlarda sayılamayacak kadar çok sevaplar da vardır. Bir hadis-i kudsîde Cenâb-ı Hak: "*Kulum farzlarla benim azabımdan kurtulur, nâfilelerle de bana yaklaşır.*" buyurmaktadır.

Evvâbin Namazı

Akşam ile yatsı arasında kılınan bir namazdır. Evvâbin namazı, tevbe eden ve Allah'a sığınanların namazı demektir. Altı rekâtlık bir namaz olan evvâbin tek selâmla kılınabileceği gibi ikişer rekâttan üç selâmla da kılınabilir. Peygamberimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, "*Kim, akşam namazından sonra kötü bir şey konuşmaksızın altı rekât namaz kılarsa, bu kendisi için on senelik ibadete denk kılınır.*" buyurmuştur.

Duhâ/Kuşluk Namazı

Güneşin doğması üzerinden yaklaşık 45-50 dakika geçmesinden zeval vaktine (güneşin tam tepe noktada olduğu an) kadar olan süre içerisinde iki, dört, sekiz veya on iki rekât kılınabilen bir müstehap namazdır. Sekiz rekât kılmak daha faziletlidir. Peygamberimiz'in *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* kuşluk vaktinde on iki rekât namaz kılan kişi için Allah'ın cennette bir köşk bina edeceğini müjdelediği nakledilmektedir.

Teheccüd Namazı

Teheccüd namazı, gece bir miktar uyuduktan imsak vaktine kadar geçen zaman içinde kılınan bir namazdır. Resûlullah'ın *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* hiç terk etmediği namazlardandır. Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* yatsıyı kıldıktan sonra vitri kılmadan uyur, gecenin ortalarından sonra uyanıp

teheccüd namazı kıldıktan sonra vitir namazını ve daha sonra vakti girince sabah namazının sünnetini kılardı.

Teheccüdle gecenin ihya edilmesi, berzah alemini aydınlatan bir projektördür. Gönüllerin diri ve canlı olması; bir yönüyle gecelerin canlı olmasına bağlıdır.

Tesbih Namazı

Tesbih namazı tevbenin, istiğfarın en büyüğü ve bütün bedenle yapılanıdır.

Resûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* muhterem amcaları Hazret-i Abbas'a bir hediye, bir lütufta bulunayım mı diyerek bu namazı tavsiye etmiştir. "Bak amca sana on faydası olan bir şey öğreteyim; bunu yaparsan günahlarının ilki-sonu, eskisi-yenisi, bilmeyerek işlediğin-bilerek işlediğin, küçüğü-büyüğü ve gizli yaptığın-açıktan yaptığın on türlü günahını Allah bağışlar."

Tesbih namazı dört rekâtlı bir namazdır. Her rekâtında 75 kere: "Sübhânallahi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illâllahü vallahü ekber" cümlesi okunur. Bir rekât içinde bu tesbih cümlesinin söylendiği yerler ve miktarları şöyledir:

• İlk rekâtta Sübhâneke'den sonra; ikinci rekâtta da Fâtiha'dan önce 15 kere,

• Fâtiha ve sûre okunduktan sonra 10 kere,

• Rükû'da 3 kere Sübhâne rabbiye'l-azîm dendikten sonra 10 kere,

• Rükûdan kalkıldığında 10 kere,

• Secdede, 3 kere Sübhâne rabbiye'l-a'lâ denilmesini müteâkip 10 kere,

• Secdeden doğrulup oturulduğunda 10 kere,

• İkinci kere secdeye gidilip 3 kere Sübhâne rabbiye'l-a'lâ denildikten sonra yine 10 kere.

Böylece her rekâtta 75 Sübhânallahi.. ilh. cümlesi söylenmiş olur. İkinci rekâtın sonunda selâm verilerek 3 ve 4. rekâtlar ayrı iki rekât hâlinde kılınabileceği gibi, selâm verilmeden üçüncü rekâta da kalkılabilir. Üçüncü

ve dördüncü rekâtlar, aynen birinci ve ikincisi gibi kılınır. Böylece 4 rekâtta toplam 300 tesbih okunmuş olur.

Bu namazın hiç olmazsa ömürde bir defa kılınması tavsiye edilmiştir. Kılmasını bilmeyenlerin de istifade etmesi maksadıyla cemaatle de kılınabilir. Cemaatle kılınırsa imam olacak kimse tesbihleri her yerde sesli okur. Cemaat ise dinler.

Tahiyyetü'l-Mescid Namazı

Bir mescide ilk defa girildiğinde nafile olarak kılınan iki rekât namazdır. Tahiyyetü'l-mescid, mescidin selâmlanması, saygı gösterilmesi demek ise de esasında mescidlerin sahibi olan Allah'a saygı ve tazim anlamını içermektedir. Bu bakımdan Peygamberimiz "*Biriniz mescide girdiğinde, oturmadan önce iki rekât namaz kılsın.*" buyurmuştur.

Hâcet Namazı

Bir haceti, sıkıntısı, derdi olan kimse abdest alır iki rekât namaz kılar, sonra şöyle dua eder:

"Allah'ım Sen'den diliyor ve dileniyorum, Rahmet Peygamberi elçin Hazreti Muhammed'i vesile edinerek Sana teveccüh ediyorum. Ya Muhammed aleyhissalatu vesselâm şu hacetimin yerine getirilmesi için seni vesile yaparak Rabbime yöneliyorum. Allah'ım peygamberimizi hakkımda şefaatçi eyle."

Hâcet namazı dört veya on iki rekât olarak da kılınabilir. Dört rekât olarak kılındığı taktirde birinci rekâtında Fatiha'dan sonra üç Âyete'l-kürsi, diğer üç rekâtında ise Fatiha'dan sonra birer kere İhlas, Felak ve Nâs Sûreleri okunur. Kişi, namazdan sonra hadiste bildirilen hâcet duâsını okur ve isteğini Cenab-ı Rabbilâlemin'e iletir.

İstihâre Namazı

İstihâre "hayırlı olanı istemek" anlamına gelir. İnsanlar, kendileri için önemli olan bir karar verecekleri veya bir seçim yapacakları zaman, bazen

eldeki verilerin yetersizliği sebebiyle veya başka sebeplerle dünya ve âhiret bakımından kendileri için hangi seçimin hayırlı olacağını kestiremezler ve bunu bilmek için çeşitli çarelere başvururlar. Meselâ, Peygamberimizin nübüvvetle görevlendirildiği sıralarda Araplardan bir kimse yolculuğa çıkmak istediğinde, bu yolculuğun kendisi için hayırlı olup olmadığını anlamak maksadıyla fal oklarına başvururdu. Peygamberimiz bu âdeti kaldırarak onun yerine istihâreyi getirmiş ve şöyle buyurmuştur: "Biriniz bir iş yapmaya niyetlenince farzın dışında iki rekât namaz kılsın ve şöyle duâ etsin:

Ey Allah'ım, ilmine güvenerek Senden hakkımda hayırlısını, gücüme güç katmanı istiyorum. Sınırsız lütfundan bana ihsan etmeni istiyorum. Ben bilmiyorum, ama Sen biliyorsun, ben güç yetiremem ama Sen güç yetirirsin. Ey Allah'ım! Yapmayı düşündüğüm bu iş, benim dinim, dünyam ve geleceğim açısından hayırlı olacaksa, bu işi benim hakkımda takdir buyur, onu bana kolaylaştır, uğurlu ve bereketli eyle. Yok eğer benim dinim, dünyam ve geleceğim için kötü ise, onu benden, beni ondan uzaklaştır. Ve hayırlı olan her ne ise Sen onu takdir et ve beni hoşnut ve mutlu eyle!" bu duânın peşine ihtiyacını arz eder.

Samimi olarak yapıldığı takdirde Allah'ın hayırlısını lutfedeceğine ümit bağlanır, kalbe doğuş olabilir. İstihârenin sonucunda bir rahatlık ve ferahlık hissedilirse o işin hayırlı olacağına, buna karşılık sıkıntı ve darlık hissedilirse, olumsuz olacağına yorulur. İstihare namazını kılıp yattıktan sonra, Allah bunu samimi olarak isteyenlere bir işaret veya ipucu verir. Birinci defada sonuç alınamazsa üç kere veya yedi defa tekrarlanabilir. Kişi bu duânın Arapçasını okuyabileceği gibi bildiği bir dilde anlamını da okuyabilir.

İki Namazı Bir Vakitte Kılmak (Cem')

Hanefî mezhebinde namazları cem sadece hac ibadeti yapılırken Arafat ve Müzdelife'de bulunulduğu sırada yapılabilmektedir. Arafat'ta cem-i takdim,

yani öğle ile ikindi namazları öğle vaktinde, Müzdelife'de ise cem-i tehir yani akşamla yatsı namazları, yatsı vaktinde kılmak suretiyle eda edilir. Hanefî mezhebinde bu iki durumun dışında namazları birleştirerek kılma yoktur.

Sabah namazı hiçbir şekilde cem edilmez. Cem yalnız öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı arasında olabilir. Şayet cem-i takdim yapılacaksa, mesela öğle ile ikindi, öğlenin vaktinde birlikte kılınacaksa, öğle namazına başlarken cem yapmaya niyet etmek gerekir. Cem-i tehirde ise, birinci namazın vakti içerisinde cem yapmaya niyet etmek gerekir. Aksi takdirde, namaz vaktinden sonraya ertelenmiş olur ki bu haramdır.

İçinde bulundukları şartlar itibarıyla vaktinde namaz kılabilme imkânına sahip olmayan kimseler, namazlarını cem etmek suretiyle en azından namaz kılmama günahından kurtulmuş olurlar ve kul olma mükellefiyetini yerine getirmiş olurlar.

Cem-i takdimde sırayı gözetmek gerekir. Önce öğlenin farzı sonra ikindinin farzı kılınmalıdır. Aradaki sünnetler kılınmaz.

Akşam ile yatsının cem-i tehir olarak birlikte kılınması durumunda da vitir namazı yatsı namazından sonra kılınır.

Uçakta iken eğer ayakta namaz kılınabiliyorsa namazlar ayakta kılınır. Ayakta namaz kılma imkânı yoksa duruma göre uçağa binmeden veya indikten sonra cem ederek kılınabilir.

Iskat-ı Salât

Kazaya kalmış beş vakit farz namazın bağışlanması ümidiyle verilen sadaka demektir. Namaz kılmakla yükümlü bir şahıs, farz ve vacip namazlarını ima ile yerine getirmeye gücü olduğu halde, kılamasa veya kazasını yapmadan ölse, kılmadığı/kılamadığı namazların manevi sorumluluğundan kurtulmak ümidiyle malının üçte birinden harcama yapılmasını vasiyet etmesi gerekir. Zira vasiyet ettiği miktar namazı ödemezse; en azından fakirlere sadaka olur ve bir kötülüğün silinmesine

vesiledir. Ölünün varisleri bırakılan malın üçte birinden namazlar için bir bedel öderler.

Şunu da unutmamak gerekir ki; kasten namazı terk eden ve ölümünden sonra "Fidye/bedel" ile bundan kurtulacaklarını zannedenler, hayal içerisindedirler. Zira İslâm âlimleri; acz halinde kazaya kalan namazların bile, bir bedel ile kurtulacağını söylememiş, meseleyi Allah'ın affına ve mağfiretine havale etmişlerdir. Firaset sahibi müminlerin yanında, namaz kılmaktan aciz olabilme halleri malûmdur. Kasten namazı terk eden kimseler için "Iskat-ı Salât" katiyen yapılmamalıdır ki; namazın kıymeti bilinsin!

Bununla birlikte âhirete intikal etmiş kimseler için duâ, istiğfar ve sadaka vererek imdatlarına yetişmek lâzımdır. Bu hususla ilgili olarak Resûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur: "*Ölünün mezardaki hâli, "İmdat! imdat!" diye can havliyle bağıran, denize düşmüş kimseye benzer. Boğulmak üzere olan kimse, kendisini kurtaracak birini beklediği gibi, ölmüş kimse de, babasından, anasından, kardeşinden, arkadaşından gelecek bir duayı gözler. Kendisine, bir dua gelince de öyle bir sevinir ki bu sevinç dünyanın hepsi kendisine verilmiş bir kimseninkinden daha çoktur. Allah Teâlâ, yaşayanların duaları sebebi ile ölülere dağlar gibi rahmet verir. Dirilerin de, ölülere hediyesi, onlar için duâ ve istiğfar etmektir.*"

Dua, istemek demektir. Allah'a, bir şeyler koparmak için yalvaran dilenciler gibi dua dua yalvarmak gerekir. İsmen dua etmek çok önemlidir. Bir kimseyi ismen zikrederek ona dua etmek onun bizzat ismen adresine postalamak gibidir. Ayrıca gözden uzak tutulmaması gereken ehl-i sünnetin şöyle bir yaklaşımı vardır; Yakınımız veya sevdiğimiz bir kimse için sadaka verirken bütün inanmış erkek ve bayanları da niyet etmek faziletli bir davranıştır. Allah'ın rahmeti engindir. Hepsine ulaşır. Nasıl ki bir görüntü veya ses aynı anda milyarlarca yerde seyredilebilmekte ve dinlenilmektedir. Yapılan dua, hayır ve hasenat da niyet ile birçok insana Allah'ın izniyle ulaşır.

Namaz Kılan İnsan...

• Çirkin ve kötü olan her türlü davranıştan korunur.

• Allah'ın büyüklüğünü tekrar tekrar dile getirerek O'na olan bağlılığını kuvvetlendirir.

• Daima Allah'ı hatırlar, gün boyu her davranışında Allah'ın memnuniyetini kazanmaya çalışır.

• Abdest alarak temizliğine dikkat eder, temizlik alışkanlığı kazanır. Ayrıca abdest, kendisine manevi bir destek sağlar.

• Belirlenmiş zamanlarda namaz kılmakla zamanını planlamayı öğrenir.

• Günlük uğraşılardan, koşuşturma ve telaştan sıyrılarak belirli zaman dilimlerinde Rabbiyle iletişim kurmanın mutluluğunu yaşar.

• Yüce Allah'ın, "*Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir.*" (Bakara, 2/153) çağrısına uymuş olur ve bu sayede güçlüklere karşı direnç kazanır.

• Kıldığı namazlarla içini aydınlatır, kalbindeki nuru artırır.

• Beden, dil, akıl, gönül, zaman ve mekan ile yapılabilecek bütün teşekkürleri Allah'a sunma fırsatı bulur.

Namazla Alâkalı Bazı Meseleler

Namaza Türkçe mi yoksa Arapça mı niyet etmek daha faziletlidir?

Namaza başlarken edilecek niyetin illa dille söylenmesi yani niyet edilen şeyin telaffuz edilmesi şart değildir. Niyetin mahalli kalptir. Niyet, yapılacak olan şeye kalbin kast etmesidir. Hanefi fıkıh âlimleri kalbin kastettiği o ibadete, dilin tercüman olmasını müstehap görmüşlerdir. Yalnız İmam Rabbani *(radıyallahu anh)* "Gafletin hüküm-fermâ olduğu şu devirde, niyet ağızla yapılmamalı, dilin telaffuzu terk edilmeli. Çünkü ağız bunu söylerken, asıl kalp yapması gerekli olan kastı terk edebilir." buyurmaktadır.

Buradan hareketle, ağzı ile niyeti söylerken, kalbi ile de bu akdi yapacak ve namaz sonuna kadar şuurluca akdine sadık kalacak olanların niyeti, Arapça veya Türkçe söylemesinde bir mahzur yoktur. Aksi halde, bir müstehap yapayım derken, farz -ki niyet farzdır, onsuz namaz bâtıldır- terk edilmiş olur.

Namaz kılarken, kıyam esnasında ayakların arası ne kadar açık olmalıdır?

Ayakların arası ister dört parmak, isterse omuz hizası kadar açılsın, bu ef'al-i mükellefin açısından ne vacip, ne mübah, ne mekruh, ne de haramdır. Bu mesele namazın özünden (farz, vacip, sünnet) olmayan, teferruata ait bir meseledir.

Bazı ilmihallerde kıyamda ayakların arasının dört parmak kadar olması gerektiğine dair bilgiler bulunmaktadır. Fakat hiçbir fıkıh kitabında böyle bir hüküm bulmak imkânsızdır. Aksine hadis kitaplarının "tesviyetü's-sufûf" yani "safların düzgün tutulması" ile ilgili bölümlerinde, ayakkabıların namaz kılarken ayaklar arasına konulduğu, saf halinde iken ayakların dış çeperlerinin veya topuklarının birbirlerine temas ettiği hatta bu sebeple temas yerlerinin nasır bağladığı anlatılmaktadır.

Buna göre, bu dört parmak meselesi edep anlayışından kaynaklanmaktadır. Ve burada insanların kendi münasebetlerinde kullanmış oldukları ölçüleri, namaza taşıma yani Allah ile olan münasebete taşıma yanlışlığı yapılmaktadır. Hâlbuki Allah Resûlü *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* "*Beni nasıl namaz kılıyor görüyorsanız, öyle namaz kılın.*" buyurmaktadır. Biz Allah ile olan irtibatımızda takınacağımız tavrı, devrin anlayışlarına göre değil, Nebiler Serveri'nden bizlere intikal eden şeylere göre ayarlamak zorundayız.

Ayrıca, teferruata ait meselelerin münakaşasını yapmanın da hiçbir anlamı yoktur. Ayakların arasının açılması- velev ki sünnet bile olsa- onu terk eden insan sadece sünneti terk etmiş olur ve bunun günahını yüklenir. Hâlbuki

bunu çeşitli yerlerde gündeme getirerek konuşan kimseler, Kur'ân'ın yasaklamış olduğu gıybeti yapmış ve haram işlemiş olurlar...

Namaz borcu olan kimse ne yapmalıdır?

Müslüman'ın ibadet hayatında namazın ehemmiyeti çok büyüktür. Kur'ân-ı Kerim'de namaz ibadetiyle ilgili emirler o kadar çoktur ki, başka bir ibadet hakkında bu kadar âyet yoktur. O, Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* dönemi dahil, her devirde dinin direği olarak kabul görmüştür. Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* onu iman veya küfür yol ayrımında kabul etmiş ve "kişi ile küfür ve şirk arasında namazı terk vardır." buyurmuştur. Mümin için namaz, vazgeçilmez bir ibadettir. Bu hususta âyet ve hadislerde o kadar teşvik vardır ki, soruya esas teşkil eden cihet farklı olduğu için bu hususu ilgili yerlere havale edip geçiyoruz.

Soruya gelince, mesela bir insan 30 yaşına kadar hiç namaz kılmamış. Ancak 30 yaşında kendini bulmuş, silkinmiş ve yeni bir idrakle kulluğun aydınlık atmosferine kendini salarak rahat nefes alma fırsatını yakalamış. Bu durumda o güne kadar kılmadığı namazları ne olacak? Bu şahsın rüşde erme yaşını 15 olarak kabul edersek, 15 senelik kaza namazı var demektir.

Günümüz toplumunda bunun misalleri bir hayli fazladır. Bu durum bir yönüyle sevindiricidir; zira insanımız belli bir zaman sonra bile olsa kurtuluşu dinde görüp, asli konumuna dönme ihtiyacını hissetmeye başlamıştır. Ama öbür tarafta şimdiye kadar dini duyguya karşı yabancı yaşamanın verdiği üzüntü vardır.

Her hâlükarda neticede aydınlık dünyaya dönüşüm yaşanmış ve kaçırılan fırsatları telafi düşüncesi yeşermişse, bu noktada birkaç hususu hatırlatmak gerekir: Öncelikle insanın ne kadar namazının kazaya kaldığını tespit etmesi gerekir. Rüşd çağına girdiği an ile namaz kılmaya başladığı ana kadar geçen süre bunu ifade eder. Diyelim ki, bu süre 20 sene çıktı. Bu durumda, şahıs o andan itibaren ileriki 20 sene her gün bir günlük namazı -vakit namazlarına ilaveten- kaza etmeye başlayacak. Tabii ki illa böyle

olacak diye bir şart olamaz. Kişi daha fazlasını da bir günde kaza edebilir. Ancak ibadetlerde devamlılık önemlidir. Usanıp bir yerde kalmamak için periyodik bir rakamın olması önemlidir. Hatta insan, gün içinde kılacağı kuşluk, evvabin gibi nafile namazların yerine, kaza namazı kılarak bunu gün içine de yayabilir.

Sünnet namazların yerine kaza namazı kılınabilir mi?

Sünnet namazların yerine kaza namazı kılma meselesinde iki ayrı görüş vardır. İmam Şafii, kaza borcu olan bir insanın nafile namazlarla meşgul olmasını doğru bulmayarak, sünnetlerin yerine kaza namazlarının kılınabileceğini söyler. Ebû Hanife ise her ikisinin de konumunun farklı olduğunu ifadeyle, sünnetlerin sünnet olarak, kazaların da kaza olarak kılınmasının gerektiğini beyan eder. Hükümlerin genel mantığından hareketle, insanın sünnet namazlarını kazalar için feda etmemesi uygundur. Zira öbür tarafta hesap-kitap meseleleri ortaya konulunca farzları eksik kalanlar için sünnetlerle tamamlanma şeklinde ifadeler vardır. Ancak 30-40 sene gibi bir namaz borcu olup da tamamlayamama endişesi olanlar için, İmam Şafii'nin görüşüne göre hareket bir çıkış noktasıdır.

Kaza namazını kılmaya devam ederken ömrü yetmeyen için ise, rahmetinin vüsatiyle Allah'ın onu affedeceği umulur. Hadislerde anlatılan yüz adam katilinin durumu hatırlanırsa Allah, insanın içindeki ciddi nedamet hissi ve bundan sonrasını O'nun istekleri doğrultusunda yaşama düşüncesine göre hükmünü verip affediyor. Elbette bu Allah'a ait bir hususiyet. Biz O'na müdahale edemeyiz. Burada bize düşen bulduğumuz her fırsatı değerlendirip kazaya kalmış namazlarımızı bitirmektir. Ömür vefa etmezse diyeceğiz ki; "Allah'ım, şuura erdikten sonra ben bu kadar yapabildim. Ömrüm vefa etseydi, Sen de biliyorsun ki bunların hepsini bitirecektim." Ümit ederiz ki, Allah da "Ben de biliyordum, hepsini bitirecektin." diyecek ve rahmet deryasına alarak affedecektir.

Kaza namazlarına başlamada hangi yaşı ölçü almalıyız?

Bir insana namazın farz olması rüşde ermesiyle başlar. Bunun ölçüsü ise erkeklerin ihtilam, kadınların ise aybaşı dediğimiz hayız hallerinin başlamasıdır. Buna göre İslam'a geç uyanmış ve hayatının belli bir döneminde namaz kılmayan insanların kaza namazlarında eğer hatırlayabiliyorlarsa rüşde erme tarihini baz almaları gerekir. Fakat bu dönemi hatırlamıyorlarsa, Ömer ibn-i Abdülaziz döneminde üzerinde âlimlerin karar kıldığı yaşları esas alabilirler. Bu erkeklerde 15, kadınlarda 11'dir.

Yalnız burada şu hususu da belirtelim. İbadetlerde esas olan ihtiyattır. Onun için 4 mevsimin bütün kesitleri ile yaşandığı ülkemizde rüşde erme yaşı, belki sıcak ülkelere nispetle daha geç olabilir. Öyle de olsa, ihtiyat esasına göre hareket etmeli ve Rabbimize karşı olan bu kulluk borcumuzu rüşde erme tarihini geriye çekerek ibadetlerimizi ikmal ve itmam etmeliyiz.

Otobüs, tren, uçak... gibi vasıtalarda namaz kılınabilir mi?

Namaz, bir müminin vazgeçemeyeceği ibadetlerinden biridir. Dolayısıyla inanan bir insan nerede olursa olsun mutlaka onu vaktinde ve şartlarını yerine getirerek eda etmelidir. Zira onun kazaya bırakılması büyük günahlardandır.

Bilindiği gibi namazın içinde ve dışında olmak üzere on iki farzı vardır. Zaruret olmaksızın bu on iki farzın terki namazın olmaması demektir. Şayet otobüs, tren ve uçak gibi ulaşım vasıtalarında eda edilirken namazın bu farzlarına riayet edilebiliyorsa, o namaz namazdır. Ama bunlardan bazıları gerçekleşmiyorsa, o zaman bunun zaruret çerçevesine girip girmeyeceği hususu akla gelir ki, bu konuda da iyice düşünmek ve araştırmak gerekir.

Meselâ otobüste namaz kılınırken başta kıble olmak üzere kıyam ve secde gibi üç farz yerine getirilememektedir. Ancak ima ile bunların bazıları yerine getirilebilir. Bu da imayı devreye koyacak zaruretin gerçekleşmesine bağlı bir durumdur. Bunu söylerken "Otobüste namaz hiçbir suretle kılınmaz." demek istemiyoruz. Zira namazı her nerede olursa olsun bir

mümin, mutlaka eda etmelidir. Şayet bütün ihtimalleri değerlendirmiş ve buna rağmen şartlar yerine gelmiyorsa, ima ile de olsa namazını kılmalıdır.

Trende kıbleyi bulmak, secde etmek, hatta ayakta durmak da mümkündür. Uçakta da pusulayla kıble bulunabilir. Vapurda zaten herhangi bir engel yoktur.

Bunlar meselenin fıkhi yönleri. Ancak burada önemli gördüğümüz bir noktaya dikkat çekmek istiyoruz:

Bilhassa otobüste yolculuk yapacak olanlar, öncelikle seyahat vakitlerini namaz saatlerine göre ayarlamalıdır. Mesela akşam namazını kılarak yola çıkan birisi, otobüsün mola verdiği herhangi bir saatte yatsı namazını da kılabilir. Zaten genellikle otobüsler 2-3 saatte bir mola vermektedirler ki namaz konusunda hassas davranan bir insanın saatlerini ona göre ayarlaması mümkün olsa gerek. Böylelikle otobüsün bırakıp gitmesine bir başka vasıta arama meşakkatine de maruz kalınma durumu olmayacaktır.

Namazda ta’dîl-i erkân ne demektir?

Ta’dîl-i erkân, rükünleri, düzgün, yerli yerinde ve düzenli yapmak demektir. Ta’dîl-i erkâna riayetin sonucunda rükünler şekil olarak düzgün ve kıvamında yerine getirilmiş olur. Böylece kişi namazını üstün körü değil, “dört başı mamur” kılmış olur.

Namazda ta’dîl-i erkân, namazın kıyâm, rükû, sücûd gibi her bir rüknünün hakkını vererek yerine getirilmesi, acelecilik ve çabukluk gösterilmemesi demektir. Meselâ rükû’dan kalkıldığında vücut dimdik hâle gelmeli, en az bir kere “sübhâne rabbiye’l-azîm” diyecek kadar ayakta durulup ondan sonra secdeye varmalıdır. Her iki secde arasında da en az böyle bir tesbih miktarı durmalıdır. Yoksa rükû’dan tam doğrulmadan secdeye varmak, birinci secdeden sonra tam doğrulmadan ikinci secdeye gitmek ta’dîl-i erkân’a zıttır.

İmam Ebû Yusuf’a göre tadil-i erkan, farzdır. İmam Azam ile İmam Muhammed’e göre, vaciptir. Bu iki farklı yaklaşımdan birincisine göre,

tadil-i erkan yapılmaksızın kılınan bir namazı yeniden kılmak gerekir, ikincisine göre ise, tadil-i erkanı terkten dolayı yalnız sehiv secdesi gerekir. Fakat böyle bir namazı yeniden kılmak daha iyidir. Böylece insan ihtilaftan kurtulmuş olur.

Burada çok önemli bir hususa dikkat çekmek istiyoruz: Namazın kalıplarına, şekillerine vakar ve ciddiyetle riayet etme şeklinde tarif edebileceğimiz tadil-i erkanın yanında –ki bu açıdan buna dış tadil-i erkan da diyebiliriz– bir de "huşu" ve "hudu" denilen "iç tadil-i erkan" vardır. Gerçi fıkıh kitaplarında namazla ilgili olarak "iç tâdil-i erkân" sözü çok kullanılmamıştır. Ama huşû ve hudû ile alakalı bir tabir olarak "iç tadil-i erkan" denebilir. Huşû ve hudû, meseleyi namazın ruhuna bağlı götürmektir. İnsanın, Rabb'iyle münasebetinde asıl olan mânâdır, özdür, ruhtur. Fakat, onları taşıyan da lafızlardır, şekillerdir, kalıplardır. Bundan dolayı, mutlaka o lafızlara, kalıplara da dikkat edilmelidir. Esas alınan mânâyı o kalıpların taşıması lazım. Dolayısıyla, kalıp ve şekillerin hiçbir mânâsı yok denilemez. Zâhirî ahkam onlara bina edilir. Ne var ki, namaz vardır namazdan içeri, oruç vardır oruçtan içeri. Onun için buyrulur ki, "Kad eflehal mü'minûn. Ellezîne... Müminler kurtuldu. O müminler ki..." (Mü'minun, 23/1) İsmi mevsûlün sılası "hüm fi salâtihim hâşiûn" (Mü'minun, 23/2) şeklinde geliyor. Yani, "Onlar, her zaman namazlarında huşû içindedirler." "Hüm yusallûn-Onlar namaz kılarlar." denmiyor. Sebata ve devama işaret eden bir kalıp kullanılıyor. Yani, buyruluyor ki; ne zaman olursa olsun namazda haşyet yaşayanlar, huşû arayanlar, her karesini duya duya namaz kılanlar, işte kurtulanlar bunlardır.

Bu itibarla namaz kılarken, hem dış tadil-i erkana hem de iç tadil-i erkana riayet edilmelidir.

Namaz bir insanî davranıştır. Fakat o çizgi içinde kalınmadığı zaman yapılan hareketler hayvanî hareketlere benzetiliyor. Mesela, hadis-i şerifte "Sizden biri imamdan önce başını rükûdan kaldırdığında Allah'ın suretini eşek suretine çevirmesinden korkmuyor mu!.." deniliyor. Demek ki,

imamdan evvel harekete geçme meselesi insanlık çizgisinden çıkma manasına geliyor. Başka bir hadiste Peygamber Efendimiz: “Herhangi biriniz secdeye gittiği zaman horozun daneyi gagaladığı gibi yapmasın.” buyuruyor. Alnını yere vurup kaldırma bir hayvan davranışı. Namaz kılarken secdeye gidildiğinde “Köpek gibi ellerini yere sermesin.” deniliyor başka bir başka hadiste. Bütün bu zikredilen hadis-i şeriflerde oturmadan secdeye, secdeden rükûya, rükûdan kıyama kadar davranışların hayvan davranışlarından farklı olması gerektiğine dikkat çekiliyor.

Allah Resûlü *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* bu mübarek sözleriyle bizi bir insanî davranış mecmuasına çağırıyor. Evet, huşû ve hudû ancak o kalıplarla ifade edilir.

Kolonya alım-satımını yapmanın ve kullanmanın hükmü nedir? Kolonya kullanmak namazı bozar mı?

Herhangi bir madde hakkında helal veya haram hükmünü verebilmek için öncelikle onun ihtiva ettiği maddelere bakılması gerekmektedir. Tahlili yapıldıktan sonra haram bir madde ihtiva ettiği ortaya çıkmışsa, artık o maddeye helal denilemeyeceği gibi, muhteva itibariyle temiz çıkana da haram demek mümkün değildir.

Kolonya meselesine de bu zaviyeden bakılması gerekmektedir. Herkesin bildiği gibi kolonya, alkol ihtiva etmekte ve ağız yoluyla alındığında “sekir” (sarhoşluk verme) özelliğinden dolayı sarhoşluk vermektedir. Dolayısıyla bunun dindeki hükmü bellidir. Bu noktada Hanefi fıkıh alimlerinin farklı bir mütalaası olsa bile alimlerin çoğu, çoğu sarhoşluk verenin azının da haram olduğu konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Yalnız kolonyada farklı bir durum vardır. Zira o ağız yoluyla alınmak için değil, genellikle güzel koku ve mikrop öldürme düşüncesiyle kullanılmaktadır. Bu noktada yanılgıya düşmemek için şu noktaların bilinmesinde fayda vardır. Öncelikle sarhoşluk verici maddelerin içilmesi haram olduğu gibi, onun değdiği beden veya elbise ile namaz kılmak da doğru değildir. Zira bu maddeler necis hükmündedir. Kolonya aynen bevlde

olduğu gibi, necaset-i galiza olarak değerlendirilmiş ve el ayası miktarını aştığında onunla namazın sahih olmadığı bildirilmiştir.

Bu noktada bir kısım insanımız, kolonyadaki uçuculuk özelliğini ileri sürerek necasetin kalkacağını söyleseler de esasen uçan miktar bellidir. Bugün ilim adamlarının söylediklerine bakılırsa, her ne kadar uçma gerçekleşmiş olsa bile, geride necaset eseri kalmaktadır. Şayet bu mantıkla meseleye yaklaşmış olsaydık, elbisedeki sidiğin buharlaşıp kurumasından da aynı neticeyi çıkarmış olurduk ki bunun kabullenilir bir tarafı yoktur.

Bilindiği gibi, deri üzerinde gözenekler vardır ve bunlar üzerlerine gelen sıvıyı emme, absorbe etme özelliği taşırlar. Bu durumda bedene değen bu türlü sıvıların vücut tarafından emilmesi de söz konusudur ki mümkün mertebe böyle bir necasetin vücuda -ağız yoluyla olmasa dahi- sirayetine mani olmak gerekir.

Kolonyanın mikrop öldürdüğü şeklindeki yorumlara bugün araştırmacılar çok daha farklı bakmaktadırlar. Onların ifadelerine göre kolonya mikrop öldürmüyor, sadece mikrobun sınırlarını çizip onu bir çerçeve altına alıyor. Dolayısıyla bu konu tam netliğe kavuşmuş değil.. öyle ise faydası net bir şekilde ortaya konulamayan bir maddeyi kullanmakta ısrar etmenin de manası yoktur.

Güzel koku meselesine gelince; bugün bu maksatla imal edilmiş hem de mahzursuz her çeşit koku maddesi vardır. Onlardan alır bir köşeye korsunuz, eviniz üfül üfül kokar; vücudunuza, elbisenize sürersiniz, hem gönül rahatlığıyla namazınızı kılar, hem de istenilen menfaati elde etmiş olursunuz.

Aslında neyin güzel, neyin de çirkin olduğunu biz şahsî kanaatimize göre tespit etsek bile bir de ervah-ı tayyibe (iyi ruhlar) ve melaike-i kiramın hoşnutluğunun varlığı unutulmamalıdır. Hadisin ifadesiyle temiz ruhlar güzel kokulardan hoşlanmaktadır. Yani güzel kokular, onlar için de birer davetiye manası taşımaktadır. Aynı zamanda onlar, necis şeyler ve necasetten uzak durmaktadırlar. Dolayısıyla bize ilk etapta güzel gibi gelse

bile, kolonya gibi şeylerle farkına varmadan onları kendimizden uzaklaştırmış olabileceğimiz de unutulmamalıdır. Zira necasetten uzak durmak, onların özelliklerindendir.

Üç defa cuma namazını terk edenin nikâhı düşer mi, kalbi mühürlenir mi?

Fıkhi kaideler içinde bir insanın nikâhının düşmesi için ya eşini boşaması, ya hâkimin boşaması, ya da –Allah korusun- dinden çıkmış olması gerekir. Buna göre cuma namazını, farz olmasını inkâr etmediği halde terk eden bir insan günahkârdır. Katiyen kâfir ya da dinden çıkmış değildir ki nikâhı düşsün. Fakat onun farz oluşunu inkâr ediyorsa, ister-istemez nikâhı düşer. Zira mümine bir kadın, fıkhi ifadesiyle dinlerin farklı oluşu anlayışından dolayı kâfir biriyle evlenemez veya evli kalamaz.

Şayet bu soru halk arasında söylenegelen “Üç cumayı üst üste mazeretsiz olarak terk eden kâfir olur.” sözünden -ki bunu hadis deyip Allah Resûlüne de isnat ederler- dolayı soruluyorsa, bu söz doğru değildir veya böyle bir hadis, hadis kriterleri açısından hadis değildir. Ama bunun yerine “cuma namazını mazeretsiz olarak terk edenin kalbinin mühürleneceği” ve bazı zayıf rivayetlerde iki yakasının bir araya gelmeyeceğine dair beyanlar vardır. Bunlar ise nikâhın düşmesini gerektirecek şeyler değildir.

Beş vakit namazın geciktirilmesi doğru mudur?

Sorudan anlaşılan, namazın vaktin evvelinde kılınmayıp, kazaya da bırakılmadan vaktin içinde veya sonunda kılınmasıdır. Bu açıdan soruyu cevaplandırmaya çalışırsak;

1. Namaz, “*Namaz müminler üzerine vakitleri belli bir farzdır.*” (Nisa, 4/103) âyetinin ifade ettiği hakikate göre, belli zaman aralıkları içinde eda edilir.

2. Namazı vakti içinde ve özellikle evvelinde eda etmek, Allah Resûlünün beyanlarına göre en faziletli ameller arasındadır.

3. Namazı, vaktin en son bölümüne, mazeret olmaksızın tehir etme, tahrimen mekruhtur.

4. Vaktinde eda edilmeyen namaz, hepimizin bildiği gibi kazaya kalır. Fakat kaza ne mükellefiyeti eda etme biçimi ne de sevap kazanma cihetiyle vaktinde eda gibi değildir.

Yalnız Allah Resûlü'nün bir hikmete veya bir sebebe bağlı olarak tehir ettiği namazlar vardır. Mesela, havanın bulutlu olduğu bir günde namazı vaktin evvelinden biraz geciktirme, sıcak yaz günlerinde öğle namazını tehir etme, sabah namazını "isfar" dediğimiz tan yerinin ağarma vaktine yakın kılma gibi. Dolayısıyla bu sebeplerin bulunduğu veya O'nun gözettiği hikmeti gözetme gayesinin olduğu durumlarda, namaz Allah Resûlünün uyguladığı şekliyle de kılınabilir. Fakat mutlak manada namaz, vaktin evvelinde kılınmalıdır.

4. BÖLÜM

ORUÇ

“Bedenin zekâtı oruç tutmaktır.
Oruç sabrın yarısıdır.”
Hadis-i Şerif

Oruç, ibadet niyetiyle tan yerinin ağarmasından güneşin batma vaktine kadar, yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durup nefsi dizginlemek demektir.

Oruç, yeme, içme ve şehevî arzuları gemleyerek dünyaya ait bağlardan kurtulma ve böylece Allah’a yaklaşmanın ifadesidir.

Oruç tutacak kimsenin, Müslüman, akıllı, buluğ çağına girmiş, beden itibarıyla sağlıklı olması, hasta ve yolcu olmaması gerekir. Bedenen oruç tutmaya gücü yetmeyenlerin, hastaların ve seferde olan kimselerin oruç tutmaları farz değildir. Ancak bu kimseler yine de oruç tutacak olsalar, tutmuş oldukları oruçlar geçerlidir.

Orucun Farzları

1. Niyet etmek,
2. Niyetin ilk ve son vaktini bilmek,
3. Tan yerinin ağarmasından güneşin batma vaktine kadar, orucu bozan şeylerden kendini tutmaktır. Oruca başlama zamanına “imsak”, orucu açmaya da “iftar” denir.

Orucun Çeşitleri

Altı çeşit oruç vardır:

1. Farz,
2. Vâcip,
3. Sünnet,
4. Mendûb,
5. Nâfile,
6. Mekruh.

Farz Oruç: Ramazan orucunun edâ ve kazâsı ve keffâret orucu.

Vâcip Oruç: Bozulan nâfile orucun kazâsı ve adak orucu.

Sünnet Oruç: Muharrem ayının dokuzuncu günüyle beraber Âşûre günü (yani muharrem ayının onuncu günü), Pazartesi ve Perşembe günleri tutulan oruçlardır.

Mendûb Oruç: Her aydan tutulan üç gün oruç. O üç günün “eyyâm-ı biyz” yani Arabî ayın 13,14,15. günleri olması da mendûptur.

Nâfile Oruç: Yukarıda anlatılan oruçlar ile mekruh oruçların dışındaki oruçlar nafile oruçlardır.

Mekruh Oruç: Yalnız âşûre gününde (9. veya 11. günü ile beraber olmadan) tutulan oruçtur. Ramazan bayramının birinci, kurban bayramının 1, 2, 3 ve 4’üncü günleri oruç tutmak tahrîmen mekruhtur.

Oruç niyet şekline göre de ikiye ayrılır.

1. Geceden niyet icap eden oruçlar: Ramazanın kazâsı, nâfileden bozulan ve gününe gün tutulan oruç, keffâret oruçları, zamanı belli olmayan adak oruçları. Bunlarda mutlaka geceden niyet şarttır.

2. Geceden niyet icap etmeyen oruçlar: Ramazan ayında tutulan oruç, zamanı muayyen olan nezir ve nafile oruçlar. Bunlara geceden niyet şart değildir. Gece niyet yapılabildiği gibi, gündüz kuşluk vaktine kadar da niyet yapılabilir. Ramazan günlerinde ister mutlak oruca niyet edilsin, isterse nâfileye veya başka bir vâcipe niyet edilsin, oruç ramazan orucu olur.

Orucu Bozan Durumlar

Orucu bozan durumlar; orucu bozup sadece kazâ gerektiren durumlar ve orucu bozup kaza ve kefaret gerektiren durumlar olarak iki kısma ayrılır.

Orucu Bozup Sadece Kazâ Gerektiren durumlar

1. Oruç hatırında iken istemeden boğaza bir şey kaçması,
2. Ağza alınan veya burna çekilen suyun boğaza kaçması,
3. Niyetin vakti geçip öğleden sonra niyet etmek,
4. Unutarak yedikten sonra, orucu bozulmadığı halde herhangi bir şeyi kasten yemek,
5. Ağza giren kar veya yağmur suyunu yutmak,
6. İğne vurdurmak,
7. Burnuna ilâç çekmek,
8. Kulağına yağ akıtmak,
9. Fecr-i sâdık doğmadığı zannı ile sahur yemek,
10. Güneş battığı zannı ile iftar etmek,
11. Kusmuğunu ağzından çıkarmayıp yutmak,
12. Arkadaşının veya zevcesinden başkasının tükürüğünü yutmak,
13. Kendi tükürüğünü dışarı çıkarıp sonra yutmak,
14. Dişi kanayıp kanı, tükürüğünden fazla veya tükürüğü ile müsâvi olduğu halde yutmak,
15. Buhur yakıp, dumanını boğazına kaçırmak.

Orucu Bozup Kazâ ve Keffâret Gerektiren Durumlar

1. Bilerek yemek-içmek
2. Bilerek cinsî münâsebette bulunmak,
3. Bilerek sigara içmek,
4. Yemeyi âdet edindiği bir toprağı veya çamuru yemek,
5. Gıybet ettikten sonra (orucu bozuldu diye) bilerek orucu bozmak,
6. Hanımının veya sevdiği bir kimsenin tükürüğünü yutmak,

Yukarıda sayılanlardan birini yapan kimse bozduğu orucu kazâ eder ve keffâret olarak da ara vermeden iki ay oruç tutar.

Oruçluya Mekruh Olan Durumlar

1. Zaruretsiz bir şey tatmak,
2. Zaruretsiz bir şey çiğnemek,
3. Önceden çiğnenmiş ve tadı kalmamış bir sakızı çiğnemek,
4. Öpmek,
5. Kişinin eşiyle sarılması ve kucaklaşması,
6. Tükürüğünü ağzında biriktirip yutmak,
7. Kan aldırmak.

Orucu Bozmayan Durumlar

1. Unutarak yemek, içmek ve cinsî münasebette bulunmak,
2. Dokunmak ve oynaşmak veya öpmek ile değil de sırf bakmak veya düşünmekle meni gelmesi,
3. Uyurken ihtilam olmak,
4. Meni gelmeksizin öpmek,
5. Delirmiş olarak sabahlamak,
6. Ağza gelen balgamı yutmak,
7. Burnuna inen akıntıyı yutmak,
8. Kulağına su kaçmak,
9. Dişleri arasında kalan nohuttan küçük bir şeyi yemek,
10. Elinde olmayarak ağız dolusu kusmak.
11. Sürme çekmek,
12. Gıybet etmek,
13. Göze ilaç damlatmak.

Oruç Tutan İnsan...

• Ayrıcalıklı bir ödüle hak kazanır. Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, Allah'ın *"Oruç Benim içindir, onun karşılığını Ben vereceğim."*[2] buyurduğunu haber verir.

• Arzularından kendi isteğiyle uzak durarak bir irade eğitiminden geçer.

• Açlık ve susuzluk gibi belirli nimetlerden uzak kalmanın verdiği zorluğa dayanarak tahammül ve sabır sınırlarını genişletir. Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* *"Oruç, sabrın yarısıdır."* der.[3]

• Kendi sınırsız istek ve zevklerini dizginler, insanlar arasında huzursuzluğa yol açan taşkınlıklarının önüne geçer.

• Dilini kotü ve cirkin sozlerden korur. Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, *"Birisi size sataşacak yada dalaşacak olursa: Ben oruçluyum, deyin."*[4] buyurmuştur.

• Kendisinden daha fazla ihtiyaç içinde olanların halini anlar ve onların sıkıntılarını giderme yönünde çaba gösterir.

• İnanarak ve karşılığını sadece Allah'tan bekleyerek oruç tuttuğu için geçmiş günahlarının bağışlanacağını bilir ve hayatının geri kalan kısmı için temiz bir sayfa açar; kendini kötülüklerden, günahlardan uzak tutar.

• On bir ay boyunca sürdürdüğü gündelik hayat akışını değiştirebildiğini görür, böylece kendini de iyiye ve güzele doğru yönlendirebileceğini kavrar.

Fıtır Sadakası (Fitre)

Ramazan Bayramı'na kavuşan ve temel ihtiyaçlarının dışında nisap miktarı mala sahip olan Müslümanların kendileri ve velâyetleri/sorumlulukları altındaki kimseler için yerine getirmekle yükümlü oldukları malî bir ibadettir. Fıtır sadakası vermek vaciptir. Zekâtın verildiği yerlere sadaka-i fıtır da verilebilir.

Fıtır sadakası, Cenab-ı Allah'ın kişiye ve velayeti altındaki kimselere lütfettiği hayat ve beden nimetine karşı bir şükrün ifadesidir. Fıtır

sadakasının vacip olması için oruç tutmak şart değildir. Oruç tutmayan veya tutamayanların da fıtır sadakası vermesi vaciptir.

Fıtır sadakası Ramazan ayının girmesinden itibaren verilebilir. Yoksulların ihtiyaçlarının karşılanması için bayramdan bir-iki gün önce verilmesi daha güzel bir davranıştır.

Fitrenin bayramın birinci gününden sonraya bırakılması uygun değildir. Bununla birlikte bayramdan sonraya kalması durumunda ilk fırsatta verilmesi gerekir.

Fıtır sadakası buğday, arpa, hurma ve kuru üzüm olmak üzere dört çeşit gıda maddesinden verilir. Buğdaydan yarım sâ' (3.350 kg.lık bir ölçek), diğerlerinden 1 sâ' fitre verilir.

Fıtır sadakası bir ibadettir. İbadetlerde de niyet şarttır. Bu itibarla fitre verirken niyet etmek gerekir. Fitre verilirken niyet edildiği gibi, verilecek miktar önceden ayrılırken de niyet edilebilir. Niyet, fitreyi Allah rızası için verdiğine kalbin kastetmesidir. Fitreyi verirken "Bu fitredir." demeye gerek yoktur.

Fıtır sadakasının her türlü ihtiyacı karşılamasına yardımcı olması açısından para olarak verilmesi daha iyidir.

Kefaretler

Kefaretler ramazan orucu kefareti, zıhar kefareti, yemin kefareti ve adam öldürme kefareti olmak üzere dörde ayrılır.

1- Ramazan Orucu Kefareti

Ramazan orucunu, kasten veya herhangi bir özür olmaksızın bozmak, iki ay peşi peşine kefaret orucu tutmayı gerektirir. Bu husus değişik hadislerde bildirilmiştir:

Ebû Hureyre'den *(radıyallahu anh)* rivayet edilen bir hadiste şöyle buyrulmuştur:

Bir adam Resûlullah'a gelerek: 'Mahvoldum!' dedi. Peygamber Efendimiz: 'Seni mahveden şey nedir?' buyurdu. Adam: 'Ramazan'da hanımımla ilişkide bulundum.' dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*: 'Köle âzât edecek kadar mal bulabilir misin?' buyurdu. Adam: 'Hayır' dedi. Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*: 'Peş peşe iki ay oruç tutabilir misin?' buyurdu. Adam: 'Hayır' dedi. Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*: 'Altmış fakiri doyuracak kadar mal bulabilir misin?' buyurdu. Adam yine: 'Hayır' dedi. Sonra adam oturdu. Peygamber Efendimiz'e *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* bu esnada bir sepet içinde hurma getirildi. Peygamber Efendimiz bu hurmaları adama uzatarak, 'Bunları sadaka olarak ver.' buyurdu. Adam: 'Bizden daha fakiri mi vardır?' Medine'nin doğusu ve batısındaki siyah taşlık yerler arasında bizden daha muhtaç bir aile yoktur." dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* dişleri görününceye kadar gülümsedi ve şöyle buyurdu: 'Git bunları ailene yedir.'

2- Zıhâr Kefareti

Zıhâr, bir kimsenin karısının vücudunun tamamını veya bir kısmını veyahut da tümüne işaret edecek bir uzvunu, kendisine ebedî olarak haram bulunan annesi ve kız kardeşi gibi bir kadının tamamına veya bakması haram olan bir uzvuna benzetmesi demektir. Mesela, hanımına: "Sen bana anam gibisin, sen bana anamın arkası gibisin, senin boynun annemin arkası gibidir." demesi gibi. Bu şekilde söz söyleyen bir kimseye kefaret gerekir. Bu kefareti yerine getirmeden karısı ile ilişki kurması helâl değildir. Çünkü bu şekildeki bir ifade ile yalan konuşmuş ve helâl olan bir şeyi haram göstermiş olmaktadır. Zıharın kefareti peş peşe iki ay oruç tutmaktır. Eğer bu şekilde oruç tutmaya güç yetirilemiyorsa altmış fakirin sabah-akşam doyurulması gerekir.

3- Yemin Kefareti

Yemin kefareti, yaptığı bir yemine bağlı kalmayıp onu bozan bir kimseye gereken kefarettir. Böyle bir kimsenin gücü yetiyorsa, on fakiri akşam-sabah doyurması veya on fakiri vücudun tamamını örtecek şekilde giydirmesi gerekir. Bu itibarla sadece bir pantolon yeterli olmaz. Buna gücü yetmiyorsa üç gün arka arkaya oruç tutar. Bu oruç, hayız sebebiyle dahi olsa bir kesintiye uğrasa, yeniden tutulması gerekir.

4- Tıraş Olma Kefareti

Tıraş kefareti, hac için ihrama girip de, bir özürden dolayı saçlarını vaktinden önce tıraş ettirenin tutacağı üç gün oruçtan ibarettir. Bu orucun arka arkaya tutulması şart değildir, ayrı ayrı günlerde de tutulabilir.

5- Adam Öldürme (Katl) Kefareti

Bir Müslüman'ı veya İslâm idaresi altında yaşamakta olan bir gayr-i müslimi (zimmîyi) kasıtlı olarak değil de bir hata sonucu öldüren bir Müslüman'a gereken kefarettir. Bu kişi, gücü varsa bir mümin köle veya cariye azat eder. Buna gücü yoksa iki ay arka arkaya oruç tutar.

İtikâf

İbadet maksadıyla cami veya cami hükmündeki bir yerde bir müddet ikamet etmeye itikâf denir.

İtikâf, vacip, sünnet ve müstehap olmak üzere üç kısma ayrılır. Yapılması dil ile söylenip adanan bir itikâf vaciptir. Ramazan ayının son on gününde yapılan itikâf ise müekket sünnettir. Bunların dışında ibadet niyeti ile bir mescitte bir müddet yapılan itikâf da müstehaptır.

İtikâfın Şartları

İtikâfa girmenin dört şartı vardır:

1- İtikâf yapan, Müslüman, akıllı ve temiz olmalıdır. Müslüman olmayanın, delinin, cünübün, hayız veya nifastan temizlenmeyenin itikâfı caiz olmaz.İtikâf için büluğ, erkeklik, hürriyet şart değildir.

2- İtikâfa niyet edilmiş olmalıdır. Niyetsiz olarak yapılan bir itikâf geçerli değildir.

3- İtikâf cami veya mescit hükmünde bir yerde yapılmalıdır. Büyük camilerde yapılması daha faziletlidir. Kadınların kendi evlerinde itikâfa girmeleri ise daha evladır.

4- Vacip itikâfa girenin oruçlu olması. İtikâfa giren kimse ancak dini, tabii yahut zaruri bir ihtiyaçtan dolayı camiden çıkabilir. İtikâf esnasında hayırdan başka söz konuşulmaz. Günah olabilecek hiçbir şey yapılmaz.

İtikâfın efdal olanı Ramazan ayının son on günüdür. Çünkü Hz. Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Efendimiz, Medine'ye hicretten sonra, vefatlarına kadar her ramazanın son on gününü itikâfta geçirmişlerdir.

İtikâf, belirli bir müddet ibadete ayrılmış olan camii veya mescit gibi bir yerde ruhu ve nefsi eğitmektir. Bu sayede kalpler bir müddet olsun, dünya işlerinden uzak kalır ve Hakk'a yönelir, birer Beytullah olan mescitlerden birine bu şekilde devam eden bir mümin çok kuvvetli bir kaleye, kerim olan mabudunun feyiz ve yardım kapısına sığınmış olur. İtikâfa giren kimse, bu esnada kendini hep ibadete ve hayırlı bir düşünceye verir. Dili yalandan, gıybetten, iftiradan koruduğu gibi davranışlarıyla da kimseye zarar vermez. Zihni olarak da düşüncesi hep müspete, iyiye güzele yöneliktir. Camii içinde olması münasebetiyle namaz vakitleri dışında dahi namazı bekler durumda olduğu için bu bekleyişi namaz hükmündedir. İtikâf müddetince dünya işlerinden uzak ve Allah'a müteveccihtir. Bu durum kalbi aydınlatır, düşünceyi saflaştırır ve kişiyi manen yüceltir.

İtikâfın Edebleri

İtikâfın edepleri şunlardır:

1- İtikâf, Ramazan ayının son on gününde ve mescitlerin en faziletlilerinde yapılmalıdır.

2- İtikâf esnasında hayırdan başka bir şey söylenmemelidir. Günah gerektirmeyen şeyleri konuşmakta bir sakınca yoktur. Günah sayılan

şeylerden dili tutmak ise, ibadetlerin büyüklerinden biridir.

3- İtikâf esnasında Kur’ân-ı Kerim’i okumaya, hadis-i şerif öğrenmeye ve dinî meseleleri öğretmeye devam etmelidir.

4- İtikâf yapan kimse, temiz elbiselerini giymeli, güzel kokular sürünmelidir.

5- Nefsine itikâfı vacip kılacak kimse, buna yalnız kalben niyetle yetinmemeli, dili ile de söylemelidir.

İtikâfı Bozan ve Bozmayan Şeyler

İtikâf halinde olan bir kimsenin dinî (cuma namazını kılmak ve tabiî ihtiyaçları, abdest ihtiyaçlarını gidermek ve gusletmek) için zaruri olarak mescitten dışarı çıkması, itikâfını bozmaz.

Bir özür olmaksızın mescitten çıkmak itikâfı bozar.

Hasta ziyaretinde bulunmak, cenaze hizmetinde bulunmak, cenaze namazı kılmak, şahitlik etmek, bir hastalık sebebiyle bir saat kadar dışarı çıkmak da itikâfı bozar. Ancak itikâf adağı yapılırken, hastaları ziyaret ve cenaze namazında bulunmak şart kılınmışsa, bunlar için çıkılması itikâfı bozmaz.

Pek az rastlanan bir özürden dolayı da dışarı çıkmak itikâfı bozar. Boğulmakta olan veya yangına düşmüşü kurtarmak için dışarıya çıkmak itikâfı bozduğu gibi, cemaatin dağılmasıyla dışarıya çıkmak da bozar.

İtikâfta bulunan bir kimseye, bu ibadeti esnasında birkaç gün baygınlık veya cinnet gelse, itikâfı bozulur. İyileşip kendine gelince yeniden itikâfa başlar.

Vacip olan bir itikâf bozulunca, onun kazası gerekir.

Başlandıktan sonra bırakılan nafile bir itikâfın, kazası gerekmez.

İtikâf eden kimse için, zevcesi ile cinsel ilişki kurmak veya buna sebep olacak herhangi bir hareket, gerek gündüz ve gerek geceleyin olsun, haramdır.

İtikâf halinde olan kimse, muhtaç olduğu şeyleri mescitte bulundurmaksızın mescitte satın alabilir. Mescide zarar vermeyecek şeyleri

mescide getirebilir. Mescit içinde yer-içer. Mescit içinde hazırlanmış uygun bir yer varsa orada abdest alıp gusledebilir. Böyle bir yer yoksa dışarıya çıkar ve en yakın yerde abdestini alır ve yıkanır, beklemeksizin hemen mescidine döner.

İtikâfta olan kimse, ezan okumak için minareye çıkabilir. Minarenin kapısı mescidin dışında olsa bile zarar vermez.

Oruçla Alâkalı Bazı Meseleler

Kaza oruçlarını kısa günlerde tutmanın mahzuru var mıdır?

Kazaya kalmış oruçlar, kısa veya uzun günlerde tutulabilir ve bununla insan, mükellefiyetten kurtulur. Yalnız, kaza oruçlarını özellikle kısa günlerde tutma, azimeti terk edip ibadet külfetinden kaçma gibi hususları akla getirir. Hâlbuki ibadetlerde esas olan ihtiyattır, ruhsatla değil, azimetle amel etmektir.

Oruçlu iken misvak kullanmak mahzurlu mudur?

İslam âlimleri, orucu bozabilecek her şeyden kaçınılması gerektiği hususu üzerinde çok durmuşlardır. Misvak, zatı itibariyle mahzurlu olmasa da, kullanma esnasında tükürüğün boğazdan içeriye kaçma ihtimaline binaen kullanılmaması daha evlâdır. Bu konuda bazıları, öğleden önce, öğleden sonra veya kuru misvak, ıslak misvak ayrımına gitmişler ve öğleden önce caiz, sonra caiz değil veya kuru misvak caiz, ıslak caiz değil demişlerdir. Hâlbuki orucun bozulmasına sebebiyet verebilecek unsurlar her dört halde de söz konusudur. Bu sebeple ihtiyata uygun olan, oruçlu iken hiç misvak kullanmamaktır.

Diş çektirmek orucu bozar mı?

Diş çektirmek orucu bozmaz. Eğer diş çektirilirken iğne vurulursa, oruç bozulur. Dişten çıkan kanı yutmakla da oruç bozulur. Ramazan orucunu tutarken iğne vurduranın veya dişinden çıkan kanı yutanın orucu bozulur, gününe gün kaza gerekir, kefaret gerekmez.

Yalan, gıybet, harama bakmak gibi günâhlar orucu bozar mı?

Hadîs-i şerîfte, "*Gıybet etmek, söz taşımak, yalan yere yemin etmek, mahrem olmayana şehvetle bakmak orucu bozar.*" buyurulmuş olmasına rağmen, İmâm-ı A'zâm hazretleri, bu hadîs-i şerîfi açıklamış ve, "Bu günâhlar orucun sevabını bozar, sıhhatini bozmaz, oruç mekrûh olur." buyurmuştur. Yani bu günâhları işleyen, oruç borcundan kurtulur ise de, oruca has olan büyük sevâba kavuşamaz. Unutmamak gerekir ki, Efendimiz bir hadiste şöyle buyurmuştur: "Nice oruç tutanlar vardır ki, onlar oruçlarından açlık ve susuzluktan başka bir şey elde etmezler."

Harama bakmaktan sakınmak müminin her zaman özen göstermesi gereken bir husustur. Çünkü Efendimiz bir hadiste şöyle buyurur: "Harama bakmak, şeytanın zehirli bir okudur. Allah'tan korkup bunu terkedene, Allahü Teâlâ öyle bir imân verir ki, tatlılığını kalbinde bulur."

Bununla beraber oruçlu, dilini de korumalıdır! Yine Efendimiz, "Oruç, ateşe kalkandır. Gıybetle parçalanmadıkça korur. Oruçlu câhillik edip de kötü söz söylemesin! Biri kendine sataşırsa, "ben oruçluyum." desin!" buyurarak bu hususa işaret etmiştir. Söz orucu bozmaz.

Gözü ve dili günâhlardan koruduğumuz gibi, kulağımızı da korumamız lâzımdır. Konuşulması haram olan şeyi, dinlemek de haramdır. El, ayak ve diğer uzuvları da haramdan korumalıdır! Oruç tutup a'zâları ile günâh işleyen, ilâç yerine zehir içen hastaya benzer. Çünkü günâh zehirdir. İbâdetlerimizin sevâbını yok eder. Onun için oruçlarımızı ve diğer ibâdetlerimizi haram işleyerek sevapsız hâle getirmemeliyiz!

Kozmetik ürünleri kullanmak ve sakız çiğnemek orucu bozar mı?

Burna sürülen katı ilaç orucu bozmaz, sıvı ilaç ise bozar.

Jöle, krem, deodorantlar da orucu bozmaz.

Tıraş olurken kanayan yere kan taşı sürmek orucu bozmaz.

Rujun oruca zararı yoktur. Fakat yenirse oruç bozulur. Kaza gerekir.

Vücuda viks ve başka merhem sürmek orucu bozmaz.

Astım tabletinin gazını teneffüs etmek aynen sigara dumanı gibi orucu bozar.

Şekerli veya şekersiz ciklet çiğnemek oruçlu için caiz değildir. Mekruh olduğunu söyleyenler de olsa çiğnememek gerekir.

Orucun aksamaması için hayzı ilaçla geciktirmek caizdir, fakat buna gerek yoktur.

Misk, gül ve gülsuyu koklamak oruçlu için mekruh değildir. Çiçek, esans koklamakla oruç bozulmaz, mekruh da değildir. (Esans gibi tabiî olmayan kokuların mekruh olduğu da söylenmiştir.)

Diş macunu orucu bozar mı?

Diş fırçalarken diş macununu kullanmak oruçluyken mekruhtur. Macunsuz fırçalamakta mahzur yoktur. Bununla beraber ağza su kaçma ihtimaline binaen fırçalamamak gerekir. Macunlu fırçalamakla da oruç bozulmaz, mekruh olur. Fakat macun yutulur veya su ağza kaçarsa oruç bozulur, kaza gerekir.

2 Buhârî, *Savm* 9.
3 Münzirî, *Tergib ve Terhib*, 11/208.
4 Müslim, *Siyam* 163.

5. BÖLÜM
ZEKÂT

“Mallarınızı zekât ile koruyunuz.”
Hadis-i Şerif

Zekât, belli miktardaki malın, belli kimseler tarafından, verilmesi gereken yerlere verilme işine denilmektedir. Sadaka, infak ve öşür gibi kavramlar da belli şartlar dâhilinde zekât kelimesi yerine kullanılabilmektedir.

Zekâtın farz olmasının şartı: Bâliğ (ergen), akıllı ve hür olan ve borcu bulunmayan Müslüman’ın, aslî ihtiyacından fazla olarak üzerinden bir yıl geçen nisap miktarı mala mâlik olmasıdır. Nisap miktarı malda, ayrıca nema (üreme, çoğalma) da şarttır. Altın ve gümüş, çoğalmasa da, nisap miktarı olunca zekâtları verilir.

Nisap: Zekâtın vâcip olması için dinin koyduğu bir ölçüdür ki bu da kişinin borcundan hariç 85 gram altın, 595 gram gümüş veya bunların kıymetine denk para ve ticaret malına sahip olmaktır.

Paranın her 40 liradan bir lirası zekât olarak verilmelidir. Canlı hayvanların zekâtı türüne göre değişir. Koyunda kırkta bir; devede beş devede bir koyun; sığırda otuzda bir danadır. Madenler de zekâta tâbidir.

Zekâtın Verileceği Yerler

Zekâtın kimlere verileceği Tevbe Sûresinin 60. âyetinde bizzat Allah Teala tarafından beyan edilmiştir. Buna göre zekât verilecek yerler;

1. Fakirler (Nisap miktarı mala sahip olmayan kimse),
2. Miskinler (Hiçbir şeyi bulunmayan kimse),

3. Zekât toplama memurları,

4. Müellefe-i kulûb (Kalpleri İslâm'a ısındırılmak istenen kimselerdir.) Bu grubu üç başlıkta toplamak mümkündür:

• Müslüman olduğu halde henüz iman kalbinde oturaklaşmayan kimseler.

• Müslüman olmayan ama Müslüman olması umulan insanlar.

• Müslüman olmadığı halde şerrinden emin olmak ve ortamı yumuşatmak için ihsanda bulunulan şahıslar.

5. Kölelikten kurtulacak kimseler,

6. Borçlular (Borcunun karşılığı malı olmayan kimseler),

7. Fi sebîlillah, 'Allah yolunda' kelimesiyle ifade edebileceğimiz bu grup pek geniş bir alanı kapsamaktadır. Allah için kendini adamış ilim erbabını, dini başkalarına da ulaştırma adına gayret sarf eden kişi ve kurumları, genel olarak İslâm kültürünün. yaygınlaşması için faaliyet gösteren birçok kişi ve hayır kurumunu, bu kavramın içinde mütalâa etmek mümkündür.

8. Yolcular. (Yolculuk şartlarında imkânları tükenip maddi ihtiyacı bulunan kimseler.)

Zekâtın Verilemeyeceği Yerler

Zekâtın kimlere verileceği belli olmakla birlikte onun kimlere verilemeyeceği de tespit edilmiş ve bu sınıflar uygulamanın dışında değerlendirilmişlerdir. Buna göre zekât verilemeyecek yerler;

1- Zenginler

2- Çalışma gücü olanlar (Çalışma gücü olduğu halde bu imkânını üretime dönüştürmeden hazırdan yemeyi âdet haline getirmiş asalak tipler)

3- Gayr-i Müslimler

4- Yakın akraba. Kişi hanımı, ana-baba ve çocukları gibi birinci dereceden bakmakla yükümlü olduğu yakın akrabalarına da zekât veremez. Ana-babadan kastedilen, kişinin ebeveyni, dedeleri, nineleri, onların ebeveyni…

şeklinde çıkabildiği kadar yukarısı; çocuklardan kasıt ise aynı şekilde çocuklar, torunlar, onların çocukları… şeklinde inebildiği kadar aşağısıdır.

5- Benî Haşim (Peygamber Efendimizin neseben akrabaları)

Zekâta Konu Olan Mallar

1- Ticaret Eşyası

Ticarete konu olan, yiyecek, giyecek, hayvan, mücevherat, arsa, ev ve arazi gibi her çeşit mal, ticaret malıdır ve zekâta tâbidir.

Ticaret için beslenen hayvanlar, ticaret malı hükmündedir ve % 2,5 nispetinde zekâta tâbidir.

Ticaret mallarının zekâtı % 2,5 oranında mal olarak verilebileceği gibi, toplam değer üzerinden yine % 2,5 oranında para veya başka cins bir mal olarak da verilebilir.

2- Hayvanlar

Hayvanlar, belli sınıflandırmalara tâbi tutulur; her biri için zekât verilmeyi gerektiren miktar ve verilecek değer açısından farklı uygulamalar söz konusudur. Bunlar bir tablo halinde şu şekilde özetlenebilir:

Deve

Nisab	Vacip Olan Miktar
5-9	1 tane koyun
10-14	2 tane koyun
15-19	3 tane koyun
20-24	4 tane koyun
25-30	2 yaşında bir dişi deve
36-45	3 yaşında bir dişi deve
46-60	4 yaşında bir dişi deve
61-75	5 yaşında bir dişi deve
76-90	3 yaşında iki dişi deve

91-120__4 yaşında iki dişi deve

Et, süt ve güçlerinden istifade etme gibi çok yönlü kendilerinden yararlanılan manda ve sığırlardan zekât verilme şartı, 30 adet olduklarında başlamaktadır.

Sığır

Nisab______Vacip Olan Miktar

30_________Bir buzağı

40_________3 yaşında bir tosun

60_________2 yaşında bir dana

70_________2 yaşında iki dana ve 3 yaşında bir tosun

80_________3 yaşında iki tosun

90_________2 yaşında üç dana

100________2 yaşında iki dana ve 3 yaşında bir tosun

120________3 yaşında üç tosun veya 2 yaşında dört dana

Koyun

Koyun ve keçi gibi küçükbaş hayvanların nisabı 40 olup zekât verilme durumları ise şöyledir;

Nisab__________Vacip Olan Miktar

40-120 arası_____1 koyun

121-200 arası ____2 koyun

201-399 arası ____3 koyun

400-499 arası ____4 koyun

500-599 arası ____5 koyun

599'dan sonraki her 100 koyunda bir koyun ilave edilerek zekâtı hesaplanmaktadır.

3- Menkul Kıymetler

Ticarî maksat dışında kullanılan ziynet eşyaları için zekâtı gerektirecek nisap, altında 85, gümüşte ise 595 gramdır. Bu miktarda altın ve gümüşü olan kimse %2,5 nispetinde zekât vermekle yükümlüdür. Hisse senedi, bono, çek ve senet gibi değerli kağıtların zekâtı da ticaret eşyası statüsünde olup 1/40 oranında zekâta tâbidir.

4- Gayr-i Menkuller

Kira getirisi olan gayr-i menkulün zekâtında, elde edilen gelirden mi yoksa mülkün kıymetlerinden mi zekât verileceği konusu kısmen tartışmalıdır. Ağırlıklı görüş, maslahat prensiplerine göre zatî değerlerinden verilmesi istikametindedir. Aynı şekilde alınacak oranlarda da farklı yaklaşımlar söz konusudur. Bazı İslâm âlimleri, kira gelirlerini öşre benzeterek 1/10 veya 1/20 oranında zekât alınmasının gerekliliğini ileri sürerken diğer bir kısmı ticarî eşya statüsünde 1/40 ölçüsünün geçerliliğini savunmaktadırlar.

5- Madenler

Altın, gümüş, yakut, zümrüt, mermer, kireç, petrol ve doğalgaz gibi her türlü yeraltı zenginliklerinden alınacak zekâtın oranı 1/5, bir başka ifadeyle % 20'dir.

6- Ziraî Mahsuller

Zirai mahsullerde iki türlü uygulama mevcuttur: şayet sulama, ilaçlama ve benzeri bir emek sarf edilerek bir tarım yapılıyorsa 1/20, ekimi yapıldıktan sonra herhangi bir emek sarf edilmeden kendi tabiîliği içinde ürün alınıyorsa 1/10 nispetinde zekât alınması gerekmektedir ki, onda bir anlamında bunun genel adı, 'öşür'dür.

Zekat Veren İnsan...

• Cimrilik, bencillik, gurur gibi kötü huylardan kendini temizler.

• Verdiği nimetler için Allah'a teşekkür etmesi gerektiğinin, teşekkürün ise sadece söz ile olmadığının bilincine varır.

• Zenginler ile fakirler arasındaki ekonomik dengesizliğin giderilmesine katkı sağlar. Böylece zengin ve yoksul arasında duygusal yakınlaşmaya, karşılıklı saygı ve sevginin gelişmesine, toplumsal barış ortamının oluşmasına katkıda bulunur.

• Toplumda dilencilik, hırsızlık ve yankesicilik gibi kötü ve yüz kızartıcı durumların azalmasına aracılık eder.

• Toplumsal görevlerinin farkına varır, birlik ve beraberlik ruhu kazanır. Vücudun bir organı hastalandığında diğer organların da rahatsızlıktan etkilenmesi gibi toplumda var olan sorunlardan acı duyar ve çözüme kendi çapında katkı sağlar.

• Kendisini, sahip olduğu para ve eşyanın kölesi olmaktan kurtarır; elindeki varlığın gerçek sahibinin Allah olduğunu ifade etmiş olur.

• Verme, paylaşma, yardımlaşma, bir insan kardeşinin derdine çare olma gibi temel insanî erdemlerle olgunlaşır ve Peygamber Efendimizin *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* “*Veren el alan elden üstündür.*”[5] müjdesiyle mutlu olur.

Adak (Nezir)

Nezir, Yüce Allah’a saygı için yasak olmayan bir işin yapılmasını üzerine alıp yüklenmektir, böyle bir işin yapılmasını kendine vacip kılmaktır.

Adak, Allahu Teâlâ’ya ibadet maksadıyla mükellef olmadığı halde mübah olan bir işi yapmayı kendisine vâcip kılması ve onu yapacağına dair Allah’a söz vermesidir

Adak yapacak kimse akıllı ve bülûğa ermiş yani ergin olmalıdır.

Allahu Teâlâ’nın rızası için ibadet sayılacak bazı şeyleri adamak caizdir ve sevap elde etmek için bir vesiledir. “Yarın Allah rızası için oruç tutayım veya bir fakire şu kadar para vereyim.” demek gibi… Fakat dünyalık elde etmek için yapılacak adak makbul değildir. “Falan işim yoluna girerse, bir gün oruç tutayım, şu kadar sadaka vereyim.” demek gibi...

Adanan adaklara riayet etmek gerekir. Çünkü adak adayan, Yüce Allah ile sözleşme yapmış demektir. Onun için adanan adağa vefa gösterilmesi, verilen sözün yerine getirilmesi gerekir.

Adağın Şartları

Bir adağın sahih ve geçerli olabilmesi için şu şartların bulunması gerekir:

1. Adanan şeyin cinsinden bir farz veya vacip bulunmalıdır. “Bir gün oruç tutayım, iki rekat namaz kılayım.” diye yapılan bir adak geçerlidir. Fakat: “Falan hastayı ziyarette bulunayım.” diye yapılacak bir adak sahih olmaz ve onu yerine getirmek gerekmez. Çünkü hasta ziyareti cinsinden bir farz veya vacip ibadet yoktur.

2. Adanan şeyin cinsinden olan farz veya vacip bizzat kastedilmiş olmalıdır, başka bir farz veya vacibe vesile olmamalıdır. Buna göre “İki rekât namaz kılayım.” diye yapılan bir adak sahihtir, Fakat “abdest alayım.” diye yapılacak bir adak geçerli değildir. Çünkü abdest bizzat kastedilen ibadet değildir, onların yapılmasına bir vesiledir.

3. Adanan şey, insan üzerine hemen veya gelecekte yapılması farz veya vacip olan bir ibadet olmamalıdır. Onun için: “Nezrim olsun yarınki sabah namazını kılayım.” şeklindeki adaklar sahih olmaz.

4. Adanan şey, Allah’ın razı olmayacağı, günah özelliği taşıyan türden de olmamalıdır. Onun için: “Şu işim olursa, kendimi Hak yolunda kurban edeyim, intihar edeyim.” diye yapılan adak sahih olmaz.

5. Adanan şeyin yerine getirilmesi mümkün olmalıdır. Meselâ: falan günde yahut falanın geleceği günde oruç tutmak gibi.

6. Adanan şey, adak adayanın mülkünden daha fazla veya başkasına ait bulunmamalıdır. Buna göre: “Hemen bin lira sadaka vermeyi” adayan kimsenin yalnız yüz lirası bulunsa, ancak bu yüz lirayı sadaka vermesi gerekir. Veya başkasına ait bir koyunun kurban edilmesini adayan kimseye de, bu adağından dolayı bir şey gerekmez.

Adak Kurbanı

Adanılan şey bazen kurban olabilir. Bu durumda şu iki hususa dikkat edilmelidir:

1- Kurban davar, sığır ve deve gibi dört ayaklı hayvanlardan olur. Tavuk, kaz ve hindi gibi iki ayaklı hayvanlardan kurban olmaz.

2- Kurbanın etinden onu adayan kimse, eşi ile usûlü (anne-babası, dede ve nineleri), fürûu (çocukları ve torunları) yiyemezler. Kurbanın eti fakirlere tasadduk edilir. Şayet yerlerse yedikleri miktarın değerini fakirlere vermeleri gerekir.

Zekâtla Alâkalı Bazı Meseleler

Zekât bir fonda toplanıp, talebelere verilebilir mi?

Zekâtın bir fonda toplanması, akla bir organizeyi getiriyor. Aslında Efendimiz'in zamanında ve onu takip eden dönemlerde zekâtın devlet tarafından yapılan bir organize eşliğinde toplandığı hemen herkesin bildiği bir gerçektir. Zaten zekâtı sarf mahallerinin anlatıldığı yerde, Kur'ân'ın zekât toplayan görevliler anlamına gelen "âmilîn" demesi de bunu gösteriyor.

Günümüzde devlet çapında böyle bir organizeden bahsetmek mümkün değildir. Fakat orta ve yüksek okul seviyesinde talebeleri okutma, barındırma, burs verme gibi düşüncelerle dernek ve vakıf bünyesinde hizmet eden insanlar böyle bir fon oluşturabilir. Ve o fonda toplanan zekât paraları, talebelere verilebilir. Hatta bunun zekâtın farz kılınmasındaki sebep ve zekât emrinin altında yatan hikmetlere daha uygun olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Devletin aldığı vergi, zekât yerine geçer mi? Asr-ı Saadet'te durum nasıldı?

Bilindiği gibi zekât, mükellef olanlardan alınıp Kur'ân'ın saydığı sekiz sınıfa verilmesi gereken malî bir ibadettir. Dolayısıyla burada zekâtın

verileceği yerler çok önemlidir. Zira onları Kur'ân'ı Kerim'in özellikle zikrettiğini görmekteyiz.

Efendimiz döneminde zekât iki türlü yerini buluyordu. Birincisi, âmiller dediğimiz zekat memurları veya mükellef olan teb'a, zekatı hazineye getiriyor ve oradan da zikredilen sekiz sınıfa devlet eliyle dağıtılıyordu. Yani devlet zekâtın toplanıp dağıtımını yapan bir organizatör gibiydi. İkinci şekil ise, bizzat amiller, topladıkları zekâtı aynı bölgedeki ihtiyaç sahiplerine dağıtıyordu.

Binaenaleyh zekâtı devlet toplayabilir, bunda herhangi bir şüphe söz konusu değildir. Devlet burada sadece dağıtım vazifesini yapar. Zaten tüzel kişilik olarak devletin kendisine zekât verilemez. Ama bu, devlet halktan hiçbir şey alamaz demek değildir. Zira ihtiyaç olduğunda devlet zekâtın dışında başka vergi de alabilir. Dolayısıyla devlet bizden zekât alıyor diye zekât vermemezlik edemeyiz. İkisini birbirinden ayırmak gerek.

Ayrıca zekât, Müslüman olan kimselere verilir. Şayet devleti tüzel kişilik olarak kabul edecek olursak, bu kişiliğin de aynı nitelikte olması gereklidir. Dolayısıyla yeryüzünde fertleri Müslüman olduğu halde kendi farklı vasıflara haiz devletler de vardır ki, bunlara verilen şey, zekât değil, vergidir.

Arabanın zekâtını vermek gerekir mi?

İnsanın zaruri ihtiyaçları arasında ev, ev eşyası, giyeceği, yiyecek ve içeceği yanında binek vasıtası da sayılmaktadır. Meseleye zaruri ihtiyaç maddeleri açısından bakıldığında, arabaya zekât düşmeyeceği anlaşılmaktadır. Ancak ev ve eşyada olduğu gibi arabada da lükse kaçma, vasat bir araba ile giderebileceği ihtiyacını bunların üç-beş katı fiyat vererek lüks arabalarla giderme işine gelince, burada zekâtın devreye gireceğini söylemek mümkündür. Zira bunlar, lüks eşya olmaları sebebiyle zaruri ihtiyaç sınırlarını aşmışlardır ve bunların ihtiyat açısından maliyetleri göz önünde bulundurularak zekâtları verilmelidir.

5 Buhârî, *Nefakat* 1

6. BÖLÜM

HAC

“Makbul haccın karşılığı cennetten başkası değildir.”
Hadis-i Şerif

Hac, hususî bir zaman diliminde, hususî bir kısım yerleri, yine bir kısım hususî usullerle ziyaret etmedir ki; senenin belli günlerinde, hac niyetiyle ihrama girip, Arafat’ta vakfede bulunmak ve Kâbe’yi tavaf etmekten ibarettir. İhram haccın şartı, vakfe ve tavaf ise onun rükünleridir.

İster erkek ister kadın olsun; şartlarını taşıyan, yani sağlık ve servet yönünden haccetme imkânına sahip olan her Müslüman’ın ömründe bir defa hacca gitmesi farzdır; imkân elde edilince, geciktirilmeden yerine getirilmesi gerekir.

Haccın Farz Olmasının Şartları

Bir kimseye hac ibadetinin farz olabilmesi için şu şartların bulunması gerekir:

1. Müslüman olmak,
2. Ergenlik çağına ulaşmış olmak,
3. Akıllı olmak,
4. Hür olmak,
5. Aslî ihtiyaçlarına ve evine dönünceye kadar âile fertlerine yetecek, yol ve vasıta masraflarını karşılayacak kadar paraya sahip bulunmak.

Haccın Edasının Farz Olma Şartları

Üzerine hac ibadeti farz olan bir kimsenin bu farzı bizzat yerine getirebilmesi için gereken şartlar şunlardır:

1. Sağlıklı olmak. Hac yapmakla mükellef olan kimsenin sıhhatinin buna elverişli olması lazımdır. Fiilen haccetmeye mani bir hastalığı bulunan kimsenin yerine vekil göndermesi veya bunu vasiyet etmesi gerekir.

2. Yol güvenliği. Hacca gitme ve gelmeyi engelleyen savaş vs. bir durumun olmaması.

3. Kadının, kocası veya mahreminin (oğlu, kardeşi, babası gibi, nikâhlanması câiz olmayan bir yakınının) yanında bulunması.

4. Kocası ölen veya boşanmış olan kadının iddetinin bitmiş olması.

5. Hapislik gibi bir engelin bulunmaması.

Haccın Sıhhatinin Şartları

Yapılacak haccın geçerli olabilmesi için şu üç şartın bulunması gerekir:

1. İhram. Hac yapmaya niyet eden kimsenin başka zamanlarda işlemesi mübah olan bazı fiil ve davranışları, haccın rükünleri tamamlanıncaya kadar kendisine haram kılması demektir.

2. Zaman. Haccın farzlarını yani ihrama girme, Arafat Vakfesi ve ziyaret tavafını kendileri için belirlenmiş vakitlerde eda etmek haccın sıhhatinin şartıdır.

Hac, Şevval, Zilkâde aylarının tamamıyla, Zilhicce ayının ilk on günü içinde eda edilir. Hac menasikinden her birinin (vakfe, tavaf, say, şeytan taşlama) bu aylar içinde belirlenen vakitlerde yapılması gerekir; aksi halde sahih olmaz.

3. Mekân. Haccın farzlarının hususî mekânlarda yerine getirilmesi gerekir. Bu da Arafat vakfesinin Arafat sınırları içinde ve tavafın da Kâbe’nin etrafında ve mescidin sınırları içinde yapılması demektir.

Haccın Rükünleri

1- Arafat Vakfesi

Arafat vakfesi yapılmazsa hac sahih olmaz. Mekke'nin yaklaşık 25 km. güney doğusunda bulunan ve harem bölgesi dışında kalan, sınırları işaretlenmiş olan Arafat bölgesinde yapılır. Hac esnasında Arafat'ı kaçıran insanlar, onu ancak bir yıl sonra yakalayabilir.

Vakfenin sahih (geçerli) olmasının şartları şunlardır:

• Hac etmek niyetiyle ihramlı olmak.

• Vakfeyi, Arafat sınırları içinde ve Arefe günü zeval vaktinden (öğle namazının giriş vakti), bayram sabahı "fecr-i sâdık"a yani tan yeri ağarmasına (sabah namazının giriş vakti) kadarki zaman dilimi içerisinde yapmak.

2- Ziyaret Tavafı

Ziyaret tavafı yapılmaksızın da hac ibadeti tamam olmaz. Tavaf, Hacerü'l-Esved'in bulunduğu köşeden veya hizasından başlayarak, Kabe'nin etrafında yedi defa dönmektir. Her bir dönmeye bir şavt denir ve yedi şavt bir tavaf olur.

Tavafın sahih olmasının şartları şunlardır:

• Tavafın Vaktinde Yapılması: Ziyaret tavafına "ifâda tavafı" da denir. Ziyaret tavafının vakti Bayramın ilk günü fecr-i sadıktan itibaren başlar. İlk vaktinden itibaren ömrün sonuna kadar yapılabilirse de bayramın üçüncü günü güneş batıncaya kadar yapılması evladır.

• Niyet.

• Şavtların çoğunu yapmış olmak: Hanefi mezhebine göre şavtlardan en az dördünü yapmış olmak tavafın sahih (geçerli) olmasının bir şartıdır.

Haccın Vacipleri

Haccın rükün ve şartlarının yanında bir de vacipleri vardır. Bunların terki ile hac geçersiz olmaz. Fakat mazeretsiz terk edilmeleri tahrimen mekruhtur. Bunlar beş tanedir:

1- Safa-Merve Tepeleri Arasında Sa'y

Kabe’nin doğu tarafında bulunan Safa-Merve tepeleri arasında, Safa’dan başlamak, Merve’de son bulmak üzere dört gidiş, üç geliş olmak üzere yedi defa gidip-gelmekten ibarettir. Safa’dan Merve’ye her gidişe ve Merve’den Safa’ya her dönüşe bir şavt denir.

• Sa’yi, ihrama girdikten sonra yapmak.

• Hac sa’yini hac ayları başladıktan sonra yapmak.

• Muteber bir tavafın akabinde yapılması.

• Şavtların çoğunun yani en az dördünün yapılmış olması.

• Sa’ya Safa tepesinden başlamak.

2- Müzdelife’de Vakfe

Hac’da Arefe gününü Bayram gününe bağlayan geceyi Mina ile Arafat arasında Harem sınırları içinde kalan Müzdelife bölgesinde geçirmek sünnet, Kurban bayramının birinci günü fecr-i sadıktan güneşin doğmasına kadar orada vakfede durmak ise vaciptir.

Vakfenin sahih (geçerli) olmasının şartları

• Hac niyetiyle ihramlı olmak.

• Arafat vakfesini yapmış olmak

• Belli mekanda yani Müzdelife sınırları içinde yapmak. Meşar-i Haram civarında yapmak sünnettir.

• Belirli zaman içinde yapmak.

3- Şeytan Taşlama

Haccedenlerin Bayram günlerinde Mina’da birinci gün, yalnız Akabe cemresine, diğer günlerde sırasıyla Küçük, Orta ve Akabe cemresine önceden hazırlanmış olan özel taşları atmalarıdır. Şeytan taşlama günleri bayramın birinci günü fecr-i sadıktan, dördüncü günü güneş batıncaya kadar geçen süredir.

Şeytan taşlamanın sahih (geçerli) olmasının şartları

• Cemrelere taşlar el ile fırlatılarak atılır.

• Atılan şeylerin, taş, kurumuş çamur vb. gibi kendisiyle teyemmüm edilmesi caiz olan bir madde olması gerekir.

• Taşların her birisi ayrı ayrı atılmalıdır.

• Taşların atılması gereken yere yani taşlardan örülü sütuna veya çevresindeki havuzun içine düşürülmesi gerekir

• Taşların atılması gereken yere, atanın fiili sonucu ulaşması gerekir.

• Taş atmaya gücü yetenin taşları bizzat kendisinin atması gerekir.

• Taşların belirlenmiş vakitlerde atılması gerekir.

4- Saçları dipten kazıtma veya kısaltma

5. Veda tavafı

Harem bölgesi sınırları içinde ikamet etmeyen uzaklardan gelmiş hacıların memleketlerine dönmeden önce yapmış oldukları tavaftır.

Haccın Sünnetleri

1. Kudûm tavafı yapmak.
2. Hac hutbelerini dinlemek.
3. Arefe gecesini Mina’da geçirmek.
4. Bayram gecesini Müzdelife’de geçirmek.
5. Bayram günlerinde Mina’da kalmak.
6. Muhassab’da dinlenmek.

Haccın Âdâbı

• Hac ibadeti helâlinden kazanılmış para ile eda edilmelidir.

• Üzerinde kul hakkı olanlar, hak sahiplerine haklarını ödeyerek onlarla helâlleşmelidirler.

• Bir daha dönmemek azim ve kararlılığı ile günahlara tövbe edilmelidir.

• Kazaya bırakılmış ibadetler mümkün olduğunca kaza edilmelidir.

• Hac yolculuğu hakkında bilgisi olan kimselerden bilgi edinilmelidir.

• Riya, gösteriş ve gururlanmadan sakınmalı, mütevazı ve ihlâslı olmalıdır.

• Haline münasip, anlaşılabilecek yol arkadaşları edinilmelidir.

• Yola çıkarken ve eve dönüşte ikişer rekât namaz kılınmalıdır.

• Yola çıkmadan dost ve akrabalarla vedalaşılmalıdır.

• Gerek yolculukta gerek hac süresince başkalarıyla tartışmaktan, kırıcı tavır ve davranışlardan sakınılmalıdır.

• Vakti boş işlerle değil, dua, zikir, tesbih, salavat ve Kur'ân okuyarak geçirmelidir.

Umre

Belirli bir vakitle kayıtlı olmaksızın, usulüne uygun ihrama girerek tavaf ve sa'y yaptıktan sonra tıraş olup ihramdan çıkmaktan ibaret olan bir ibadettir. Umre yapmak için belirli bir zaman söz konusu değildir. Her zaman yapılabilir.

Umrenin ihram ve tavaf olmak üzere iki farzı vardır. Bunlardan ihram şart, tavaf ise rükündür. Safa-merve arasında sa'y ve saçların tıraş edilmesi ise vacipleridir.

Umrenin Yapılışı

Umre yapmak isteyen kimse eğer afâkî ise, mikat sınırında, değilse Harem bölgesi dışında usulüne uygun ihrama girdikten sonra iki rek'at "ihram namazı" kılar. Namazdan sonra: "Allah'ım senin rızan için umre yapmak istiyorum. Umre'yi bana kolaylaştır ve benden kabul eyle!" diye niyet eder ve ardından da "Lebbeyk, Allahümme lebbeyk, lebbeyke la şerike leke lebbeyk, İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk la şerike leke" diyerek telbiye getirir. Böylece umre niyeti yapılmış olur.

Harem-i Şerif'e gelince "Allah'ım senin rızan için umre tavafını yapmak istiyorum, tavafı bana kolay eyle ve tavafımı kabul buyur." diye tavafa niyet edilir ve umrenin tavafı eda edilir. Tavafın bitiminde iki rekât tavaf namazı

kılındıktan sonra, “Allah’ım senin rızan için umre’nin sa’yını yapmak istiyorum bana kolaylık ver ve onu benden kabul eyle” diyerek niyet edilir ve Safa ile Merve arasında dört gidiş ve üç de geliş olmak üzere yedi defa gidip-gelmek yapılmak suretiyle umrenin sa’yi de eda edilmiş olur. Akabinde saçlar dipten kazıtılır veya kısaltılır ihramdan çıkılır. Böylece bir umre tamamlanmış olur.

Umre’nin Hac’dan farkı, Arafat, Müzdelife ve Mina’da yerine getirilen hususlar ile birlikte kudüm ve veda tavafının bulunmamasıdır.

Haccın Çeşitleri

A. Hüküm Yönünden Haccın Çeşitleri

Dinî hükümler açısından hac, farz, vacip ve nafile olmak üzere üç çeşittir. Hac şartlarını haiz olan bir kimsenin ömründe bir kere haccetmesi farzdır. Hac üzerine farz olmadığı halde hac yapmayı nezreden kişinin bu nezrini yerine getirmesi vaciptir. Başlandıktan sonra bozulan haccın kazası da vaciptir. Farz ve vacibin dışında yapılan hac ise nafiledir. Hac ile mükellef olmayan çocukların yaptıkları hac ile, birden çok yapılan haclarda birinciden sonraki haclar nafile olur.

B. Yapılışı Bakımından Hac Çeşitleri

Yapılış şekli (eda edilişi) yönüyle hac; ifrad haccı, temettü’ haccı ve kıran haccı olmak üzere üç çeşittir.

İfrad Haccı

Umresiz yapılan hacdır. Hac ayları içinde, hacdan önce umre yapmayıp, sadece hacca niyet edip hac’da yapılacak ibadetleri eda edenler ifrad haccı yapmış olurlar. İfrad haccı yapanlar, Hac menasikini bitirdikten sonra dilediği kadar umre yapabilir. İfrad haccı yapanların kurban kesmeleri vacip değildir.

Temettü’ Haccı

Hac ayları içinde önce umre yapıp ihramdan çıktıktan sonra, yine aynı yıl olmak üzere hac yapmak niyetiyle yeniden ihrama girerek hac menasikini yerine getirerek yapılan hacdır.

Temettü' haccı yapmak isteyenler, önce sadece umre yapmak niyetiyle ihrama girerler. Umreyi yaptıktan sonra, tıraş olup ihramdan çıkar ve arefe gününden bir önceki gün olan terviye günü gelince de hac yapmak niyetiyle tekrar ihrama girer ve hac adına yapılacak hususları eda ederler.

Temettü haccı yapanların "şükür kurbanı" kesmeleri vaciptir.

Kıran Haccı

Kıran haccı, aynı yılın hac aylarında umre ve hacca birlikte niyet edilerek hac ve umreyi bir ihramda birleştirmektir.

Kıran Haccı yapacak kimseler, mikat sınırında umre ve hac için birlikte niyet eder ve ihrama girerler. Mekke'ye geldiklerinde önce umre yapar, hac menasikinin eda edileceği günlere kadar ihramlı bir şekilde beklerler. Aynı ihram ile haccı eda ettikten sonra ihramdan çıkarlar.

Temettü' haccında olduğu gibi Kıran haccı yapanların da "Şükür kurbanı" kesmeleri vaciptir.

Temettü' ve Kıran Haccı'nın Şartları

• Hacceden kimse Afakî olmalıdır. Harem ve Hill bölgelerinde, mikat sınırları içinde mukim olanların temettü' ve kıran haccı yapmaları genel görüşe göre caiz değildir. Bunlar sadece ifrad haccı yaparlar.

• Umre ve hac aynı yılın hac aylarında yapılmalıdır. Şayet umre henüz hac ayları girmeden eda edilmiş ise yapılan hac temettü' veya kıran değil, ifrad haccı olur.

• Hac aylarında yapılan umreden sonra "sahih ilmam" olmamalıdır. Sahih İlmam; umreyi yaptıktan sonra memleketine dönmekle veya mikat sınırları dışına çıkmakla gerçekleşir.

Bu üç nevi haccın fazilet yönüyle sıralanışı şu şekildedir:

Kıran haccı, temettü' haccı, ifrad haccı.

Bu üç çeşit hacdan hangisi yapılırsa yapılsın hac farizası eda edilmiş olur.

Hac Yapan İnsan...

• Sade bir kıyafet içinde, diğer hacılarla aynı şartlarda hareket ederek eşitlik duygularını geliştirir.

• Makam, ünvan, mal, mülk gibi maddi değerlerin bugün var olsa bile yarın yok olacağının farkına varır, böylece adalet duygusu gelişir.

• Irk, renk, cinsiyet, dil, yaş gibi her türden farklılığın geçici ve önemsiz olduğunu anlar. İslam kardeşliği etrafında bütün insanlarla tanışıp kaynaşmanın önemini kavrar.

• Allah'ın huzurunda insanların yaptıklarının hesabını vereceği mahşer gününü hatırlar ve âhiret için kendini hazırlama bilinci kazanır.

• Sabır, zorluklarla baş edebilme, toplu halde hareket edebilme, yardımlaşma, dayanışma gibi güzel nitelikler kazanır.

• Allah'ın kendisine verdiği sağlık, yetenek, mal, mülk gibi nimetlere şükretmiş olur.

• Hz. Peygamber ve arkadaşlarının yaşadığı yerleri gezip görerek onların bıraktığı mesajı daha güçlü sahiplenir.

• Dinin bireysel yönünün yanı sıra toplumsal tarafının da bulunduğunu fark ederek toplum içi hak ve görevlere yönelik sorumluluklarını üstlenir.

Hacla Alâkalı Bazı Meseleler

Nafile hac yapmak caiz midir?

Maalesef din ve diyanet ile uzaktan-yakından ilgisi olmayan insanlar, hacca gitmenin döviz kaybına sebep olduğu, onun Araplara para yedirmekten başka bir şey olmadığını söylüyorlar ve belki de bazı Müslümanlar bu sözlerden etkileniyorlar. Halbuki hac Allah'ın emridir. O kudsi mekanları ziyaret etmekle elde edilecek şeyler, başka hiçbir şeyle elde edilemez. Hac farizasının yerini başka bir şey tutamaz. Kaldı ki o İslam'ın üzerine bina edildiği beş temel esastan biridir. İmam A'zam Hazretlerinin

söylediği ifâde edilen bir söz vardır. Der ki o büyük imam: "İbadetlerin en faziletlisi hangisi diye araştırdım. Hacca gittikten sonra anladım ki, en faziletli ibadet hac imiş." Onun için nafile dahi olsa, maddi imkanları yerinde olan kimselerin hacca gitmelerine, o tevbe musluğundan arınmalarına mani olmak doğru değildir.

Fakat, farz olan hac farizasını yerine getiren birisi, toplumun bir kesiminin uyanmış olduğu hizmet fikrine uyanmış veya böylesi kimseleri dinleyebilecek ve onların tavsiyeleri doğrultusunda davranışlarına yön verebilecek kişi ise, nafile hacca gitmeye bedel, İslam adına çok önemli ve hayati sayılan hizmetlerde bulunması da söz konusu olabilir.

Beyi hasta olan hanım, başka bir aileyle hacca gidebilir mi?

Haccın belli şartları ve gitmemeyi gerektiren bazı zaruretler vardır. Bunların dışında insanın kendisinin gitmesi farzdır. Ancak hanımlar için durum biraz farklıdır.

Başlangıçta hanıma haccın farz olabilmesi için kendine ait malının olması gerekmektedir. Kendisini hacca götürüp-getirecek miktardan fazla ve nisabı aşkın malı varsa kadının hacca gitmesi farz olmuştur. Çoluk-çocuğun nafakası beye ait olduğuna göre bu kadın hacca gitmelidir. Ancak kadınlara mahsus, yanında mahremi olması şeklinde ayrı bir şart daha vardır.

Dolayısıyla hadislerde anlatılan şekliyle Allah'a ve âhiret gününe inanan bir kadın yanında mahremi olmadan üç günlük mesafeye yolculuk yapamaz. Bu rakam bazı rivayetlerde iki, bazılarında da bir günlük mesafe şeklindedir. Yani maddi açıdan nisap miktarını aşan mala sahip ama yanında kendisiyle hacca gidecek mahremi olmayan kimseye de hac farz olmadığı gibi böyle bir hac sahih de değildir. Zira bu, haccın hem sıhhatinin hem de vücubunun şartlarındandır. Dolayısıyla böyle bir kadın farz bir ibadeti yerine getirip sevap kazanayım derken nasslara muhalefet etmekte ve günaha girmektedir.

Bu, başlangıçta garip karşılanabilir; ancak bilhassa hac döneminde Kabe’nin durumunu, oradaki izdihamı ve kadınların düçar oldukları sıkıntıları bilenler için malum olduğu üzere kadınlar adına bir rahmettir. Meseleye hikmetler açısından bakıldığında böyle bir şartın lüzum ifade ettiği de aşikardır. Madem kendisine hac farz değil; öyleyse oraya gidip günaha girme yerine imkanları nispetinde ibabetü taatle sevap hanesine katkıda bulunsun ve gidememenin ıstırabını vicdanında yaşamaya çalışsın ki, Allah’ın rahmet ufkunun genişliğine dayanarak yine de sevap alacağını söylememiz mümkündür.

7. BÖLÜM

KURBAN

"Kurban kesecek güçte olup da kesmeyen,
namazgâhımıza yaklaşmasın."
Hadis-i Şerif

Kurban, Allâhu Teâlâ'ya manen yakınlaşmak için, ibâdet niyetiyle kurban bayramı günlerinde, kurban olmaya müsait bir hayvanı kesmektir.

Kurban kesmek, Hanefî mezhebine göre vacip, diğer mezheplerde ise terk edilmesi istenmeyen müekked bir sünnettir.

Kurbanı, Kurban Bayramı'nın birinci, ikinci ve üçüncü günü kesmek caiz olsa da birinci günü kesmek daha efdaldir.

Kurban Kesmenin Şartları

Bir kimsenin kurban kesmekle yükümlü olabilmesi için dört şart aranır:

1. Müslüman olmak,

2. Akıllı ve büluğa ermiş olmak,

3. Yolcu (seferî) olmamak,

4. Nisap miktarı mala sahip olmak. (Nisap: Kişinin borcundan hariç 85 gram altın, 595 gram gümüş veya bunların kıymetine denk para ve ticaret malına sahip olmasıdır.)

Kurban Kesilecek Hayvanda Aranan Şartlar

Kurban ibadetinin yerine getirilebilmesi için kesilecek kurbanlık hayvanlarda da bazı özellikler aranmaktadır. Bunlar:

1. Kurban; koyun, keçi, deve ve sığır cinsi hayvanlardan kesilebilir. Bu hayvanların hem erkekleri hem de dişileri kurban olarak kesilebilir.

2. Koyun ve keçi cinsinden hayvanların kurban edilebilmesi için birer yaşını doldurmaları gerekir. Ancak altı aylık koyun, bir yaşındaki gibi cüsseli ve gösterişli ise kurban olarak kesilmesi caizdir. Sığır ve manda cinsinden hayvanlar iki yaşını, deve ise beş yaşını tamamladıktan sonra kurban olarak kesilebilir. Koyun ve keçiden her biri yalnız bir kişi adına kurban edilir. Deve ve sığır (inek, boğa, manda) cinsinden bir hayvan ise birden yediye kadar kimseler tarafından kurban edilebilir.

3. Allah'a ibadet maksadıyla kesilen kurbanın semiz, sağlıklı ve azalarının tam olup kurban olmaya engel bir kusurun bulunmaması gerekir.

Hayvanın Kurban Olmasına Engel Olan Kusurlar

• Bir veya iki gözünün kör olması.

• Kesilecek yere yürüyemeyecek kadar topal olması.

• Bir veya iki kulağının kesik olması.

• Dişlerinin çoğunun veya tamamının dökülmüş olması.

• Boynuzlarının bir veya ikisinin kökten kırılmış olması.

• Hayalarının ve meme uçlarının kopmuş olması.

• Kuyruğunun yarısı veya üçte birinden fazlasının kesilmiş olması.

• Kemiklerinde ilik kalmayacak kadar zayıf ve düşkün olması.

• Doğuştan kulağı ve kuyruğunun bulunmaması.

• Kontrol altına alınıp sürüye gönderilemeyecek ve yemlenemeyecek kadar deli olması.

• Aşikâr bir halde hasta bulunması.

Alınan kurbanda yukarıdaki kusurlar var veya daha sonradan meydana gelirse yerine başkasını alıp kesmek gerekir. Fakat fakir bir kimsenin aldığı kurban böyle kusurlanırsa, yerine başkasını alması gerekmez.

Hayvanın Kurban Olmasına Mani Olmayan Kusurlar

• Gözlerinin şaşı veya zayıf görmesi

• Bir ayağı topal olup diğer üç ayağı ile aksayarak da olsa yürüyebilmesi

• Doğuştan boynuzsuz veya boynuzunun kırılmış olması

• Kulakları delik ve yarık veya uçları kesilmiş ve sarkmış olması

• Dişlerinin bazısının düşmüş olması

• Otlamasına mani olmayacak derecede deli olması

• Kuyruğunun, hayalarının veya kulağının üçte birinden daha az kısmının kesik olması

• Doğuştan kulaklarının küçük olması

• Uyuz fakat semiz olması

• Tenasül uzvunun burulmuş olması.

Yukarıdaki kusurlara sahip hayvanların kurban edilmesi mekruh olmakla birlikte caizdir.

Kurbanı Kesme Şekli

1. Kurbanlık hayvan incitilmeden kıbleye karşı yatırılır.

2. Ayakta iken duâsı okunur.

3. Üç defa "Allâhü ekber, Allâhü ekber lâ ilâhe illellâhü vallâhü ekber, Allâhü ekber ve lillâhi'l hamd" diye tekbir alınır ve şöyle niyet edilir:

"Yâ Rabbi! Şu vücûdum sana karşı o kadar hata, o kadar isyan etti ki, affedilebilmem için bu vücûdu sana kurban etmem icabediyor. Fakat sen şerîatınla insan kurban etmeyi haram kıldığından vücûduma bedel olarak bu hayvanı kesiyorum, kabul eyle Yâ Rabbi, Bismillâhi Allâhü ekber." deyip kurban kesilir.

Kurban sahibinin kurbanını bizzat kendisinin kesmesi veya Müslüman birisine kestirmesi ve kesim esnasında da orada hazır bulunması müstehaptır.

Kesilen kurbanın eti üçe ayrılır. Bir kısmı ev halkı için ayrılır, üçte biri akraba ve komşulara dağıtılır. Geriye kalan üçte bir de fakir ve muhtaçlara verilir.

Akîka Kurbanı

Yeni doğan çocuğun ilk günlerinde Allah Teâlâ'ya bir şükran nişanesi olarak kesilen kurbandır.

Akîka kurbanı Hanefî mezhebinde mübah, diğer mezheplerde ise sünnettir.

Peygamberimiz, torunları Hasan ve Hüseyin için birer koçu akîka kurbanı olarak kesmiş ve ümmetine de yeni doğan kız ve erkek çocukları için kesmelerini tavsiye etmiştir.

Akika kurbanını çocuğun doğumunun yedinci günü kesmek müstehaptır. Bununla birlikte çocuğun doğumundan itibaren buluğ çağına kadar da kesilebilir. Aynı günde çocuğa isim verilmesi, saçının kesilerek ağırlığınca altın veya gümüşün sadaka olarak verilmesi de tavsiye edilmiştir.

Kurban olmaya elverişli her hayvan akîka kurbanı olarak da kesilebilir. Kesilen bu kurbanın etinden kurban sahibi ve aile fertleri yiyebileceği gibi sadaka olarak da verebilirler.

Peygamber Efendimiz kurbanın kesilmesi sırasında bir örf olarak başa kan sürülmesi âdetini yasaklamıştır.

Kurbanın kemiklerinin çocuğun mütevazı olması ve kötü huylardan korunmasına bir işaret olması için kırılarak pişirilmesi ise müstehaptır.

Kurban ile Alâkalı Bazı Meseleler

İmkânı olduğu halde kurban kesmeyen kimseye ne gerekir?

Kurban bayramı günlerinde imkânı olduğu halde kurban kesmeyen kimse daha sonra fakirleşse yani kurban kesemeyecek bir duruma gelse, bu kimsenin kurban olabilecek bir koyunun değeri kadar bir parayı sadaka

olarak vermesi üzerine bir borçtur. İmkânı olduğu zaman bu miktarı vermesi gerekir.

Ölmüş kimseler için kurban kesilir mi?

Bir kimse, sevabını ölmüş bir akrabasına veya sevdiği bir kimseye bağışlamak üzere kurban kesebilir. Tıpkı ölen bir insanın ardından onun adına sadaka verildiği, hac yapıldığı gibi, kurban da kesilebilir. Nitekim Peygamber Efendimiz, ümmetinden kurban kesemeyenler adına kurban kesmiştir.

"Hz. Ali *(radıyallahu anh)* da, birisi Peygamber Efendimiz için olmak üzere iki tane koç keserdi. Kendisine bunun sebebi sorulduğunda 'Allah Resûlü bana yaşadığım müddetçe kendisine kurban kesmemi vasiyet etti.' asla bunu terk etmem!" buyurmuşlardır.

Peygamber Efendimizin, Hz. Ali'ye kendisi için kurban kesmesini vasiyet etmesi, O'nun adına kurban kesilmesini sevdiğine delalet eder. Bu itibarla imkânı olanların sevgili peygamberimiz için her sene en azından bir koyun veya koç kesmesi veya bir ineğin yedide bir hissesine ortak olması çok yerinde bir davranış olur. Cenab-ı Allah bizleri Efendimiz için kurban kesmeye muvaffak kılsın.

Bir kimse kendi parasıyla aldığı, sevabını ölmüş bir yakınına bağışlamak üzere kestiği kurbanın etinden yiyebilir, başkalarına da yedirebilir. Bu niyetle kesilmesi düşünülen bir hayvanın bayram günlerinde kesilmesi de şart değildir.

Eğer ölen kimse kendisi adına kurban kesilmesini vasiyet etmiş ise bu kurbanın bayram günleri içinde kesilmesi gerekir. Böyle bir kurban etinden kesen kimse yiyemez. Tamamının sadaka olarak fakirlere verilmesi gerekir

Kurban Kesmenin Yerine Sadaka Verilebilir mi?

Her ibadetin ayrı bir yeri vardır. Zekâtın ayrı, sadakanın ayrı, kurbanın ayrı… Kurban bayramında asıl olan Allah rızası için kurban kesmektir. Bu yapılmadan kurban vecibesi yerine getirilmiş olmaz. Bu sebeple kurban

bayramı günlerinde kurban kesme yerine parasını sadaka olarak vermekle kurban ibadeti yerine getirilmiş olmaz.

Türbelerde, törenlerde, açılışlarda kurban kesilebilir mi?

Mezarları tamamıyla sağlam ve sahih düşüncelerle türbe haline getirilen büyük zâtları ziyaret etmenin, onların huzurunda onları şefaatçi yaparak Cenab-ı Hakk'a yalvarıp-yakarmanın hiçbir mahzuru yoktur. Önceleri bu niyetle türbeleri ziyaret eden insanlar ve özellikle bunlar arasında zengin olanlar, ziyaretleri esnasında kurban kesip, etini fakir-fukaraya dağıtmışlar, sevabını da türbe sahibine bağışlamışlardır. Bir uygulama ve gelenek haline gelen, örfe mâlolan bu alışkanlık, sonraları su-i istimal edilmeye başlanmış ve "Falan zata kurban keseceğim." gibi düşünceler içine girilmiştir. Fakat bu, akide açısından olabildiğine tehlikeli ve insanı küfre sokacak mahiyet taşımaktadır. Bazıları bu niyetle türbelere kurban kesenlere "Kâfir olur!" demektedirler ki, meseleyi böyle ifrat içine sokmaya gerek yoktur. Zira aslında kesilen her hayvan Allah adına kesilmekte ve kesilirken "Bismillahi Allahü Ekber" denilmektedir. Burada dikkat edilmesi gerekli olan husus, hayvanı boğazlayan kişinin niyetidir. Hüküm ona göre verilir. Mesela; bir beldeye teşrif eden devlet büyüğü için kurban kesilirken, onun ayak basması tazim edilerek kesiliyorsa, şirke düşme endişesi söz konusudur ve o hayvanın eti yenilmez. Fakat o vesileyle, Allah için kurban kesilirse, onun eti yenir. Aynı durum, törenler, açılışlar için de geçerlidir. Burada mühim olan kalptir, kalpte bulunan niyettir ve onu da Allah'tan sonra en iyi bilen o şahsın kendisidir. Türbelerde kesilen kurbanlar için de aynı şey geçerlidir.

Horoz ve tavuktan kurban olur mu?

Kurbanlık hayvanlar, koyun, keçi, sığır ve deveden olur. Koyun, keçi, bir yaşını bitirmiş olmalıdır. Ancak, altı ayını geçirmiş olan koyunun gibi gösterişli olması halinde onun kurban olması câizdir.

Koyun, keçi tek kişi adına kesilebildiği hâlde, sığır ve deveye yedi kişi ortak olabilir.

Kurban, tavuk, horoz, ördek, kaz gibi küçük hayvanlardan kesilmez. Hattâ bunlardan kurban kesmeyi adayan kimseye hiçbir borç terettüp etmez. Zira bunlardan ne adak olur, ne de adak kurbanı. Bunları kesmeyi adayan, hiçbir şeyi adamamış olur. Kurban için değil, et için kesilir.

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Kur'ân-ı Kerim

ACLÛNÎ, İsmâil ibn-i Muhammed, *Keşfu'l-hafâ ve muziylü'l-ilbâs*, (I-II), Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut1985,

AHMET İBN-İ HANBEL, *el-Müsned*, (I-VI), el-Mektebetü'l-İslâmi, 5. baskı, Beyrut 1985

AKADEMİ ARAŞTIRMA HEYETİ, *Bir Müslümanın Yol Haritası*, Işık Yayınları, İstanbul 2005.

ÂSIM EFENDİ, *Kâmûs Tercemesi*, (I-IV), İstanbul1304 h.

BEYHAKÎ, Ebû Bekr Ahmet ibn-i Hüseyn, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (I-X), Dâru'l-Meârif, Beyrut ts.

__, *Şuabu'l-iman*, (I-VII), thk: Muhammed Saîd ibn-i Besyûnî Zağlûl, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990.

BUHÂRÎ, Muhammed ibn-i İsmâil, *Sahihu'l-Buhârî*, (I-VIII), el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul 1979.

DÂREKUTNÎ, Ali ibn-i Ömer, *Sünenü'd-Dârekutnî*, (I-IV), thk: Abdullah Hâşim Yemânî, Kâhire 1966.

DÂRİMÎ, Ebû Muhammed Abdullah ibn-i Abdirrahman, *Sünenü'd-Dârimî* (I-II), Matbaatü'l-İ'tidâl, Dımaşk 1349 h.

EBÛ DÂVÛD, Süleyman ibn-i Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, (I-IV), el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul ts.

GÜLEN, M. Fethullah, *Asrın Getirdiği Tereddütler*, I, II, III, IV, Nil Yayınları, İzmir.

__, *Fasıldan Fasıla*, I, II, III, IV, Nil Yayınları, İzmir.

__, *İnancın Gölgesinde*, I, II, Nil Yayınları, İzmir.

__, *Prizma*, I, II, III, IV, Nil Yayınları, İzmir.

HEYET, *Dinimi Seviyorum -2*, Muştu Yayınları, İstanbul 2004.

HEYET, *Dinimi Öğreniyorum,* DİB. Yayınları, Ankara 2004.

HEYSEMÎ, Nureddin Ali ibn-i Ebi Bekr, *Mecmeu'z-zevâid ve menbeu'l-fevâid,* (I-X), Mektebetü'l-Kudsî, Kâhire ts.

KEVSERÎ, Muhammed Zâhid İbnu'l-Hasen, *Makalâtü'l-Kevserî,* el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, Kâhire 1994.

İBN-İ MÂCE, Muhammed ibn-i Yezîd, *es-Sünen,* (I-II), Dâru İhyai Kütübi'l-Arabi, Mısır 1993.

İBN-İ MANZÛR, Cemâluddîn Muhammed ibn-i Mükerrem, *Lisânü'l-arab,* (I-XV), Dârü'l-Fikr, 1. baskı, Beyrut 1994.

MÂLİK, Malik ibn-i Enes, *Muvatta,* thk. Muhammed Fuat Abdülbâkî, Dâru'l-Hadis, Kâhire ts.

MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyn el-Haccâc el-Neysâbûrî, *Sahihu Müslim,* (I-V), el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul 1955.

NAÎM, Babanzâde Ahmed ve Kâmil Miras, *Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarih Tercemesi ve Şerhi,* 9. baskı, Gaye Matbaacılık, Ankara 1987.

NESÂÎ, Ahmed ibn-i Şuayb, *es-Sünen,* (I-VIII), Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut ts.

NURSİ, Bediüzzüman Said, *Risale-i Nur Külliyatı,* I-II, Nesil Yayınları, İstanbul 2002.

TİRMİZÎ, Muhammed ibn-i İsa, *el-Camiu's-sahih,* (I-V), Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 1938.

YAZICI, Seyfettin, *Temel Dini Bilgiler,* DİB Yay. Ada Matbaacılık, Ankara 2004.

ZEBÎDÎ, Muhibbuddin Ebî Feyz es-Seyyid Muhammed Murtezâ, *Tâcü'l-arûs min Cevahiri'l-Kâmûs,* (I-XX), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1994.

ZUHAYLÎ, *el-Fıkhu'l-İslâmî ve Edilletuhû,* Dâru'l-Fikr, Dımaşk 1985.

Ayrıca http://www.hikmet.net/, http://www.eiiit.org/,

http://www.isam.org.tr/, http://www.ahmetsahin.org/

sitelerinden de yararlanılmıştır.